Ἡ Νεολαία

1062

25η
ΜΑΡΤΙΟΥ
1939
Δ'

Ποιες [illegible] δὲν ἔχουμε πάρει

φύλλα

-22 - 29 - 32 - 40 - 47 - 48 - 49 - 50 - 51 -
- 52 - 53 - 87 - 88 - 89 - 90 - 91 - 92 - 93 -

25 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ἄρθρον τοῦ κ. Σ. ΚΑΝΟΝΙΔΗ

ΑΣ εἶναι εὐλογημένον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας αὐτῆς.

Τοῦ ἡλίου της ἡ κατακάθαρη λάμψις, τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς θαλάσσης της ὁ καταγάλανος στολισμός. Ὅλα. Οἱ τόνοι, οἱ σκιασμοί, αἱ ἀποχρώσεις της, ποὺ εἰς μίαν ἀτελείωτον ποικιλίαν μορφῶν προβάλλουν τὸν ἐξαϋλωμένον λευκασμὸν τῶν νησιῶν καὶ τῶν παναρχαίων ναῶν μας τὰ στυλωμένα μάρμαρα, ἐπάνω εἰς τὸ μαβὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν γιαλῶν μας, εἰς ἀτέρμονας συνδυασμούς, τὰ ἅγιασμένα χρώματα τῆς σημαίας, κάτω ἀπὸ τὴν σκέπην τῆς ὁποίας ἔπαθεν, ἐσταυρώθη καὶ ἀνεστήθη ὁ Ἑλληνισμός.

Ἂς εἶναι εὐλογημένη ἡ γῆ αὐτή. Τῶν βράχων της ἡ στιλπνὴ σκληρότης, οἱ ρεματιὲς καὶ τὰ φαράγγια τῆς στεριᾶς της καὶ τῶν γιαλῶν καὶ τοῦ κατάστικτου ἀπὸ νησιὰ πελάγους της οἱ βαθειὲς κρυψῶνες καὶ οἱ κολπώσεις, ὅλα ποὺ μιὰν ἴδια σὰν αὐτὴν ἡμέρα εἶχαν ἀλαλάξει, ἐδῶ καὶ ἑκατὸ δεκαοχτὼ χρόνια, ἀπὸ τὸν ἀναστάσιμο παιᾶνα ἑνὸς λαοῦ, ποὺ ἀνασηκώθηκε γιὰ νὰ γράψῃ μὲ τῶν ἁλυσίδων του τὰ συντρίμματα καὶ μὲ τῆς καρδιᾶς του τὸ αἷμα καινούργιαν ἱστορία.

Ἂς εἶναι τρισευλογημένο τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἡ προφητικὴ ἀστραπὴ τῆς ψυχῆς του, ποὺ τὴν ὥρα ποὺ ἡ βία τοῦ δυνατοῦ ἐκυλοῦσεν ἐπάνω του ἀσήκωτη τὴν πλάκα τοῦ τάφου, εὑρῆκε τὴν δύναμι, μέσα εἰς τὸν ἴδιο τὸν ἐντάφιο θρῆνό του, νὰ σπείρῃ τὸν σπόρο τῆς προσδοκίας τῆς ἀναστάσεως, τὸν κεραυνὸ ἑνὸς χρησμοῦ:

Ἡ Ρωμανία ἂν ἔπεσεν, ἡ Ρωμανία ἂν ᾿χάθη
Ἡ Ρωμανία ἂς εἶν᾿ καλά, ἀνθεῖ καὶ φέρει κι᾿ ἄλλα.

Καὶ ὁ σπόρος ἔκαμε τὸν μυστηριακό του κύκλο, ἴδιον καὶ ἀπαράλλακτον ἀπὸ καταβολῆς ζωῆς. Τὸν κύκλον τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ Ἅδου εἰς τὴν ζωήν.

Ἡ παγκόσμιος ἱστορία, καὶ ἡ ἀρχαία καὶ ἡ νεωτέρα καὶ ἡ πρόσφατος, εἶναι γεμάτη ἀπὸ παραδείγματα ἀνακλήσεων λαῶν εἰς τὴν ἱστορικὴν ζωήν. Ἡ πορεία λίγο πολὺ ἦτο παντοῦ ἡ ἴδια. Πορεία τοῦ πάθους καὶ τῆς θυσίας. Ὅμως, ἂν θελήσῃ κανεὶς νὰ δῇ καθαρά, θ᾿ ἀνακαλύψῃ αὐτὸ ποὺ ἀποτελεῖ τὴν μοναδικότητα τοῦ ἑλληνικοῦ φαινομένου. Τοῦ φαινομένου ἑνὸς λαοῦ, ποὺ τέτοια ἦτο μὲ τοὺς αἰῶνας ἡ ἰδιοτυπία καὶ ἡ γοητεία τῆς ἱστορίας του. Ἡ τέχνη τοῦ νὰ μορφοποιῇ τὰς ἰδέας. Ἡ δύναμις ποὺ ἔχει νὰ πλέκῃ ὄνειρα καὶ νὰ ἐξωραΐζῃ μὲ τὰ ὄνειρά του τὴν ζωήν του, ἀλλὰ καὶ νὰ κάμνῃ σκοπὸν καὶ ἔργο ζωῆς καὶ ὑπάρξεως τοὺς τολμηροτέρους ὁραματισμούς.

Ὅσοι ἐζήσαμε τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον καὶ ἐγίναμε μάρτυρες τῆς πορείας ποὺ ἠκολούθησεν ἡ μεταβολὴ τοῦ χάρτου τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ Κόσμου, ἔχομεν ἀποκτήσει ζωντανὴν πεῖραν αὐτοῦ τοῦ φαινομένου τῆς ἀνακλήσεως εἰς αὐτοτελῆ ζωὴν ἐθνῶν, ποὺ ἡ ὕπαρξίς των ἐφαίνετο νὰ εἶχε λησμονηθῆ, καὶ ἄλλων πάλιν, πού, ἐνῷ ἐδούλευον κάτω ἀπὸ ξένους ζυγούς, δὲν εἶχον παύσει ὅμως κατὰ καιρούς, μὲ ἀπηλπισμένας τοπικὰς ἢ καὶ γενικωτέρας ἐξεγέρσεις ἢ καὶ μὲ ἀκόμη περισσότερον ἀπηλπισμένους μεμονωμένους ἀτομικοὺς ἡρωϊσμούς, ν᾿ ἀκονίζουν τὴν ψυχήν των ἐπάνω εἰς τὸν τροχὸν τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς θυσίας, γιὰ νὰ συντηροῦν κατ᾿ αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν φλόγα τῆς ἐμμονῆς καὶ τῆς προσδοκίας καὶ γιὰ νὰ θυμίζουν εἰς τὸν κόσμον τὴν ὕπαρξίν των.

Ὅλα αὐτὰ τὰ παραδείγματα, ποὺ τὸ καθολικώτερόν τους νόημα δὲν εἶναι παρὰ ἡ ζωντανὴ ἐπιβεβαίωσις τοῦ ἀκαταλύτου τοῦ ἐθνικοῦ ὄντος καὶ τοῦ ἀκαταλύτου τῆς ἰδέας τοῦ Ἔθνους, τῆς γονιμωτέρας ἰδέας ποὺ ἐγνώρισεν ὁ κόσμος καὶ ποὺ αὐτὴ κυριαρχικά, περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην, κυβερνᾷ τὴν ἱστορία καὶ οἰκοδομεῖ τοὺς πολιτισμούς, εἰς τὴν λεπτομερειακή τους ἰδιοτυπία βαθμολογοῦν καὶ κρίνουν τὸν χαρακτῆρα, τὴν ζωτικότητα τῆς κάθε μιᾶς ἐθνικῆς προσωπικότητος χωριστά. Βαθμολογοῦν καὶ κρίνουν τὸν δυναμισμὸν ποὺ φέρει μέσα της ἡ κάθε μία ἐθνικὴ ὀντότης καὶ ἴσως ἀκόμη προκαθορίζουν τὸν ὄγκο καὶ τὴν ἀξία τῆς μελλοντικῆς εἰσφορᾶς κάθε φυλῆς εἰς τὸν θησαυρὸν τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ Ἔθνος, κάθε Ἔθνος, ἔχει προσωπικότητα καὶ ἀτομισμὸν καὶ χαρακτῆρα καὶ ἰδιοφυΐαν καὶ δυναμισμὸν ξεχωριστὰ ἰδικόν του.

Αὐτῆς τῆς ξεχωριστῆς ἰδιοφυΐας κάθε Ἔθνους ἀνωτάτη ἐκδήλωσις εἶναι ἡ ποικιλία τῶν μορφῶν καὶ τοῦ ποιοῦ τῶν πολιτισμῶν, ποὺ εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ ἡ ὡραιότης καὶ ἡ δικαίωσις τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως καὶ μαζὶ ὁ σκοπὸς καὶ ἡ δικαίωσις τῆς θείας δημιουργίας.

Ὅπως τὸ μεμονωμένον ἄτομον, ἡ μία καὶ ξεχωριστὴ προσωπικότης, δίδει τὸ μέτρον τῆς ἀξίας του ἀπὸ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον ἀντιδρᾷ καὶ νικᾷ τὶς ἀντιξοότητες τῆς ζωῆς, ἔτσι καὶ ἡ σύνθετος προσωπικότης, τὸ Ἔθνος, ἀξιολογεῖται καὶ κρίνεται ἀπὸ

τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον ἀντιπαλαίει καὶ νικᾷ ἢ ὑποτάσσεται εἰς τὴν ἰδικήν του μοῖραν. Τὰ παραδείγματα ποὺ ἀνεφέραμε προηγουμένως, τὰ παραδείγματα Ἐθνῶν, ποὺ ἀνέζησαν χωρὶς πρῶτα νὰ ξεσηκωθοῦν καὶ ν' ἀγωνισθοῦν μὲ τὶς ἰδικές των δυνάμεις ἢ ἄλλων, ποὺ χωρὶς ν' ἀπομάθουν τὴν τέχνη τοῦ ἀγωνίζεσθαι δὲν ἐπέτυχαν νὰ λυτρωθοῦν μὲ τοὺς ἰδικούς των ἀγῶνας, μᾶς ἐχρειάσθησαν ὄχι γιὰ ν' ἀξιολογήσωμεν τὰ Ἔθνη εἰς τὴν ἱεραρχία τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ γιὰ νὰ τοποθετηθῇ στὴν ἀληθινή της προοπτικὴ καὶ νὰ φωτισθῇ καλύτερα ἡ ὑπέροχη ἐποποιΐα, τῆς ὁποίας ἔγινε πεδίον εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ περασμένου αἰῶνος ἡ γῆ αὐτὴ καὶ ἥρως ὁ λαὸς τῆς χώρας αὐτῆς, ὅλος, ἀπὸ τὰ χαμόσπιτα κι' ἀπὸ τ' ἀρχοντικά, ὡς τὶς ποιμενικὲς καλύβες. Γιὰ νὰ κατανοηθῇ εἰς ὅλη τὴν ἔκτασι τοῦ μεγαλείου της ἡ ψυχικὴ καρτερία τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ποὺ βάσταξε ἐπάνω του ὁλάκερα ἑπτὰ χρόνια ὡς ποὺ τὴν ἐλύγισε, τὴν τρομερὴ δύναμι μιᾶς αὐτοκρατορίας, ποὺ τὰ σύνορά της ἄρχιζαν ἀπὸ τὸ χιονισμένο Καύκασο καὶ ἐχάνοντο στὶς ἀμμουδιὲς τῆς Μπαρμπαριᾶς.

Ἂς τὴν ξανακυττάξουμε γοργὰ καὶ ἐποπτικὰ τὴν μεγάλη ἐκείνη ὥρα. Ἔτσι θὰ ξαναζήσουμε ἀπὸ τὸ βάθος τὴν δύναμι καὶ τὴν ὀμορφιά της. Ἔχουμε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ μιὰ Τουρκία, ποὺ ἔπειτα ἀπὸ τὴν συντριβὴ τῆς ἀνταρσίας τῶν γεννιτσάρων, μὲ ἕναν ἀναμορφωτὴ Σουλτᾶνο στὸ θρόνο, ἀνανέωνε σύντονα καὶ μεθοδικὰ τὶς ἀνεξάντλητες δυνάμεις της εἰς τὴν Εὐρώπη, εἰς τὴν Ἀσία, εἰς τὴν Ἀφρική. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μίαν Εὐρώπην διπλᾶ τσακισμένην ἀπὸ τὶς πολεμικὲς καταιγίδες, ποὺ ἐξαπέλυσεν ἀπάνω της ὀργώνοντάς την πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις, ἀπὸ τὴν Ἰβηρικὴ ὡς τὴν Μόσχα, τὸ ἅρμα τοῦ Κορσικανοῦ, κι' ἀπὸ τὸ δέος τῶν ἀποστατικῶν ἰδεῶν, ποὺ ἔσπειρεν ἄφθονα ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις. Μιὰν Εὐρώπη, ποὺ τὸ κορύφωμα τοῦ ἠθικοῦ της καμάτου ἔλαβε τὴν ὡλοκληρωμένην του ἔκφρασιν μὲ τὴν Ἱερὰν Συμμαχίαν καὶ μὲ τὴν διακήρυξιν ὅτι κάθε ἐξέγερσις λαοῦ ἢ ἔθνους ἐναντίον κυριάρχου ἡγεμόνος θὰ ἔπρεπε νὰ κηρυχθῇ ἀπόπειρα παραβιάσεως τῆς θείας τάξεως εἰς τὸν Κόσμον καὶ ν' ἀντιμετωπισθῇ ὡς τοιαύτη ἀπὸ ὅλους τοὺς συμμαχοῦντας Βασιλεῖς.

Μέσα εἰς τὴν εἰκόνα αὐτὴν τοῦ Κόσμου, τοῦ ἐγγὺς καὶ τοῦ μακράν, ὡς τί ἄλλο ἔπρεπε νὰ κριθῇ καὶ νὰ χαρακτηρισθῇ, παρὰ ὡς κίνημα ἐσχάτης ἀφροσύνης, τὸ κίνημα ἑνὸς μικροῦ λαοῦ, χωρικῶν καὶ ποιμένων καὶ τεχνιτῶν καὶ πραγματευτάδων, ποὺ ἤρχετο νὰ μετρήσῃ τὴν ἰδικήν του ἀπόφασιν καὶ θέλησιν καὶ νὰ τὴν ἀντιτάξῃ ἀντίκρυ στὴν πάνοπλη ἐχθρότητα ἑνὸς ὁλοκλήρου Κόσμου; Δὲν εἶναι ἐδῶ ν' ἀναλύσωμε τὸ πῶς ἔγινε καὶ πῶς ἐπεβλήθη ἡ ἐκλογὴ τῆς στιγμῆς, τόσον φανερὰ ἀντίθετη πρὸς ὅλες τὶς ἐναντιώσεις τῆς συνέσεως καὶ τοῦ ὀρθολογισμοῦ. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ σύνεσις τῆς ἐναντιώθηκε μὲ πεῖσμα, ἀκόμα καὶ μέσα εἰς τὰ ἴδια τὰ ἑλληνικὰ πλαίσια. Ὅμως ἦτο τόσον ἀπέραντος ἡ ὁρμή της, ὥστε νὰ συνεπάρῃ ἀμέσως ἀπὸ τὴν πρώτην ὥρα τοὺς δισταγμοὺς τῶν φρονίμων καὶ τὰς ἀντιλογίας τῶν σοφῶν. Καὶ σπανίως εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Κόσμου τόσον τέλεια καὶ τόσον περίλαμπρα ἐβεβαιώθη ἡ ὑπέρλογος ἀλήθεια τῆς Γραφῆς, ποὺ διδάσκει:

«Ἀναιρῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω».

Τὰ γεγονότα ποὺ ἐπήγασαν ἀπὸ τὴν ἀσύνετον ἐκείνην καὶ ἄσοφον ὁρμὴν εἶναι πλέον ἡ ἱστορία. Κτῆμα καὶ δίδαγμα γιὰ ὅσους γνωρίζουν νὰ κατέχουν καὶ νὰ διδάσκωνται, κτῆμα καὶ κάλλος καὶ λύτρωσις καὶ χαρὰ διὰ τὸν κόσμον καὶ τὴν αἰωνιότητα. Ἐὰν κάθε τι ποὺ ξεπερνᾷ καὶ νικᾷ τὴν σύνεσιν καὶ τὸν στενὸν καὶ πεπερασμένον ὀρθολογισμὸν ἀνάγεται μόνον του εἰς ἄλλην τάξιν πραγμάτων, γίνεται ὑπέρλογον καὶ ὑπερφυσικόν, γίνεται θαῦμα κατὰ διατύπωσιν πιὸ ἁπλῆν, θαῦμα εἶναι ἡ ἔκβασις τοῦ ἀγῶνος ποὺ ἄρχισεν εἰς τὸν Προῦθον, εἰς τὰς Καλάμας καὶ εἰς τὴν Βοστίτσαν, ἐδῶ καὶ ἑκατὸ δεκαοχτὼ χρόνια. Τὸ πρῶτο καὶ τὸ ὑπερφυέστερο θαῦμα τῆς νέας περιόδου τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ποὺ ἀκτινοβολεῖ ἴσον φῶς καὶ ὑποβάλλει ἴσον θάμβος μ' ὅλα τὰ ἄλλα, ποὺ προνομιακὰ ἠμποροῦμε νὰ ποῦμε ἀφθονοῦν εἰς τὴν τρισχιλιετῆ μας ζωήν.

Μέσα εἰς μίαν ἐποχὴν ψυχικῶς πτωχήν, μ' ὅλα τ' ἄλλα της ἀγαθά, μέσα εἰς μίαν ἐποχὴν ποὺ φοβᾶται νὰ ὀνειρεύεται καὶ ἐντρέπεται νὰ πιστεύῃ, ὁ καθεὶς δυσκολεύεται νὰ ἐξοικειωθῇ μὲ τὴν ἰδέαν αὐτὴν τοῦ θαύματος. Προσέξετε αὐτὸ τὸ γεγονός. Γιατὶ αὐτὸ ἐξηγεῖ πολλὰ παραστρατήματα καὶ τῶν ξένων καὶ τῶν ἰδικῶν μας, ποὺ ἐδοκίμασαν τάχα νὰ ἐμβαθύνουν καὶ τάχα νὰ φιλοσοφήσουν ἐπάνω εἰς τὴν ἐποποιΐαν τοῦ 21 καὶ νὰ καθορίσουν τὰ αἴτια καὶ τοὺς συντελεστὰς τῆς ἐκβάσεώς της. Αὐτὸ ἐξηγεῖ καὶ τὴν ὑπερτίμησιν τοῦ ρόλου τῶν ξενικῶν ἀναμίξεων καὶ τῆς προστασίας τῶν ἰσχυρῶν ποὺ τόσον περίεργα ἐβάρυνεν εἰς τὴν ζωήν μας ἀπὸ τότε. Αὐτὸ ἐξηγεῖ τὸν παραπλανημένον τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ξένοι καὶ δικοί μας μελετηταὶ ἠθέλησαν νὰ συνδέσουν τὴν ἐθνικὴν μας ἐπανάστασιν μὲ τὰς ἀνταρσίας τῶν ἀποχαλινωμένων ὄχλων, ἄλλων λαῶν. Ἐξηγεῖ ἀκόμη καὶ τὰς πλέον προσφάτους καὶ πλέον ἀνοσίους ἀποπείρας, ποὺ σκοπός τους ἦτο ν' ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν ἐκείνην τὸ γνήσιον ἰδικόν της καθολικὸν πνεῦμα, νὰ πλαστογραφηθοῦν καὶ νὰ νοθευθοῦν οἱ πηγὲς καὶ οἱ σκοποί της.

Τὰς γραικυλικὰς ἀποπείρας τῆς χυδαιοτέρας μορφῆς, ἐκείνων, ποὺ στερημένοι οἱ ἴδιοι πνοῆς καὶ φαν-

τασίας, γιατὶ ἐγεννήθηκαν ἐκτρωματικοί, γιατὶ δὲν εἶχαν οὔτε πνεῦμα, οὔτε ἀγάπην, οὔτε κατανόησιν, οὔτε καὶ γνῶσιν καὶ σοφίαν ἀληθινήν, ἔβαλαν κάτω τὰ προκρούστεια σχήματα τῆς πλέον τυπικῆς θεωρίας τῆς παρακμῆς, τὰ σχήματα τῆς ὑλιστικῆς ἑρμηνείας τῆς Ἱστορίας, γιὰ νὰ στραγγαλίσουν καὶ νὰ παραμορφώσουν ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ σχήματα τὸ θαῦμα καὶ τὸ ἐγκαύχημα καὶ τὴν φωτοπηγὴν τῆς νέας μας ἱστορικῆς ζωῆς. Τὸ θαῦμα ποὺ δὲν ἐβαστοῦσαν τὰ κοντόθωρά τους μάτια τὴν καταυγάζουσαν λάμψιν του, καὶ νὰ τὸ παραστήσουν εἰς τοὺς ψυχικῶς καὶ τοὺς πνευματικῶς ἀναπήρους ὡς κίνημα τῶν πραγματευτάδων τῶν νησιῶν καὶ τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος, πού, ἀφοῦ ἐπλούτισαν, ἐπήγαιναν ν' ἀποκτήσουν καὶ πολιτικὴν ἐξουσίαν.

Σήμερα πιὰ ἡ προκρούστειος κλίνη τῆς ὑλιστικῆς ἑρμηνείας τοῦ Κόσμου ἔχει ἐκπέσει καὶ γελοιοποιηθῆ τόσο, ὥστε νὰ μὴ τολμοῦν παρὰ μεταρρυθμισμένην καὶ ἀναθεωρημένην μονάχα, δειλὰ καὶ στενοχωρημένα, νὰ τὴν προβάλλουν οἱ ἴδιοί της οἱ πιστοί. Τὴν ἐγκρέμισεν ἡ ζωὴ καὶ ἡ νέα πορεία τῆς Ἱστορίας. Ὅμως, γιὰ νὰ φύγουν ὅλες οἱ σκιές, ποὺ ἅπλωσεν ἡ μικρότης τῶν ἐρευνητῶν ἐπάνω εἰς τὴν κατάλαμπρην εἰκόνα τοῦ καταστατικοῦ ἔπους τῆς νέας μας ἱστορίας, ἡ μέθοδος εἶναι μία. Νὰ μάθωμεν ὅλοι τὸν ὄχι εὔκολο τρόπο τοῦ νὰ λυτρωθοῦμε ἀπὸ τὶς ἐπιβιώσεις τῶν πλανῶν ποὺ ἔχουν παρεμβληθῆ ἀναμεταξύ μας καὶ ἀναμεταξὺ στὸ ἔπος ἐκεῖνο. Νὰ μετουσιωθοῦμε τόσον, ὥστε νὰ μποῦμε στὴν πραγματική του ὑπόστασι καὶ νὰ τὸ ἀντικρύσουμε μὲ τὰ ἴδια φυσικὰ καὶ καθαρὰ μάτια, μὲ τὰ ὁποῖα τὸ ἔβλεπον οἱ ἴδιοι οἱ ἀθληταί του καὶ οἱ ἥρωες. Νὰ τὸ δοῦμε μὲ τὴν καρδιὰ καὶ μὲ τὸ μάτι τῶν ἀρχηγῶν ποὺ ἐβεβαίωναν: «Ὁ Θεὸς ἔβαλε τὴν ὑπογραφή του εἰς τὴν ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν τὴν παίρνει πίσω».

Νὰ τὸ δοῦμε μὲ τὸ μάτι τοῦ Μακρυγιάννη, ποὺ στοὺς ξένους ποὺ ἐδίσταζαν καὶ τὸν ρωτοῦσαν πῶς ἦτο δυνατὸν οἱ λίγοι Ἕλληνες νὰ τὰ βγάλουν ὣς τὸ τέλος πέρα μὲ τὸ φοβερὸ πλῆθος τῆς δυνάμεως τῆς Τουρκιᾶς, ἀπεκρίθη: «Μὲ τοὺς Ἕλληνας μαζὶ πολεμάει ὁ Θεός».

Νὰ ζήσουμε τὴν ἔκστασι ποὺ ἔκανε τοὺς Ἀραχωβῖτες νὰ ὁμολογοῦν ὅτι μαζὶ μὲ τὸν Καραϊσκάκη ὁ Ἅη-Γιώργης κυλοῦσε κοτρόνια κατεπάνω στὰ τούρκικα φουσᾶτα, τοὺς Ἀραχωβῖτες ποὺ βέβαια δὲν ἐθυμώτανε κανένας τους, πὼς τὸ ἴδιο πρᾶγμα ἐμαρτυροῦσαν, αἰῶνες πρὶν ἀπ' αὐτοὺς οἱ πρόγονοί τους γιὰ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν Δελφικό, ποὺ κι' αὐτὸς κυλοῦσε κοτρόνια καταπάνου στοὺς Πέρσες.

Ἅμα μποῦμε δηλαδὴ στὴν ἰδική τους ψυχικὴ ἔξαρσι καὶ μεταλάβουμε ἀπὸ τὴν θυσιαστική τους πίστι, ἀπὸ τὴν πίστι καὶ τὸ ὄνειρο ποὺ ἐφλόγιζε τὶς καρδιὲς καὶ τὰ μυαλὰ κι' ἐπλάτυνε τὴν ὅρασι καὶ πλήθαινε τὴ δύναμί τους. Αὐτὴν τὴν πίστι κι' αὐτὸ τὸ ὄνειρο, ποὺ οἱ ρίζες τους ὑπῆρχαν στὶς βαθειὲς κληρονομικότητες ποὺ ἦσαν συσσωρευμένες στὸ αἷμά τους καὶ στὰ κορμιά τους. Στοὺς ὁραματισμοὺς τῶν πατέρων τοὺς ἀκατάλυτους καὶ ἀκοίμητους καὶ ποὺ ἡ ζῶσα καὶ ἀναβρυτὴ πηγή τους ἦταν ὁ ἴδιος ὁ χρησμὸς τοῦ θρήνου τῆς Ἁγιά-Σοφιᾶς, ποὺ ἐθυμηθήκαμε στὴν ἀρχή. Αὐτὴ τὴν πίστι καὶ τὸ ὄνειρο, ποὺ μετεσχημάτιζε θαυματουργὰ συνήθειες καὶ συνθῆκες βιωτικὲς αἰώνων καὶ μετέπλαθε τοὺς ὣς τὴν ὥρα ἐκείνην εἰρηνικοὺς καὶ ὑποταχτικοὺς ραγιάδες εἰς ἀλύγιστους πολεμιστάς. Αὐτὴν ποὺ ἔκανε τὴν βροντερὴ φωνὴ τοῦ Κολοκοτρώνη νὰ ἠχῇ ἀπάνω ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Γορτυνίας σὰν σάλπιγγα Ἀρχαγγέλου καὶ ν' ἀνακαλῆ ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῶν ψυχῶν τῶν ἀόπλων καὶ ἀπολέμων ἀνθρώπων δυνάμεις καὶ πηγὲς τολμημάτων ποὺ δὲν τὶς εἶχαν ποτὲ φαντασθῆ πὼς ἠμποροῦσαν νὰ ὑπάρχουν μέσα τους. Αὐτὴν ποὺ ὡδηγοῦσε τὰ καΐκια γιὰ νὰ πυρπολοῦν τὶς ὑπερήφανες ἀρμάδες. Αὐτὴν ποὺ ἔκαμε τὸν καλυβοφράχτη τοῦ Μεσολογγιοῦ νὰ φαντάζη σὰν μυθικὸ κάστρο καὶ ν' ἀντιστέκεται στ' ἄτια τῆς Ἀραπιᾶς, στοῦ Γάλλου τὸ νοῦ, στὰ βόλια τῆς Τουρκιᾶς καὶ στ' ἀγγλικὰ τόπια, κατὰ τὸν ἐπιγραμματικὸ στίχο τοῦ Σολωμοῦ. Αὐτὴ τὴν πίστι κι' αὐτὸ τ' ὄνειρο, ποὺ ἔβγαλε ναυάρχους μεγαλοφυεῖς ἀπὸ τοὺς πραγματευτάδες τῶν νησιῶν καὶ δασκάλους τῆς στρατηγικῆς ἀπὸ ἀγράμματα χωριατόπαιδα.

Αὐτὴν τὴν πίστι κι' αὐτὸν τὸν φορέα τῆς πίστεως, τὴν ψυχή, ποὺ ὄχι μιὰ φορὰ μονάχα ἀπὸ τότες τὴν ξαναβρήκαμε μέσα μας, πάντα ἴδια φλογερὴ καὶ μεγάλη καὶ μεγαλοφάνταστη, αὐτὴν τὴν πίστι κι' αὐτὸν τὸν φορέα της, τὴν ψυχή, ποὺ ἐπῆρε στὰ φτερά της τὰ ἐθνικά μας σύμβολα γιὰ νὰ τὰ μεταθέση ὣς τὴν Ροδόπη καὶ ὣς τὸν Ἕβρο καὶ πέρα - πέρα ἀκόμη.

Αὐτὴν τὴν πίστι καὶ αὐτὸ τὸ ὄνειρο, ποὺ τὴν ὥρα ποὺ ὅλα ἔδειχναν πὼς πήγαινε νὰ ἐξαντληθῆ ἡ πηγή της καὶ νὰ στερέψη καὶ νὰ σβύση, τὴν ξαναφλόγισε ἀπὸ τὰ βάθη της καὶ τὴν ἔκαμε ν' ἀναλάμψη πάλι δυνατὴ καὶ περήφανη ἡ νέα μας Ἐθνικὴ ἐπανάστασις, ἡ ἐπανάστασις τῆς 4ης Αὐγούστου.

Ὁ ΑΡΧΗΓΟΣ, μὲ τὸν ἰδικό του σοφὸ καὶ ἁπλὸ τρόπο, μᾶς ἐξωμολογήθηκε σὲ κάποιο λόγο του, ὅτι ὑπάρχει καὶ ζῇ μέσα του αὐτὴ ἡ πίστι καὶ αὐτὸ τ' ὄνειρο. Εἶπε: «Πιστεύω, καὶ ἡ πίστι εἶναι κάτι ποὺ δὲν ἀποδεικνύεται μὲ δεδομένα καὶ δὲν ἐκφράζεται μὲ διαλεκτικὰ σχήματα, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος κλείει μέσα του τὶς σύνθετες ἐκεῖνες ψυχικὲς καὶ ὑλικὲς ἀρετές, ποὺ φτάνουν γιὰ ν' ἀναδείξουν ἕναν καινούργιο πολιτισμό». Ὑπάρχει εἰς τὴν ἐξομολόγησιν αὐτὴν μιὰ προφητεία, ἕνας καινούργιος εὐαγγελισμός.

Μᾶς εὐαγγελίζεται τὴν χαρὰν τὴν μεγάλην τῆς

ἀναδείξεως εἰς τὴν γῆν αὐτὴν νέων, ἀνωτέρων μορφῶν ἀνθρωπίνου βίου.

Ζοῦμε εἰς μίαν ἐποχὴν ταραγμένην, γεμάτην ἀντιφάσεις καὶ ἐναντιότητας καὶ ὀδύνας. Εἰς μίαν ἐποχὴν ποὺ ἐνῷ ἀνατιμᾷ καὶ μεταθέτει τὰς ἀξίας της καὶ ἀναθεωρεῖ καὶ μεταβάλλει τὸν κώδικα τῶν παραδεδομένων ἀξιῶν, μεταθέτει συγχρόνως τὰς βάσεις τῆς ἱστορικῆς ζωῆς καὶ τὰ κέντρα τῶν Πολιτισμῶν. Ἡ καμπὴ τῆς ἱστορίας ποὺ διανύομεν, ὅπως κάθε νέα καμπή, ὑποβάλλει ἀνησυχίας καὶ φόβους. Ἡ ἀνθρωπότης ἐμπῆκε καὶ προχωρεῖ εἰς ἕνα ἐπαναστατικὸν κύκλον, ποὺ ὅσον καὶ ἂν δὲν ἔχῃ ἀκόμη διανυθῆ ὁλόκληρος, εἶναι φανερὸν σήμερα πλέον, πῶς θὰ κλείσῃ μὲ μίαν νέαν, ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἐθνικῆς ἀρχῆς. Τῆς ἀρχῆς ὅτι μόνον μέσα εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Ἔθνους εἶναι ἐφικτὴ ἡ ἀνθρωπίνη τελείωσις. Εἶναι διπλῆ εὐτυχία γιὰ μᾶς τὸ γεγονὸς πρῶτον ὅτι ἡ Ἑλλὰς πρωτοπορεῖ εἰς τὸν ἐπαναστατικὸν κύκλον καὶ δεύτερον ὅτι ἡ εἴσοδός της εἰς τὸν κύκλον αὐτὸν συνετελέσθη, ὡσὰν ἀπὸ θείαν εὔνοιαν, χωρὶς πόνους, χωρὶς φθορὰν οὔτε ὑλικῶν οὔτε ἠθικῶν ἀγαθῶν. Ὅ,τι ἀπομένει εἶναι νὰ καλλιεργηθῇ εἰς ὅλας τὰς ψυχὰς ἀκόμη βαθύτερα καὶ νὰ πλατυνθῇ εἰς ὅλας τὰς συνειδήσεις ἡ αἴσθησις τῆς κοινότητος τῆς ἑλληνικῆς μας μοίρας τόσον, ὥστε νὰ μὴ νοῆται πλέον καὶ νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ εἶναι ἀνεκτὴ ἀδικία καὶ καταπλεονέκτησις Ἑλλήνων ἐναντίον Ἑλλήνων. Ἐδῶ χρειάζεται σύντονος καὶ ἐπίμονος ἄσκησις συνειδήσεων καὶ φωτισμὸς ψυχῶν τόσος, ὥστε τὸ Ἔθνος νὰ αἰσθάνεται καὶ νὰ ζῇ ὡς μία καὶ ἑνιαία συνείδησις καὶ ν' ἀντιδρᾷ φωτισμένα καὶ ἀποτελεσματικὰ ἐναντίον τῆς ἀτυχίας καὶ τοῦ ἐλαχίστου τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τὸν ἴδιον φυσικὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἀντιδρᾷ κάθε ζωντανὸν σῶμα εἰς τὸν πόνον καὶ τοῦ ἐλαχίστου μέλους του. Ἡ αἴσθησις αὐτή, ποὺ ποτὲ δὲν εἶχε παύσει νὰ ὑπάρχῃ, δὲν ἀρκεῖ πλέον νὰ λειτουργῇ ὡς κάτι ἐξωτερικό, εἴτε ὡς ὑπαγόρευσις αἰσθήματος, εἴτε ὡς ἐπιταγὴ λογικῆς, ὡς ἀνθρωπίνη συμπάθεια καὶ ἀλληλεγγύη, εἴτε ὡς οἶκτος, εἴτε ὡς περίσσευμα ἐλέους, ἀλλὰ ὡς ἀκαταμάχητον ἔνστικτον, ὡς ἄμυνα τῆς ὁλότητος.

Ὅποιος ξεκινᾷ γιὰ τοὺς μεγάλους σκοπούς, πρέπει νὰ ἔχῃ ὁπλισθῆ γιὰ τὰς μεγάλας θυσίας. Καμμία μεγάλη κατάκτησις εἰς τὴν ζωὴν δὲν ἐστερεώθη καὶ δὲν ἔμεινε εἰς τὴν διάρκειαν, παρὰ μόνον ὅταν ἐθεμελιώθη ἐπάνω εἰς τὴν θυσίαν. Καὶ ἡ οὐσία τῆς θυσίας εἰς τὸ βάθος της δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ οἰκονομία τῆς θείας δικαιοσύνης, ποὺ μία καὶ ἀναλλοίωτη θὰ παραμείνῃ ἡ ἐπιταγή της: «Παντὶ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ». Καὶ ἂν κίνητρον τῆς προόδου καὶ τῆς ζωῆς εἶναι καὶ θὰ μείνῃ καὶ πρέπει νὰ μείνῃ ἡ ἀνάδειξις πλουσίων φύσεων καὶ πλουσίων ταλάντων καὶ πλουσίων ἱκανοτήτων, ἡ δόξα καὶ ἡ ἐγκαύχησις καὶ ἡ ἀμοιβὴ καὶ ἡ ἀρετὴ τῶν πλουσίων καὶ τῶν δυνατῶν φύσεων δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλη, παρὰ ἀποτίμησις εἰσφορᾶς ὑπὲρ τοῦ ὅλου.

Ὅταν τὸ πνεῦμά μας θὰ ἔχῃ διαποτισθῆ βαθύτατα μὲ τὸ νόημα αὐτῆς τῆς δικαιοσύνης, ποὺ εἶναι τὸ πρῶτον καὶ τὸ κύριον καὶ ἴσως ἴσως τὸ μοναδικὸν αἴτημα τῆς ἐποχῆς, ἡ πηγὴ καὶ ἡ αἰτία τῶν ἀνησυχιῶν καὶ τῆς ἀγωνίας της, ἡ ζωή μας θὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἀκρότατον τῆς δυναμικῆς της ἀνθήσεως καὶ τὸ Ἔθνος δὲν θὰ ἔχῃ νὰ φοβῆται εἰς τὸν δρόμον του κανένα ἄλλον πλὴν τοῦ Θεοῦ.

Τότε θὰ ἠμποροῦμε νὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ πραγμάτωσις τοῦ μεγάλου σκοποῦ, τῆς μεταβολῆς δηλαδὴ τῆς γῆς αὐτῆς εἰς νέαν ἑστίαν φωτός, ὑψηλῶν διδαγμάτων καὶ ἐμπνεύσεων καὶ κατορθωμάτων, ἔχει ἀσφαλισθῆ.

Ἂς μὴ λησμονῇ κανεὶς ὅτι πάντοτε, διὰ μέσου τῆς ἱστορίας, ἡ γῆ αὐτὴ ὑπῆρξε διυλιστήριον ἰδεῶν καὶ ἐργαστήριον μέτρου καὶ ἁρμονίας. Καὶ ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν ἰδιότητά της ὀφείλει ἡ γῆ αὐτὴ καὶ τὸ ἀνθρώπινόν της πλήρωμα τὸ ὅτι ὑπέταξε πνευματικῶς τὴν οἰκουμένην.

Ποτὲ ἴσως ἄλλοτε εἰς τὸν Κόσμον δὲν ὑπῆρχε τόση ἀπειρία ἰδεῶν, ποὺ ν' ἀνεζήτουν τὴν διύλυσιν καὶ τὴν κατεργασίαν τοῦ μέτρου καὶ τῆς ἁρμονίας, τὴν κατεργασίαν τῆς μορφῆς μὲ ἄλλους λόγους. Ποῖος ξεύρει; Ἴσως πάλιν νέα μεγάλη ὥρα νὰ σημαίνῃ γιὰ τὴν γῆν αὐτήν. Ἂς ἀνοίξωμεν τὴν ψυχήν μας εἰς τὴν προσδοκίαν της. Ἂς ἐργασθῶμεν. Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι μόνον τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐμπνεύσεων καὶ τῶν ὀνείρων ἡ γόνιμος πηγή. Ἂν πρόκειται νὰ κατακτήσωμεν νέας μορφὰς ζωῆς, θὰ τὰς κατακτήσωμεν γιὰ τὸν ἑαυτό μας πρῶτα, γιὰ τὴν στερέωσιν καὶ τὴν ὡραιότητα τῆς ἰδικῆς μας ζωῆς καὶ αἱ μορφαὶ ποὺ θὰ κατακτήσωμεν θὰ εἶναι γνήσιαι συλλήψεις τῶν ἰδικῶν μας ἐμπνεύσεων, γιὰ νὰ εἶναι ζωνταναὶ καὶ βιώσιμοι.

Ἔχομεν θέσει ὡς ἀρχὴν νὰ τιμῶμεν τὴν ἡμέραν αὐτὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀναστάσεως, μὲ τὰ μάτια καὶ μὲ τὴν ψυχὴν ἀνοιγμένα πρὸς τὸ μέλλον. Ἂς εἶναι εὐλογημένον τὸ μέλλον αὐτό, ἂς εἶναι εὐλογημένη ἡ δύναμις ποὺ μᾶς ξανάνοιξε τὴν προοπτικὴν καὶ τὴν θέαν αὐτοῦ τοῦ μέλλοντος. Ἂς εὐλογήσωμεν τὴν μνήμην τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων τοῦ Ἔθνους, τῶν ἐπιφανῶν καὶ τῶν ἀφανῶν, ἐκείνων ποὺ ἀναπαύονται εἰς τὴν λυτρωμένην αὐτὴν γωνίαν καὶ ἐκείνων ποὺ καλύπτει τὸν ὕπνο τους ἄλλη γῆ. Ἂς ἐπευφημήσωμεν τὴν Ἑλλάδα τὴν μίαν, τὴν ἀθάνατον καὶ τὴν αἰωνίαν. Ἂς ζητωκραυγάσωμεν τὸν ΒΑΣΙΛΕΑ, σύμβολον ἑνότητος καὶ δόξης ἑλληνικῆς. Ἂς ζητωκραυγάσωμεν τὸν ΑΡΧΗΓΟΝ, αὐτὸν ποὺ μᾶς ξανάδωσε τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν προσδοκίαν.

ΟΙ ΔΥΟ ΚΑΝΑΡΗΔΕΣ

Τὰ ἡλιοθρεμμένα Δωδεκάνησα
τάσφαξε κρύα ἀνατριχίλα,
τὴν Ἄσπρη Θάλασσα τὴ ρούφηξε
ὀνειροφάνταστη μαυρίλα,
καὶ μέσα στὴ μαυρίλα ἀστράψανε,
ἀστράψανε, μετέωρα τοῦ ὀλέθρου,
ἀστράψανε οἱ πυρσοὶ οἱ ἀρμαδοκαῦτες,
τὰ κύματα δελφίνια τὰ χρυσώσανε,
τὰ πέλαγα ταράξαν ναῦτες,
φάγανε τὶς γαλέρες τὶς δρακόντισσες
τἀντρειωμένα ρηγόπουλα μπουρλότα,
τῶν ἐπικῶν καιρῶν τἀνάκουστα
κοσμογρικήθηκαν σὰν πρῶτα!

Ἀπὸ τὴ Ράχη τὴν ὁλόμαυρη,
ἀπὸ τὴν ἔρημη τὴν γῆ,
ἡ Δόξα, λιθωμένο σκέλεθρο,
ἀλαφροσάλεψε κι' αὐτή.

Ἄνοιξε ἡ πόρτα, νά ἡ χρυσόπορτα,
διάπλατη ἡ πόρτα τῆς ζωῆς,
ἴσκιος προσπέρασε θλιμμένος,
καὶ τράβηξε ἀργοπατητής.
Καὶ τοῦ θανάτου ἡ σιδερόπορτα
κ' ἐκείνη ὀλάνοιξε μὲ μιᾶς,
δεύτερος ἴσκιος πρὸς τὸν πρῶτο σίμωσε,
ἡ φλόγα φώτισε τὸ δρόμο του,
καὶ τοῦ ἄνοιξε τὸ πέρασμα ὁ βοριᾶς.

Τὰ ἡλιοθρεμμένα Δωδεκάνησα
τάσφαξε κρύα ἀνατριχίλα,
καὶ μέσα στὴν ὀνειροφάνταστη
τῆς Ἄσπρης Θάλασσας μαυρίλα
σφιχτοταιριάσαν δυὸ ἀγκαλιές,
δυὸ χείλια γλυκοφιληθῆκαν,
καὶ οἱ νύχτες, τὰ στοιχειά, οἱ ἀγέρηδες
κρατῆσαν τὰ κρυφὰ μιλήματα
ποὺ μιληθῆκαν.

— Παιδί μου, τί ἔγινεν ἡ φλόγα μου;
— Πατέρα, οἶμὲ στἀνήξερα τὰ χέρια!
Τὴ φλόγα ἀρπάξαν οἱ ἄνομοι,
τὴ σβύσανε στὰ βαλτονέρια!

— Παιδί μου, τῶν ὀνείρων ποῦ εἶναι τἄνθισμα,
ποῦ εἶναι τὸ κάρπισμα τῶν ἔργων;
— Πατέρα, οἶμὲ στὴ χώρα τῶν κατάρατων,
οἶμὲ στοὺς σκλάβους τῶν κατέργων!

— Σὲ καρτερᾶν, παιδί μου, οἱ μάρτυρες
κι' οἱ πλάστες κι' οἱ ἥρωες ἐκεῖ κάτου.

— Πατέρα, ἀργοπεθαίνει ἀπάνου ἐκεῖ
ἀργοπεθαίνει ἡ χώρα ἀπὸ τὸ φύσημα
κάποιου ὁλοζώντανου θανάτου!
— Παιδί μου ἓν ἄστρο στέκει ἀπάνω σου
καὶ σπέρνει φῶς ὁλόγυρά σου.
— Πατέρα μου, εἶναι τὄνομά σου!

ΜΙΣΟΛΟΓΓΙ

Κόβω γιὰ σὲ τὰ βάγια
τοῦ τραγουδιοῦ ἱερά·
στὸ μέτωπο στὰ πλέκω,
στεφάνια γιορτερά,

Βωμὸς τὸ μέτωπό σου.
Θυμᾶσαι; Μιὰ φορὰ
στὸ 'γγίξαν καὶ στἀγιάσαν
τῆς Δόξας τὰ φτερά.

Λάμπουν ἱερά, στὰ βάγια
τοῦ τραγουδιοῦ, ἡ φωτιά,
τὸ αἷμα τῶν ἡρώων,
τοῦ χαλασμοῦ ἡ νυχτιά.

Καὶ τρέμουνε στὰ βάγια
ἱερὰ τοῦ τραγουδιοῦ
τὰ δάκρυα μιᾶς ἀγάπης,
τὰ χρόνια ἑνὸς παιδιοῦ.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

(Ἀπὸ τὴν Πολιτεία καὶ Μοναξιά)

Τοῦ κ. Δ. Α. ΚΟΚΚΙΝΟΥ

Η Φιλικὴ Ἑταιρεία εἶχε κάμει τὸ θαῦμά της. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1820 τόσοι πολλοὶ ἦσαν πλέον οἱ Φιλικοί, ὥστε τὸ μυστικὸ ἔτρεχεν εἰς τοὺς δρόμους. Καὶ πολὺ γρήγορα αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ὄχι μόνον ὑποπτεύθησαν ὅτι ἐπέκειτο κίνημα τῶν ραγιάδων, ἀλλὰ καὶ ἐπληροφορήθησαν ὅτι εἶχεν ἀποφασισθῆ ἡ ἐπανάστασις. Τὸ ἐπρόδωσε πρῶτα κάποιος στὴν Κωνσταντινούπολι, ἔπειτα ὁ Ἀλῆ πασᾶς, ποὺ ἐπολιορκεῖτο τότε ἀπὸ τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα γιὰ νὰ ἐλαφρώση τὴ θέσι του τὸ ἔγραψε στὴν Πύλη, καὶ στὸ τέλος εὑρέθησαν ἔγγραφα στὸν ἀπεσταλμένο τῆς Ἑταιρείας Ὕπατρο, ποὺ σκοτώθηκε κοντὰ στὴ Νάουσα, ποὺ ἀπεκάλυπταν τὸ σχέδιο τῆς ἐπαναστάσεως.

Στὸ μεταξὺ ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ποὺ εἶχε ἀναλάβει ἀπὸ τὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία τὴν ἀρχηγία τοῦ ἀγῶνος, ἔστειλε στὴν Πελοπόννησο, πρὶν ἀκόμη εἰσβάλῃ στὴ Μολδοβλαχία, τὸν Παπαφλέσσα γιὰ νὰ συνεννοηθῆ μὲ τοὺς κορυφαίους ἐκεῖ παράγοντας γιὰ τὴ στρατιωτικὴ ὀργάνωσι τῆς χώρας, ὥστε νὰ ἑτοιμασθοῦν αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις ποὺ ἐχρειάζοντο γιὰ νὰ κινηθῆ ἡ ἐπανάστασις. Ὁ Παπαφλέσσας ἔφθασε στὶς ἀρχὲς τοῦ Ἰανουαρίου στὴν Ὕδρα μ' ἕνα πλοῖο μὲ μπαρούτη καὶ πολεμεφόδια, ποὺ τὰ προσέφεραν μυστικὰ οἱ Φιλικοὶ τοῦ Ἀϊβαλῆ καὶ τῆς Σμύρνης, ἐπέρασε στὴν Πελοπόννησο καὶ ἐκάλεσε τοὺς προκρίτους καὶ ἱεράρχας τῶν Καλαβρύτων, τῆς Αἰγιαλείας, τῆς Ἀχαΐας καὶ τῆς Τριφυλίας νὰ συγκεντρωθοῦν στὴ Βοστίτσα γιὰ νὰ τοὺς γνωστοποιήση τὶς ἀποφάσεις καὶ τὶς ὁδηγίες τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ. Ἡ συγκέντρωσις καὶ ἡ σύσκεψις ἔγιναν στὶς 26 Ἰανουαρίου στὸ σπίτι τοῦ Ἀνδρέα Λόντου. Ἐκεῖ παρευρέθησαν ἐκτὸς τοῦ Παπαφλέσσα, ὁ Ἀσημάκης Ζαΐμης, ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης, ὁ ἐπίσκοπος Χριστιανουπόλεως Γερμανός, ὁ Σωτήρης Χαραλάμπης, ὁ ἐπίσκοπος Κερνίκης, ὁ Σωτ. Θεοχαρόπουλος, ὁ Ἀνδρέας Λόντος, ὁ Ἰω. Παπαδιαμαντόπουλος καὶ ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός. Ὁ Παπαφλέσσας τοὺς εἶπε ὅτι ἡ ἐπανάστασις εἶχε ἀποφασισθῆ καὶ ὅτι ὁ Ἀλ. Ὑψηλάντης θὰ εἰσέβαλλε στὴ Μολδοβλαχία μὲ μεγάλες δυνάμεις καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῶν Ρώσσων καὶ ὅτι, σύμφωνα μὲ τὶς ὁδηγίες τοῦ Ἀρχηγοῦ, ἔπρεπε νὰ ἑτοιμασθῆ τὸ γρηγορώτερο εἰκοσιπέντε χιλιάδες στρατὸς ὑπὸ δοκιμασμένους καὶ ἐμπείρους ἀξιωματικούς. Ἀλλ' οἱ φρόνιμοι ἐκεῖνοι πατριῶτες ἐτρόμαξαν. Ἤθελαν τὴν ἐπανάστασι, ἦσαν ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα μέλη τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἀλλὰ ἤξεραν ὅτι στρατὸς καὶ μάλιστα τόσος δὲν μποροῦσε νὰ ὀργανωθῆ στὴν Πελοπόννησο, οὔτε ὅπλα ὑπῆρχαν, οὔτε μποροῦσε νὰ γίνη πολεμικὴ προπαρασκευὴ χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν οἱ Τοῦρκοι. Τοὺς ἔκανε ν' ἀγωνιοῦν ἡ μεγάλη εὐθύνη γιὰ τὴν τύχη τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἂν δὲν ἐπετύγχανε τὸ κίνημα. Ἔπειτα ἀπὸ πολλὲς συζητήσεις ἀπεφάσισαν νὰ περιμένουν νὰ φθάση ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης στὴν Πελοπόννησο καὶ τότε νὰ δοθῆ τὸ σύνθημα τοῦ ἑλληνικοῦ συναγερμοῦ. Τόσο ὅμως ἡ ἐπανάστασις ἦταν στὴν ψυχή τους, ὥστε ἀμέσως προσέφεραν μερικὲς χιλιάδες γρόσια ὁ καθένας γιὰ τὰ πρῶτα ἔξοδα καὶ ἀνέθεσαν στὸν καλόγηρο Ἱερόθεο τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου νὰ κάμη γενικὰς εἰσπράξεις.

Τὰ γεγονότα ἐπεταχύνθησαν. Ὁ Χουρσὶτ ἀνησύχησε ἀπὸ τὰ ἔγγραφα ποὺ εὑρέθησαν στὸν Ὕπατρο καὶ ἔστειλε ἀπὸ τὴν Ἤπειρο διαταγὴ στὸν καϊμακάμη τῆς Τριπολιτσᾶς νὰ προσκαλέση ἐκεῖ ὅλους τοὺς προκρίτους καὶ τοὺς ἱεράρχας τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου δῆθεν γιὰ νὰ τοὺς ἀνακοινωθοῦν διαταγὲς τοῦ πασᾶ, καὶ νὰ τοὺς κρατήση ἐκεῖ ὁμήρους, ὥστε νὰ παραλύση τὸ κίνημα ποὺ ἑτοιμαζόταν καὶ στὴν ἀνάγκη νὰ τοὺς θανατώση. Ὁ Κιαμήλμπεης ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος στὴν Κόρινθο ἔμαθε τὴν ἐντολὴ ποὺ εἶχε ἀνατεθῆ στὸν Ἱερόθεο καὶ εἰδοποίησε τὸν καϊμακάμη. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς προκρίτους καὶ ἐπισκόπους, θέλοντες καὶ μὴ ἐπῆγαν στὴν Τριπολιτσά. Ἀπέφυγαν μόνον νὰ πᾶνε ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν συγκεντρωθῆ στὴ Βοστίτσα ἀπὸ τὸ φόβο ὅτι εἶχε καταδοθῆ ἡ σύσκεψις τῆς 26ης Ἰανουαρίου καὶ ὅτι εἶχαν ἐνοχοποιηθῆ.

Ἀγωνία ἐν τῷ μεταξὺ ἐπικρατοῦσε σ' ὅλη τὴ χώρα. Στὴν Τριπολιτσὰ οἱ Τοῦρκοι ἦσαν ἀνάστατοι. Εἶχε προδοθῆ ὅτι οἱ μπαρουτόμυλοι τῶν Σπηλιωτοπούλων στὴ Δημητσάνα ἔκαναν πολὺ μεγαλείτερη παραγωγὴ ἀπὸ ὅση ἐπετρέπετο καὶ εἶχε γίνει γνωστὸ ὅτι εἶχεν ἀποβιβασθῆ στὴν Καρδαμύλη ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ποὺ ὡς τότε βρισκόταν στὴ Ζάκυνθο, καὶ ὅτι γίνονται ὕποπτες κινήσεις παντοῦ. Ὁ καϊμακάμης τῆς Τριπολιτσᾶς ἐκάλεσε τότε μὲ αὐστηρότερες διαταγὲς ἐκείνους ποὺ δὲν εἶχαν πάει ἀκόμη, καὶ ποὺ τοὺς ἐθεωροῦσε περισσότερο ὑπόπτους. Ταυτοχρόνως ὅμως ὁ Μπηλίδας ἀπὸ τὴν Τριπολιτσὰ ἔγραψε κρυφὰ στὸν Ἀνδρέα Ζαΐμη νὰ μὴν πάη κανείς τους ἐκεῖ, γιατὶ αὐτοὶ θὰ σκοτωθοῦν πρῶτοι.

Συνεκεντρώθησαν τότε στὰ Καλάβρυτα στὶς 9 Μαρτίου μὲ σκοπὸ δῆθεν γιὰ νὰ πᾶνε στὴν Τριπολιτσά, ἀλλὰ ἐφρόντισαν νὰ τοὺς σταλῆ ἐκεῖ ἐνῷ θὰ εἶχαν ξεκινήσει ἕνα πλαστὸ γράμμα ἀπὸ ἄγνωστο Τοῦρκο τῆς Τριπολιτσᾶς, ποὺ τοὺς ἔγραφε ὅτι ἐκεῖ θὰ ἐθανατώνοντο. Καὶ πράγματι αὐτὸ ἔγινε ὅπως τὸ εἶχαν σκηνοθετήσει. Παρήγγειλαν τότε στὸ βοεβόδα τῶν Καλαβρύτων ὅτι δὲν τολμοῦν νὰ πᾶνε στὴν Τριπολιτσὰ ὕστερα ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ γράμμα καὶ ἐτράβηξαν πρὸς τὴ Μονὴ τῆς Ἁγίας Λαύρας. Ἐκεῖ συνεκεντρώθησαν στὶς 10 Μαρτίου ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, ὁ Ἀσημάκης Ζαΐμης, ὁ Ἀσημάκης Φωτήλας, ὁ Σωτ. Θεοχαρόπουλος, ὁ Σωτ. Χαραλάμπης, ὁ Παν. Φωτήλας, ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης, ὁ Ἀνδρέας Λόντος καὶ ὁ Κερνίκης Προκόπιος. Συνεσκέφθησαν γιὰ νὰ λάβουν μιὰ τελευταία ἀπόφασι. Πρῶτος ὡμίλησε ὁ Ἀσημάκης Φωτήλας καὶ εἶπε ὅτι πρέπει νὰ γίνη τὸ ταχύτερο τὸ κίνημα, γιατὶ δὲν ὑπῆρχε πλέον καιρὸς γιὰ ἀναβολὴ καὶ ὀργάνωσι. Ὁ Σωτ. Χαραλάμπης ἐνίσχυσε τὴ γνώμη

του καὶ σὲ λίγο δλοι ἦσαν σύμφωνοι. Ἀποφάσισαν τότε νὰ ἀποσυρθοῦν σὲ γειτονικὰ ἐκεῖ μέρη, νὰ κάμουν στρατολογία καὶ νὰ περιμένουν τὴν ὥρα ποὺ θ' ἀπεφασίζετο γιὰ νὰ ξεκινήσουν.

Ὁ Ἀσημάκης Ζαΐμης ἔδωσε πρῶτος τὴν ἐντολὴ στὸν ὁπλαρχηγό του Χονδρογιάννη νὰ χτυπήση τὸν Σεϊδῆ σπαῆ ἀπὸ τὸ Λάλα, ποὺ μετέφερε χρήματα τοῦ δημοσίου στὴν Τριπολιτσά. Αὐτὸ ἔγινε στὴ Χελωνοσπηλιὰ ἀπὸ τὸν Χονδρογιάννη, τὸν Λαμπρούλια, τὸν Ντόλκα καὶ τὸν Δημόπουλο. Στὶς 16 Μαρτίου ὁ Νικ. Σολιώτης μὲ τὸν Κορδῆ καὶ ἄλλους, ὕστερα ἀπὸ ἐντολὴ τοῦ Χαραλάμπη, ἐχτύπησαν στὸ Ἀγρίδι τοὺς γυφτοχαρατζῆδες καὶ τρεῖς γραμματοφόρους τοῦ καϊμακάμη τῆς Τριπολιτσᾶς πρὸς τὸν Χουρσὶτ πασᾶ. Τότε εἶχε ξεκινήσει καὶ ὁ βοεβόδας τῶν Καλαβρύτων γιὰ τὴν Τριπολιτσά, ἀλλὰ ἔπειτα ἀπὸ τὶς ἐπιθέσεις ἐκεῖνες δὲν ἐτόλμησε νὰ συνεχίση τὸ δρόμο κι' ἐγύρισε ἔντρομος στὰ Καλάβρυτα, ὅπου ἐκλείσθη μὲ τοὺς ἀνθρώπους του σὲ τρεῖς πύργους.

Στὶς 21 Μαρτίου ὁ Σωτ. Θεοχαρόπουλος, ὁ Νικ. Σολιώτης, ὁ Ι. Παπαδόπουλος, ὁ Βασίλης Πετμεζᾶς καὶ ὁ Νικ. Πετμεζᾶς συνεκεντρώθησαν στὴν Ἁγία Λαύρα καὶ ἀφοῦ ἐπῆραν ἕνα μικρὸ κανόνι τῆς μονῆς καὶ μὲ σημαία τὴ χρυσοκέντητη εἰκόνα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ποὺ ὑπῆρχε στὴν Ὡραία Πύλη τοῦ ναοῦ, ὥρμησαν κατὰ τῶν Καλαβρύτων. Ἡ πολιορκία δὲν ἐκράτησε πολύ. Ὁ βοεβόδας καὶ οἱ στρατιῶτες του ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθοῦν.

Οἱ πρῶτοι πυροβολισμοὶ εἶχαν πιὰ ριφθῆ καὶ ἡ ἐπανάστασις, μολονότι δὲν εἶχεν ὁρισθῆ ἀκόμη ἡ ἡμέρα της, εἶχε ἐπιταχυνθῆ. Οἱ Τοῦρκοι τῶν Πατρῶν κατεταράχθησαν ἀπὸ τὰ γεγονότα τῶν Καλαβρύτων καὶ ἀπεφάσισαν νὰ συλλάβουν τοὺς Ἕλληνας προκρίτους τῆς πόλεως καὶ νὰ θανατώσουν ἀμέσως τὸν Ι. Παπαδιαμαντόπουλο. Τὴν ἐπίθεσί τους δμως ἀνέκοψεν ἡ ἐμφάνισις ἐνόπλων ἐντοπίων ὑπὸ τὸν Παναγ. Καρατζᾶν καὶ Ζακυνθίων καὶ Κεφαλλήνων ὑπὸ τὸν Κεφαλλῆνα Γερακάρην. Ἐφονεύθη τότε ὁ Σταμ. Κουμανιώτης, ἀλλὰ οἱ Τοῦρκοι κατελήφθησαν ἀπὸ πανικὸ καὶ ἐκλείσθησαν στὸ φρούριο.

Ὁ Γερμανὸς Παλαιῶν Πατρῶν εὐλογεῖ τοὺς ἐπαναστάτας.

Στὶς 24 Μαρτίου εἰσῆλθε στὰς Πάτρας ὁ Βενιζέλος Ρούφος μὲ τὸν ὁπλαρχηγὸ Σαγιᾶ καὶ ἄλλους καὶ λίγο ἀργότερα ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς καὶ ὁ Ἀσημάκης Ζαΐμης. Ὁ Γερμανὸς ὕψωσε τότε στὴν πλατεῖα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τὸ Σταυρὸ τοῦ ὅρκου τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐκεῖ ἔσπευσαν ἀμέσως ὅλοι, ἐντόπιοι καὶ ξένοι, καὶ ἠσπάζοντο τὸ σταυρὸ καὶ ὡρκίζοντο μὲ τὴ φράσι:

Ἐλευθερία ἢ θάνατος.

Ὁ λαὸς τῶν Πατρῶν ἐπέρασε τὶς ὧρες ἐκείνης τῆς ἡμέρας μὲ τὴ βαθύτερη συγκίνησι καὶ ἀγαλλίασι. Δὲν ἦταν ἕνα κίνημα λίγων καπεταναίων.

Ἦταν ἡ Ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων. Ὅλοι ἐγονάτιζαν μπροστὰ στὸ σταυρὸ καὶ ἔλεγαν τὸν ὅρκο. Πρόκριτοι σεβαστοὶ καὶ ἐπιβλητικοὶ κληρικοί, βαρκάρηδες, τεχνίτες, στρατιωτικοί, ποὺ τὰ ὅπλα τους εἶχαν ρίψει τοὺς πρώτους πυροβολισμούς. Ἄρχισε ἀμέσως ἡ πολιορκία τοῦ φρουρίου, γιὰ τὴν ὁποία προσέφεραν μερικοὶ Ἑπτανήσιοι πλοίαρχοι ἕξη κανόνια.

Στὶς 25 Μαρτίου οἱ Πατρινοί, Καλαβρυτηνοὶ καὶ Βοστιτσιῶτες ἀρχηγοὶ ἐσχημάτισαν ἐπιτροπὴ ποὺ ὠνομάσθη «Ἐπαναστατικὸν Διευθυντήριον» καὶ συνέταξαν ἔγγραφον, μὲ τὸ ὁποῖο διεκοίνωναν στὶς Εὐρωπαϊκὲς Δυνάμεις τὴν κήρυξι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ ἐπεδόθη στοὺς Εὐρωπαίους προξένους τῶν Πατρῶν στὶς 26 Μαρτίου. Προκηρύξεις ἐπαναστατικὲς ἐστάλησαν ἀμέσως πρὸς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου.

Ταυτοχρόνως ἄρχισαν τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα καὶ στὴ Μεσσηνία. Στὶς 22 Μαρτίου ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης ἐκήρυξε στὴ Μάνη τὴν ἐπανάστασι καί, ἑτοιμασμένος νὰ προσβάλη τὴν Καλαμάτα, ἐξεκίνησε ἐπὶ κεφαλῆς δύο χιλιάδων ἐνόπλων Μανιατῶν, ὡς «ἀρχιστράτηγος τῶν σπαρτιατικῶν δυνάμεων». Στὶς 23 Μαρτίου πολλοὶ Μανιᾶτες ἐξώρμησαν πρὸς τὰ γύρω τῆς Καλαμάτας καὶ ὁ Ἠλίας Μαυρομιχάλης, γυιὸς τοῦ Πετρόμπεη, μὲ τοὺς θείους τους Γεώργιο καὶ Ἀντώνιο ἐμπῆκαν στὴν πόλι καὶ κατέλαβαν μερικὰ σπίτια, ἀφοῦ εἶπαν στὸ βοεβόδα Ἀρναούτογλου ὅτι εἶχαν σκοπὸ νὰ τὸν προφυλάξουν ἀπὸ τὴν ἐξέγερσι. Ἔτσι κατέλαβαν εὔκολα τὴν πόλι. Μαζὶ μὲ τὸ σῶμα τοῦ Πετρόμπεη ἦσαν καὶ ἄλλοι ἀρχηγοὶ τῶν Μανιατῶν, οἱ Καπετανάκηδες, ὁ Χρηστέας, οἱ Κουμουνδουράκηδες, οἱ Κυβέλοι, οἱ Γρηγοράκηδες, οἱ Τρουπάκηδες. Μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἦσαν καὶ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ Παπαφλέσσας, ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Παπατσώνης, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Κεφάλας, καὶ ἄλλοι Μεσσήνιοι.

Στὶς 24 Μαρτίου, ἀπὸ μιὰ θαυμαστὴ σύμπτωσι ἐνῷ ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωνε τὸν σταυρὸ τῆς ἐλευθερίας στὴν πλατεῖα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Πατρῶν, τὸ σῶμα ἐκεῖνο τῶν Μανιατῶν καὶ τῶν Μεσσηνίων ἔκαμε δοξολογίαν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι κοντὰ στὸ ποτάμι «διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος». Οἱ ἱερεῖς ηὐλόγησαν τὰ ὅπλα καὶ τὶς σημαῖες, καὶ ὁ Πετρόμπεης ὡρκίσθη πρῶτος:

«Ἵνα ἀμύνω τὴν πατρίδα καὶ μόνος καὶ μετὰ πάντων καὶ ἱερὰ τὰ πάτρια τηρήσω».

Οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ καὶ οἱ στρατιῶτες ἔδιναν τὸν ὅρκο μὲ τὴ φράσι:

«Ἵνα μὴ καταισχύνωμεν τὰ ὅπλα τὰ ἱερά, οὔτε ἐγκαταλείψωμεν τὸν παραστάτην, ὅτῳ ἂν στοιχήσωμεν».

Στὶς 25 Μαρτίου ὁ Πετρόμπεης εἰσῆλθε στὴν Καλαμάτα, συνέστησε ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ ποὺ τὴν ὠνόμασε «Μεσσηνιακὴ Γερουσία» καὶ ἀπηύθυνε διακοίνωσι στὶς Μεγάλες Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, μὲ τὴν ὁποίαν ἐγνωστοποιοῦσε τὸ ἐπαναστατικὸ γεγονός.

Ὁ μεγάλος Ἀγὼν εἶχεν ἀρχίσει.

Διονύσιος Α. Κόκκινος

Καραϊσκάκης

Τὸ Μεσολόγγι ἔπεσε... Ὁ Κιουταχῆς ξαναγύρισε στὴν Ἀνατολικὴ Ἑλλάδα ποὺ εἶχε γονατίσει ἀπὸ τὴν πεῖνα καὶ τὴ στέρησι... Μονάχα ἡ Ἀκρόπολι κρατοῦσε ἀκόμα, μὰ ὡς πότε; Ἡ ἐπανάστασι πάνω ἀπὸ τὸν Ἰσθμὸ καὶ γιὰ τοὺς πιὸ αἰσιόδοξους, ἦταν χαμένη ὑπόθεσι...

Ὁ Καραϊσκάκης αὐτὴν τὴν ὥρα διάλεξε ἀκριβῶς γιὰ νὰ κρατήσῃ στοὺς ὤμους του ὁλόκληρη τὴν εὐθύνη· ζήτησε ἀπὸ τὴν Κυβέρνησι, ποὔταν κλεισμένη στὸ Θαλασσόπυργο, νὰ τὸν διορίσῃ ἀρχιστράτηγο στὴ Ρούμελη. Τὰ σπάνια προτερήματα τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ θαρρεῖς πὼς περίμεναν κρυμμένα μέσα του γιὰ νὰ παρουσιαστοῦν τὴν κρισιμώτερη στιγμὴ σὰν ἀπροσδόκητη εὐκαιρία...

Πολλοὶ κατακρίνουν τὸν Καραϊσκάκη γιὰ τὴν προηγούμενη ζωή του... χωρὶς νὰ πολυσκοτίζωνται νὰ 'ξετάσουν ποιὸς φταίει!...

Οἱ ἀρετὲς τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου φανερώνονται, θρέφονται καὶ μεγαλώνουν, φροντισμένες ἀπὸ γονεῖς καὶ δασκάλους κι' ἀπὸ τὸ ζωντανὸ παράδειγμα κείνων ποὺ τὸν τριγυρίζουν. Κι' ἕνα δέντρο, γιὰ νὰ τραβήξῃ ἴσα πρὸς τὰ πάνω, χρειάζεται παραστάτη... καὶ γιὰ νὰ δώσῃ γλυκοὺς καρποὺς καλλιέργεια... Μὰ ὁ μέγας ἀρχηγὸς τῆς Ρούμελης πέρασε νειᾶτα πικρά... Ἦταν ἕνα ἀπόπαιδο τῆς τύχης κι' ἴσως ἡ μόνη στοργὴ ποὺ γνώρισε ἀπὸ ξένο, τὸν Ἀλῆ Πασᾶ, στρέβλωσε περισσότερο τὰ γενναῖα του φυσικὰ ἀντὶ νὰ τὰ ἰσιώσῃ...

Ἀξιοθαύμαστο εἶναι πὼς μόλις κατάφερε νὰ νοιώσῃ τὴν ἱερότητα τοῦ ἀγῶνα, καὶ πόσο ἡ μεγάλη ἰδέα ἔπρεπε νὰ στέκῃ πάνω ἀπὸ προσωπικὲς διαφορές, τοπικισμοὺς καὶ φιλοδοξίες, τοὺς ξεπέρασε ὅλους· ἡ ἀφοσίωσί του ἔφτασε τὴν αὐτοθυσία... Ἐδάμασε μέσα του τὶς δυνάμεις ποὺ τὸν ἔφεραν πρὸς τὸ κακό, τὶς συσσωμάτωσε σὲ μιὰ κατεύθυνσι, καὶ δημιούργησε τὸν ἄξιον ἄντρα, ποὺ ζητοῦσε μὲ ἀγωνία ἡ Πατρίδα!

Ἦταν ὁρμητικὸς καὶ ἀτίθασος τὴν ἐποχὴ ποὺ ὑπηρετοῦσε τσοχαντάρης τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ... Ἡ ἀναίδειά του δὲν εἶχε ὅρια καὶ πολλὲς φορὲς παρασυρμένος ἀπὸ τὴ ζωηρή του ἰδιοσυγκρασία ἔκανε πράξεις ἄσκεπτες, χωρὶς νὰ πολυσκοτίζεται γιὰ τὰ ἐπακόλουθα.

Καὶ νὰ ποὺ γίνεται φρόνιμος καὶ ὑπολογιστικός.

Ἡ τακτική του εἶναι σοφώτατη... ἡ μόνη ποὺ ἐπιβάλλουν οἱ περιστάσεις. Νὰ κουράσῃ τὸν ἐχθρὸ μὲ πλάγια χτυπήματα, νὰ τὸν ἐξαντλήσῃ μὲ διαρκεῖς ἐπιθέσεις, νὰ τοῦ κόψῃ τὶς συγκοινωνίες σὲ τρόπο ποὺ ἀπὸ πολιορκητὴ τῆς Ἀκρόπολης νὰ τὸν κάμῃ πολιορκούμενο...

Ἦταν ἀρχομανής... Ζητοῦσε πρωτεῖα καὶ καπετανᾶτα καὶ ἦταν ἕτοιμος νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ τοὺς Τούρκους, φτάνει νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτὴ του τὴν ἀδυναμία... Τὸ ἀτομικὸ συμφέρον πάνω ἀπ' ὅλα...

Καὶ νὰ ποὺ γίνεται μετρημένος, ὑποχωρητικὸς ἀκόμα καὶ ὅταν ἀδικῆται...

Ἡ Κυβέρνησι γιὰ νὰ ἐξευρωπαΐσῃ τὸν ἀγῶνα, γιὰ νὰ κάμῃ πολιτική, ὅπως λέμε, διώρισε ἀνώτερό του τὸν Τζοὔρτζ καὶ μάλιστα σὲ στιγμὴ ποὺ ἡ τακτικὴ τοῦ Καραϊσκάκη εἶχε δικαιωθῆ καὶ ἡ στρατιωτική του ἰδιοφυΐα ἔλαμπε ἀναμφισβήτητα... Γιατὶ ἐσχημάτισε στρατὸ ἀπὸ τὸ τίποτα... Γιατὶ ἐνίκησε στὴν Ἀράχωβα, ἐθριάμβευσε στὸ Τουρκοχώρι, ἄναψε πάλι τὴ φωτιὰ τῆς Ἐπανάστασης σ' ὅλη τὴν Ἀνατολικὴ Ἑλλάδα, ἔφερε σὲ ἀπελπισία τὸν περήφανο Κιουταχῆ...

Πικραίνεται βέβαια ποὺ τὸν παραμερίζουν, μὰ περισσότερο ἀνησυχεῖ μήπως οἱ νεοδιωρισμένοι ἀρχηγοὶ φέρουν ἀντιρρήσεις γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ πολεμικοῦ του σχεδίου κι' ἔτσι δὲν ὁλοκληρωθῆ, ὅπως καὶ συνέβη... Οἱ Τοῦρκοι τοῦ προτείνουν νὰ τοῦ δώσουν τὸ ἁρματολίκι τῆς Λειβαδιᾶς, ὁλόκληρη δηλαδὴ τὴν Ἀνατολικὴ Ἑλλάδα, φθάνει νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα.

Ἀπαντᾷ: «Δὲν μπορῶ τίποτα ἄλλο νὰ δεχθῶ παρὰ τὴν Ἐλευθερία...».

Εἶναι γνωστὰ τὰ περιστατικὰ ποὺ προκάλεσαν τὸν ἡρωϊκό του θάνατο. Τὸ Ἔθνος βυθίστηκε σὲ βαρὺ πένθος. Ὁ Κολοκοτρώνης «τὸν ἐμοιρολόγησε σὰ γυναῖκα» καὶ ὁ Κιουταχῆς ἔστειλε μὲ ἔκτακτους ἀγγελιαφόρους τὸ χαρούμενο μήνυμα στὴν Πόλι.

Ὁ Καραϊσκάκης εἶναι μιὰ ἔμφυτη στρατιωτικὴ ἰδιοφυΐα. Ἡ πολύτιμη πεῖρα ποὺ ἀπόκτησε σὰν ἁρματωλὸς συνδυασμένη μὲ τὴ φυσική του ἐξυπνάδα, τὴ γοργὴ σκέψι καὶ ἀπόφασι καὶ πρὸ πάντων τὴ σωστὴ ἀξιολόγησι τῶν διαφόρων συνθηκῶν, τὸν ἀποδεἰχνει ἀνώτερο ἀπὸ κείνους ποὺ εἶχαν τὸ κεφάλι γεμᾶτο ἀπὸ θεωρίες ἀπροσάρμοστες στὴν Ἑλληνικὴ πραγματικότητα. Εἶναι αὐτοδημιούργητος... Δὲν εἶχε μεγάλο ὄνομα ποὺ νὰ τὸν βοηθήσῃ στὸ στάδιό του· δὲν εἶχε κἂν ὄνομα, γιατὶ ἦταν νόθος κι' ὅσοι ἤθελαν νὰ τὸν βρίσουν τὸν φώναζαν περιπαικτικὰ «ὁ γυιὸς τῆς Καλόγρηας». Μὲ μόνη τὴν προσωπική του ἀξία ἀνεβαίνει στὸ ἀνώτατο ἀξίωμα καὶ τὸ τιμᾷ.

Μὰ περισσότερο ἀπ' ὅλα πρέπει νὰ τονισθῆ τὸ ἠθικό του μεγαλεῖο ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ἀνέλαβε τὴν ἀνώτατη εὐθύνη στοὺς ὤμους του καὶ ἀποφάσισε, ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγε γελῶντας, νὰ γίνῃ Ἄγγελος...

Μ - αν.

Ο ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ
ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ
ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ

Ὁ Καραϊσκάκης, ὁ «Γυιὸς τῆς Καλογρηᾶς», ὅπως τὸν λέγανε, ποὺ κατώρθωσε νὰ ξανανάψῃ τὴ φλόγα τῆς Ἐπαναστάσεως στὴ Ρούμελη καὶ νὰ τρομοκρατήσῃ τὸν Κιουταχῆ. Ἕνας ἀπὸ τοὺς γενναιοτέρους ἀρχηγοὺς τοῦ 1821 ποὺ οἱ Ἀρβανῖτες τοῦ Κιουταχῆ τὸν παρώμοιασαν μὲ λιοντάρι. Ὁ Γέρος τοῦ Μωρηᾶ τὸν μοιρολόγησε σὰν γυναῖκα ὅταν σκοτώθηκε στὸ Φάληρο τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς του.

ΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΝ ΑΓΩΝΑ

Τοῦ κ. Γ. ΑΣΠΡΕΑ

Φιλέλληνες ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς Ἐπαναστάσεως οἱ πολιτικῶς, στρατιωτικῶς, οἰκονομικῶς καὶ γενικῶς ὁπωσδήποτε ὑποστηρίξαντες καὶ ἐνισχύσαντες τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Προεπαναστατικῶς ὑπῆρξεν ἐν Εὐρώπῃ ἀραιοτάτη τις τάξις ἀνδρῶν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν, οἵτινες ἐξ ἐκτιμήσεως πρὸς τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα ἔτρεφον ἰδιάζουσαν στοργὴν πρὸς τοὺς ἐν Εὐρώπῃ Ἕλληνας, ἀλλ' ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν διαφόρων κρατῶν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἠγνοεῖτο. Μόνον μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἤρξατο δημιουργουμένη πρώτη ἡ τάξις τῶν στρατιωτικῶν φιλελλήνων.

Στρατιωτικοὶ Φιλέλληνες

Τὴν δημιουργίαν τῆς τάξεως τῶν στρατιωτικῶν φιλελλήνων ηὐνόησεν ἐξαιρετικῶς ἡ σύγχρονος πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις ἐξερράγη ἓξ ἔτη μετὰ τὸν τερματισμὸν τῶν Ναπολεοντείων πολέμων (1815), ἐκ τῶν πολιτικῶν δὲ καὶ κρατικῶν μεταβολῶν καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῶν στρατῶν εὑρέθη ἐν ἀποτάξει καὶ μέγας ἀριθμὸς ἀξιωματικῶν πολεμιστῶν κατ' ἐπάγγελμα, οἵτινες καὶ ἔσπευδον πανταχοῦ ὅπου ἠδύναντο νὰ ἐπιδοθῶσιν ἐκ νέου εἰς τὸ κατ' ἐπάγγελμα μάχεσθαι. Ἰδιαιτέρως οἱ Γάλλοι, κατ' ἐξαίρεσιν τῶν λοιπῶν Εὐρωπαίων, συνέρρεον πρὸς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ὁ μεταρρυθμιστὴς τῆς χώρας ἐκείνης Μωχαμὲτ Ἀλῆς ἐχρησιμοποίει τούτους διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ του, παρέχων μεγάλους μισθούς, τιμὰς καὶ θέσεις, ἰδίως εἰς τοὺς ἐξισλαμιζομένους. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν πρώτων μηνῶν μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἀγῶνος ἤρξαντο συρρέοντες οἱ μᾶλλον ἐπίλεκτοι καὶ ὑψηλόφρονες τῶν ἐν ἀποτάξει ἀξιωματικῶν, δι' ὧν ἐσχηματίσθη ἡ τάξις τῶν στρατιωτικῶν φιλελλήνων, οἵτινες δὲν ἔπαυσαν συρρέοντες καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος. Εἰς τὸ πρῶτον σχηματισθὲν τακτικὸν τάγμα, τὸ τεθὲν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ συνταγματάρχου Ταρέλλα, κατετάχθησαν 26 ἀξιωματικοὶ φιλέλληνες, ἐξ ὧν 8 Γερμανοί, 6 Ἰταλοί, 10 Ὁλλανδοὶ καὶ 1 Πολωνός. Ἐπίσης κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως ἐσχηματίσθη τὸ τάγμα τῶν Φιλελλήνων ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Νόρμαν ἐξ 78 ἀξιωματικῶν Εὐρωπαίων, κατὰ πλειονότητα Γερμανῶν, Ἰταλῶν καὶ Πολωνῶν καὶ ἕνδεκα Γάλλων.

Ὁ Νόρμαν (Κάρολος Φρειδερῖκος) ἦτο Γερμανὸς ὑποστράτηγος τοῦ ἱππικοῦ ἀπὸ τὴν Βυτεμβέργην, εὐγενοῦς οἰκογενείας μὲ τὸν τίτλον τοῦ κόμητος. Κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἐκ 58 ἀξιωματικῶν καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Πύλον τὴν 18ην Φεβρουαρίου τοῦ 1822.

Ἡ δημογεροντία ὑπεδέχθη τὸν Νόρμαν ὡς ἄγγελον σωτηρίας, παρέλαβε δὲ ἐκεῖνος τὸ φρούριον καὶ τὴν διοίκησιν τούτου ἀπειλουμένου ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐχθροῦ ὁ Νόρμαν συνεκέντρωσε τοὺς Φιλέλληνας εἰς τὸν ναΐσκον τοῦ φρουρίου καὶ ὅλοι ξιφήρεις κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἐποχῆς ὡρκίσθησαν εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον τὸν ἑξῆς ὅρκον καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ ἰδίου: «Ὁρκίζομαι εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ εἰς τὴν στρατιωτικήν μου τιμὴν ὅτι ἐκ καθαροῦ φιλελληνικοῦ αἰσθήματος ἐλθὼν ἐνταῦθα, θέλω ἀγωνισθῆ μετὰ τῶν Ἑλλήνων, χύνων καὶ τὴν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αἵματός μου ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδος». Τὴν ὡραίαν ταύτην σελίδα καθὼς καὶ τὸν ὅρκον μᾶς περιέσωσεν ὁ Χρ. Βυζάντιος εἰς τὰς σημειώσεις του. (Ἔκδοσις 1874, σελ. 377).

Μετὰ πενθήμερον ἐπετέθησαν οἱ Τοῦρκοι κατὰ τοῦ φρουρίου, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν μετὰ μεγάλης φθορᾶς καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν ἀγῶνα, διότι ἡ δρὰξ τῶν Φιλελλήνων, παλαιμάχων ὅλων ἀξιωματικῶν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐχρησιμοποίησεν ἄριστα τὸ πυροβολικὸν τοῦ φρουρίου, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπέδειξεν ἐξαίρετον σκοπευτικὴν δεινότητα. Δύο ἦσαν αἱ μεγαλείτεραι μάχαι εἰς τὰς ὁποίας ἐπολέμησαν οἱ στρατιωτικοὶ Φιλέλληνες κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ μάχη τοῦ Πέτα (4 Ἰουλίου 1822) καὶ ἡ μάχη τοῦ Φαλήρου (23 Ἀπριλίου 1827). Εἰς ἀμφοτέρας καίτοι ἐπολέμησαν ἡρωϊκῶς ἡττήθησαν καὶ κατεκόπησαν καὶ αὐτοὶ καὶ μέγα μέρος τοῦ ἀτάκτου ἢ τακτικοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ τοῦ συμπολεμήσαντος μετ' αὐτῶν.

Μόνον εἰς τὰς δύο αὐτὰς μάχας ἔπεσαν ἡρωϊκῶς πολεμήσαντες ὑπὲρ τοὺς διακοσίους Φιλέλληνες, καθ' ὅλας δὲ τὰς ἄλλας μάχας, πολιορκίας, ἐπιθέσεις ἢ ὑπερασπίσεις φρουρίων, ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων Φιλελλήνων ὑπερέβη τοὺς δισχιλίους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι συνεπολέμησαν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πεζικοῦ, ἐλάχιστοι δὲ μετὰ τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ πυροβολικοῦ. Ἐκ τῶν κατὰ θάλασσαν ἀγωνισθέντων Φιλελλήνων ὑπέροχος εἶναι ἡ μεγάλη φυσιογνωμία τοῦ Ἄγγλου Ἄστιγγος.

* * *

Τὰ μεγάλα πολεμικὰ γεγονότα τῆς Ἐπαναστάσεως ἤρχισαν νὰ προκαλοῦν τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐνδιαφέρον καὶ τὴν κάθοδον ἐν Ἑλλάδι ἀνδρῶν μὲ μεγάλα ὀνόματα καὶ γόητρον, ὅπως ὁ Ἰταλὸς κόμης Σάντα Ρόζας, ὁ λόρδος Βύρων, ὁ συνταγματάρχης Στάνωπ, ὁ Φαβιέρος, ὁ Τζώρτζ, ὁ Ἄστιγξ καὶ ἄλλοι, οὕτω δὲ ἐδημιουργήθη ἡ τάξις, πρὸς ἣν δικαίως ἐδόθη ἡ ὀνομασία Φιλέλληνες, διότι ἀπετελέσθη ἀπὸ γενναίους, ἀνιδιοτελεῖς καὶ φιλελευθέρους ἄνδρας, οἵτινες ἤρχοντο νὰ θυσιασθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἰδέας τῆς ἐλευθερίας. Μετὰ τῶν στρατιωτικῶν φιλελλήνων ἤρξαντο συρρέοντες οἱ πολεμισταὶ καὶ μὴ στρατιωτικοί, ἰδίως νέοι σπουδασταί, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν πεσόντων κατὰ τὰς διαφόρους μάχας φιλελλήνων ὑπερέβη, ὡς ἀναφέραμεν προηγουμένως, τὰς 2 χιλιάδας. Εἰς τοὺς φιλέλληνας τούτους δὲν κατατάσσονται οἱ ξένοι στρατιωτικοί, οἵτινες ὑπηρέτησαν τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν ἀγῶνα ἐπὶ ἀδρᾷ ἀνταμοιβῇ, ὅπως ὁ ναύαρχος Κόχραν. Μετὰ τὴν παγίωσιν τοῦ κρά-

τους καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὄθωνος, κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα μέγας ἀριθμὸς Εὐρωπαίων, οἵτινες κατέλαβον στρατιωτικὰς καὶ ἄλλας δημοσίας θέσεις. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Γ´ Σεπτεμβρίου 1843 ἐξώσθησαν οὗτοι ὅλων τῶν δημοσίων θέσεων, ἐξαιρεθέντων μόνον τῶν ἀρχαίων Φιλελλήνων, ἐκείνων τουτέστιν ὅσοι εἶχον προσέλθει μέχρι τοῦ 1828 καὶ εἶχον προσφέρει στρατιωτικὰς ἢ πολιτικὰς ὑπηρεσίας κατὰ τὸν ἀγῶνα. Ἐκ τούτων οἱ πλεῖστοι παρέμειναν ὁριστικῶς ἐν Ἑλλάδι ἀφομοιωθέντες.

Πολιτικοὶ φιλέλληνες

Ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς Ἐπαναστάσεως ἤρξαντο ὑποστηρίζοντες ἠθικῶς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τοῦ Ἑλληνισμοῦ διαπρεπεῖς ἄνδρες εἰς ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη, πλὴν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ρωσσίας. Ἡ κίνησις τῶν φιλελευθέρων τούτων ἐξεδηλώθη ζωηρότερον εἰς Λονδῖνον, Βερολῖνον, Παρισίους, Βρυξέλλας καὶ Μόναχον. Σύλλογοι φιλανθρωπικοὶ καὶ φιλελεύθεροι ἐγγραμμάτων καὶ διανοουμένων εἶχον συγκροτηθῆ εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν Ἑλβετίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν καὶ ἀπέβησαν κέντρα δωρεῶν καὶ εἰσφορῶν ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ ἐπαναστατημένου Ἑλληνισμοῦ, διὰ τῶν εἰσφορῶν δὲ τούτων συνέδραμον τοὺς ἐκ Ρωσσίας καὶ ἄλλων χωρῶν παλινοστοῦντας Ἕλληνας, ἐστρατολόγουν ἀξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας, ἐξηγόραζον ὅπλα καὶ πολεμεφόδια καὶ τὰ ἀπέστελλον εἰς Ἑλλάδα διὰ Μασσαλίας καὶ Λιβόρνου, διότι οἱ Αὐστριακοὶ λιμένες ὄχι μόνον ἦσαν κλειστοί, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνοι διὰ πᾶν ὅ,τι ἐνίσχυε τὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Τὰ βοηθήματα ταῦτα ηὐξάνοντο συνεχῶς, κατὰ δὲ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1823 ἱκανοὶ ἐκ τῶν συλλόγων τούτων ἐπέτυχον νὰ συγκεντρωθῶσι περὶ τὸν σύλλογον τοῦ Λονδίνου, ὃν διηύθυνον τρεῖς ἀξιόλογοι ἄνδρες, ὁ λόρδος Ἔρσκιν, ὁ Ροβέρτος Λόγγ, καὶ ὁ Ἰωσὴφ Οὖμς, καὶ οὗτινος ψυχὴ ἀπέβη ὁ Ἰωάννης Βόουριγγ. Εἰς τοὺς ἄνδρας τούτους ὠφείλετο ἡ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀποστολὴ τοῦ πλοιάρχου Βλακέρ, ὅστις ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Λονδῖνον φέρων τὴν πρώτην πρότασιν περὶ συνάψεως ἐθνικοῦ δανείου καὶ τοῦ ταγματάρχου Λαϊκέστερ Στάνωπ, ὅστις περιῆλθε κατὰ τὴν κάθοδον αὐτοῦ τοὺς συλλόγους τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἑλβετίας, συνηντήθη μετὰ τοῦ ὑπερόχου Εὐνάρδου, ἐθέρμανε καὶ ἀνεζωπύρησε τὸ θάρρος πολλῶν συλλόγων καὶ διήγειρε τὴν ἅμιλλαν ὅπου εὗρεν ἀσθενῆ ζῆλον. Ἀλλ' εἰς τὴν ὅλην ἐκείνην ἔνθερμον φιλελληνικὴν κίνησιν σπουδαίαν προσέφερεν ὤθησιν τὸ ὄνομα τοῦ λόρδου Βύρωνος. Ἡ ἐκδήλωσις τοῦ φιλελληνικοῦ τούτου πνεύματος ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ἐκαλλιέργει τὴν κοινὴν γνώμην ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἐπέδρασε δὲ σπουδαίως καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου ἐδημιουργήθη ἀντιζηλία πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ἥτις μέχρι τῆς στιγμῆς ἡγεῖτο καὶ κοινωνικῶς καὶ πολιτικῶς τοῦ φιλελληνισμοῦ.

Ὁ Κόμης Σάντα - Ρόζας

Ὁ Ἄστιγξ

Οὕτω δὲν ἤργησε νὰ συμπηχθῇ σοβαρώτατος φιλελληνικὸς σύλλογος ἐν Παρισίοις, μέλη τοῦ ὁποίου ὑπῆρξαν ἄνδρες ἐπιφανεῖς, ὅπως ὁ δοὺξ τοῦ Λαρσοφονκώλδ, ὁ κόμης Σατωβριάν, ὁ Σουαζέλ, ὁ Δαλβέρζ, ὁ Φοά κ. ἄ.

Κρατικὸς φιλελληνισμὸς

Ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἔνθερμον ὑποστήριξιν τῶν φιλελευθέρων καὶ τῶν διανοουμένων ἐν Εὐρώπῃ, ἡ διπλωματία οὐ μόνον ἔκλεισε τὰ ὦτα της πρὸς πᾶσαν συμπαθῆ φωνήν, ἀλλὰ τοὐναντίον κατεδίωξε τὴν Ἐπανάστασιν ἐφ' ὅσον ἠδυνήθη. Οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Ἑλλήνων ἀπεδιώχθησαν ἀπὸ τὰ διάφορα εἰς Βερώναν, Ἀγκῶνα καὶ Λάϊβαχ συνέδρια, ἀλλ' οἱ φιλελεύθεροι καὶ ἰδεολόγοι φιλέλληνες ἐν Εὐρώπῃ, ἐφ' ὅσον αἱ κυβερνήσεις κατεδίωκον τοὺς Ἕλληνας, ἐπὶ τοσοῦτον ἐφανατίζοντο ὑπὲρ αὐτῶν, ὁ φιλελληνισμὸς ἀντὶ νὰ ὑποταχθῇ ἐζωογονήθη, αἱ δὲ δοκιμασίαι τοῦ ἀγωνιζομένου ἑλληνικοῦ λαοῦ ἤρχισαν νὰ προκαλοῦν τὴν προσοχὴν καὶ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Εὐρώπης, οἵτινες διὰ τῆς παρατάσεως τοῦ πολέμου καὶ τῶν νικῶν τῶν Ἑλλήνων διέβλεπον ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ζωτικότητα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐξασθένησιν τῆς Τουρκίας. Ἀλλ' ὅ,τι ὑπῆρξε θεμελιωδῶς συντελεστικὸν τοῦ κρατικοῦ φιλελληνισμοῦ ἦτο ἡ νέα κατεύθυνσις τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς ἀπέναντι τοῦ ἐπαναστατημένου Ἑλληνισμοῦ, ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ Γ. Κάνιγγ. Ὁ Κάνιγγ ὕψωσε τὸ δόγμα ὅτι ἐκ τῶν ἐπαναστατημένων λαῶν πηγάζουν δίκαια πρὸς τὴν ἰσχὺν τῶν ὁποίων δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραμένῃ ἀδιάφορος ἡ πολιτική, ἤρξατο δὲ ἐπιτρέπων ἀναφανδὸν τὴν ὑποστήριξιν τῶν Ἑλλήνων δι' ὅπλων, πολεμεφοδίων καὶ σκαφῶν καὶ ἐπέτρεψε σιωπηρῶς τὴν συνομολόγησιν ἐν Λονδίνῳ τοῦ πρώτου δανείου τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἔκτοτε ἐδημιουργήθη «κρατικὸς φιλελληνισμὸς» ἐν Εὐρώπῃ ἐκ λόγων πολιτικοῦ ὑπολογισμοῦ. Ἐκ τοῦ φιλελληνισμοῦ τούτου ἐπήγασαν πολλαὶ καὶ μεγάλαι ἀντιζηλίαι, ἰδίως μεταξὺ τῶν τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων Ἀγγλίας, Ρωσσίας καὶ Γαλλίας, συνέπειαι τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν πολλὰ ἀγαθά, ἀλλὰ καὶ πολλαὶ καὶ μεγάλαι συμφοραὶ ἐν Ἑλλάδι, ἰδίως κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐτῶν τῆς Α´ Δυναστείας. Ἡ σύγχυσις, ἥτις ἐπῆλθεν ἐν Ἑλλάδι μεταξὺ τοῦ κρατικοῦ καὶ τοῦ ἰδεολογικοῦ φιλελληνισμοῦ τῶν ἀτόμων, ὑπῆρξε μεγάλη ὀφειλομένη ἰδίως εἰς τὰ ἀποκληθέντα ξενικὰ κόμματα, ἅτινα διήρεσαν καὶ ἔφθειραν τὴν Ἑλλάδα ἀναστείλαντα ἐν πολλοῖς τὴν πρόοδον αὐτῆς.

Ὅμιλος φιλελλήνων ἀξιωματικῶν, κατὰ σχεδίασμα τῆς ἐποχῆς.

Γ. Ἀσπρέας

(Ἀπὸ τὸν πίνακα τοῦ Γερμανοῦ ζωγράφου Φὸν Ἓςς)

Μὲ τὴν φλόγα τῆς πίστεως στὴν καρδιά, ὁ ψάλτης τῆς Ἐλευθερίας, ὁ Ρήγας ὁ Βελεστινλῆς, περιέτρεχε τὰ ἑλληνικὰ χωριὰ παίζοντας τὴ λύρα του καὶ σκορπίζοντας παντοῦ τὸν ἐνθουσιασμὸ καὶ τὴ λαχτάρα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ σκλαβωμένου γένους.

ΜΙΑ ΦΛΟΓΕΡΗ ΨΥΧΗ

Ρήγας ὁ Βελεστινλῆς

Ο Ρήγας, μιὰ μορφὴ ἐξαιρετική, γεμάτη ρωμαντισμὸ καὶ μυστήριο, θέρμη καὶ φλόγα. Ἡ παράξενη αὐτὴ καὶ κατόπιν ἡρωϊκὴ ζωὴ δόθηκε τὸ 1757 ἀπὸ ἕνα πατέρα Κυριαζῆ καὶ μιὰ σεμνὴ μητέρα Μαρία στὸ ἀγόρι, ποὺ στὸ Βελεστῖνο λεγότανε Ἀντώνης Κυριαζῆς. Οἱ διάφοροι ἱστορικοὶ διαφορετικὰ τὸν ὀνομάζουν. Ὁ Μερκαντίνι τὸν λέγει Κωνσταντῖνο Ρήγα, ὁ Κωλέττης Ρήγα Θεσσαλό, ὁ Περραιβὸς ἀπὸ ἀρχαιοπληξία Ρήγα Φεραῖο, ὄνομα ποὺ κυριάρχησε γιὰ μιὰ ἐποχὴ στὴν ἱστορία μας. Μὲ τὸ δίκηο του ὁ ἱστορικὸς Λεγκρὰν βρίσκει τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀκατάλληλο.

Στὴν πατρίδα του Βελεστῖνο ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα, ἔπειτα στὴ Ζαγορὰ καὶ στ' Ἀμπελάκια, περίφημα τότε γιὰ τὰ ἐκπαιδευτικά τους ἱδρύματα. Ἔγινε δάσκαλος στὸν Κισσό. Κι' ὁ καθένας μπορεῖ νὰ φαντασθῇ τί εἴδους δάσκαλος θὰ ἤτανε ὁ γεμᾶτος φλόγα νεανίας, ποὺ ἀργότερα μπροστὰ στὸν Αὐστριακὸ ἀνακριτὴ ἔλεγε θαρραλέα ὅτι «προτιμοῦσε νὰ ἔχῃ κύριον τὸν διάβολον μᾶλλον, παρὰ τοιοῦτον τύραννον, ὡς τὸν Τοῦρκον».

Οἱ περιπέτειές του καὶ ἡ γεμάτη ἀνησυχία φάσι τῆς ζωῆς του ἄρχισε ἀπὸ τότε ποὺ σκότωσε ἕναν Τοῦρκο κι' ἔφυγε ἀπὸ τὴν πατρίδα του συστημένος στὸν πρεσβευτὴ τῆς Ρωσσίας στὴν Πόλη.

Ἡ ἐποχὴ ἤτανε τόσο ταραγμένη, τὰ πνεύματα τρομερὰ ἀνήσυχα, οἱ πολιτικὲς κατευθύνσεις τόσο διαφορετικές, ποὺ καὶ ἡ Εὐρώπη καὶ τὰ Βαλκάνια ἔμοιαζαν μὲ φουρτουνιασμένη θάλασσα. Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις εἶχε ἀλλάξει τόσο τὸ πρόσωπο τῆς Εὐρώπης καὶ ἀναστατώσει τὴν ψυχὴ τῶν βαλκανικῶν λαῶν. Μάταια προσπαθοῦσε ὁ ἀριστοκράτης Μέττερνιχ, ὁ δυνατὸς τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς, νὰ φέρῃ τὴν ἰσορροπία. Μὰ καὶ ὅποιος δοκίμαζε νὰ βαδίσῃ πάνω στὰ χνάρια τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἤτανε σὰ νἄβαζε τὸ κεφάλι του ἀνάμεσα στὶς μυλόπετρες τοῦ ἀνεμομύλου. Καὶ τὸ παραμικρὸ ἀγεράκι μποροῦσε νὰ συντρίψῃ τὸ κρανίο του!

Ὁ Ρήγας ὅμως δὲν ἤξερε τί θὰ πῇ φόβος. Ἡ ἀγάπη ποὺ τὸν φτέρωνε ἤτανε ἀνώτερη ἀπὸ τὴ σκέψι κάθε κινδύνου. Μέσα του εἶχε συμπυκνωθῆ ἡ λαχτάρα ὅλων τῶν σκλάβων Ἑλλήνων, ποὺ ἐπιθυμοῦσε νὰ ξεδιπλώσῃ πιὰ τὰ φτερά της, νὰ ξεμουδιάσῃ καὶ νὰ σταθῆ πάνω στὰ κιονόκρανα τοῦ Παρθενῶνος καὶ στὶς μυθικὲς κορφὲς τοῦ βουνοῦ τῶν Θεῶν. Καμμιὰ βαλβῖδα, καμμιὰ δυνατότητα ἐλαφρώσεως δὲν εἶχε πιὰ ἡ ἑλληνικὴ ψυχή! Τὰ τετρακόσια χρόνια σώριασαν τὴ θέρμη της γιὰ τὴν ἐλευθερία σὲ βαθμὸ ἐπικίνδυνο. Ἂν δὲν ξεχύνονταν στὴν ἐπανάστασι θὰ σποῦσε καὶ θὰ τσακίζονταν ἡ ἑλληνικὴ ψυχή. Ὁ Ρήγας τὄνοιωθε διαισθητικά, γιατὶ ἤτανε ὁ ἴδιος ἡ ψυχὴ ὁλόκληρης τῆς Ρωμιοσύνης, ποὺ ποθοῦσε καὶ πονοῦσε. Σκότωσε τὸν Τοῦρκο — κι' αὐτὸ συμβολικὸ — κι' ἀμολήθηκε σὰν φωτοβολίδα μέσα στὴν ἀρένα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ χώρου καὶ τῆς ἀλληλοσυγκρουομένης εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς. Τίποτε δὲν τὸν φόβιζε, γιατὶ ἤξερε πὼς σὰν σκέπτεται κανεὶς τὸν κίνδυνο πεθαίνει κάθε μέρα.

Τὸν βλέπουμε γραμματέα τοῦ Κωνστ. Ὑψηλάντη, ὁ ὁποῖος τὸν τοποθετεῖ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1786, σὰν ἐπιδέξιο συνωμότη, κοντὰ στὸν ἡγεμόνα Μαυρογένη, ἐχθρὸ τοῦ Ὑψηλάντη καὶ μὴ εὐνοοῦντα τὸ κίνημα. Στὴ Βλαχιὰ βρίσκεται χωμένος ὡς τὸ λαιμὸ σὲ σκευωρίες καὶ συνωμοσίες, ἀνησυχίες καὶ πλεκτάνες. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν στενοχωρεῖ καθόλου. Χαίρεται καὶ τρίβει τὰ χέρια του ὅταν κηρύχτηκε ὁ ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β΄. Συνάπτει σχέσεις μὲ ἐπίσημα πρόσωπα, ὅπως μὲ τὸν Αὐστριακὸν ὑπουργὸ Κάουνιτζ.

Ὅλη του ἡ ὕπαρξι, ὅλη του ἡ τάσι, ὅλη του ἡ ὁρμὴ ἕναν ἀπώτερο εἶχαν σκοπό, μιὰ ἱερὴ ὑστεροβουλία, νὰ βρῇ ὑποστήριξι, νὰ σύρῃ ὠφελήματα γιὰ τὴ σκλάβα του πατρίδα. Τὸ Βουκουρέστι, τὸ Γιάσι, ἡ Κράγιοβα γίνονται ἐπὶ δέκα χρόνια πεδίο τῶν ἰδεολογικῶν του μαχῶν. Ἀπὸ τὴν «Ἑταιρία τῶν Φίλων», ποὺ βρῆκε στὸ Βουκουρέστι, κάνει τὴ «Μυστικὴ Ἑταιρία» ἀποφασισμένων καὶ ριψοκίνδυνων συνωμοτῶν. Στὸ Βουκουρέστι σχετίστηκε μὲ πολλοὺς Γάλλους κι' ἐκεῖ σχεδίασε τὴν ἐξέγερσι τῶν Βαλκανίων γιὰ μιὰ βαλκανικὴ συνομοσπονδιακὴ πολιτεία. Γραμματεὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, γνωρίζεται στὸ Γιάσι μὲ τὸν Περραιβό. Ἀπὸ κεῖ ἀρχίζει μιὰ ζωὴ γεμάτη περιπέτειες καὶ κινδύνους. Σὰν περιπλανώμενος Ἰουδαῖος γυρίζει ἀπὸ τὸ Βουκουρέστι στὴν Τεργέστη, ἀπὸ κεῖ στὴ Βενετία, στὴν Ἰταλία, ὅπου σχετίζεται τῷ 1794 μὲ τὸν Κωλέττη.

Ποιὸς νὰ πίστευε πὼς ἀπὸ τὸν αἰσθηματικὸ συγγραφέα τοῦ «Σχολείου τῶν ντελικάτων ἐραστῶν», ποὺ δημοσιεύθηκε τῷ 1790 στὴ Βιέννη, θὰ προήρχετο ἡ σπίθα αὐτή, ἡ φλόγα, ποὺ λέγονταν Ρήγας ὁ Βελεστινλῆς, ὅπως ὁ ἴδιος τελευταῖα ὠνόμαζε τὸν ἑαυτό του. Ὁ Ρήγας ἐργάστηκε ἐκπληκτικὰ συστηματικά. Πέντε σημεῖα ἔθεσε ὡς βάσι στὴν προσπάθειά του: 1) τὴ διαφώτισι τῶν Ἑλλήνων περὶ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος, 2) τὴν ὑποδαύλισι τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας, 3) τὴ σύστασι πολύπλοκης συνωμοσίας, 4) τὴ σύμπραξι μὲ τὸν Πασβάνογλου, τὸν πασᾶ τοῦ Βιντίν, καὶ τὴ συνεννόησι μὲ τὴ Γαλλία, καὶ 5) τὴν ἔκδοσι κατὰ τὴν κρίσιμον ὥραν προκηρύξεων ποὺ νὰ προκαλοῦν τὸν συναγερμὸ τοῦ ἔθνους καὶ νὰ δίνουν τὸ σύνθημα τῆς ἐθνικῆς ἐπαναστάσεως.

124 ἄρθρα ἀποτελοῦσαν τὸ πολιτικό του σύνταγμα, ποὺ εἶχε κιόλας ἑτοιμάσει πάνω στὴ βάσι τοῦ γαλλικοῦ. Καὶ τὴ στολὴ τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ ἐθνόσημα καὶ τὴ σημαία εἶχε ἕτοιμα. Ἡ σημαία του ἤτανε τρί-

χρωμη, ἄσπρο, μαῦρο, κόκκινο, κι' εἶχε τὸ ρόπαλο τοῦ Ἡρακλέους στὴ μέση μὲ τρεῖς σταυρούς. Καὶ τὰ τρία αὐτὰ χρώματα ἦσαν συμβολικά. Ὁ ἴδιος δίνει τὴν ἐξήγησί τους: «Τὸ κόκκινο σημαίνει τῶν αὐτοκρατόρων τὴν προφύραν καὶ τὴν αὐτεξουσιότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τὸ ἐμεταχειρίσθηκαν οἱ προπάτορές μας ὡς ἔνδυμα πολεμικόν, θέλοντες νὰ μὴ φαίνωνται αἱ πληγαὶ ὅπου ἔτρεχον αἷμα, διὰ νὰ μὴ δειλιῶσιν οἱ στρατιῶται. Τὸ ἄσπρον σημαίνει τὴν ἀθωότητα τῆς δικαίας ἡμῶν ἀφορμῆς κατὰ τῶν τυράννων. Τὸ μαῦρο σημαίνει τὸν ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας θάνατον ἡμῶν».

Ὅλη του ὅμως ἡ φρόνησι καὶ ἡ σύνεσι δὲν βοήθησαν σὲ τίποτα. Μὲ προδοσία συνελήφθη — εἶναι ἄδικοι ἐκεῖνοι ποὺ τοῦ ἐπιρρίπτουν ἐπιπολαιότητα γιὰ τὴ σύλληψί του — στὴν Τεργέστη ἀπὸ τοὺς Αὐστριακούς, ὡς στοιχεῖον ταραχοποιόν, στὶς 13 τοῦ Δεκέμβρη 1797 καὶ ρίχτηκε στὴ Βιέννη στὶς φυλακὲς μὲ ἄλλους ἑπτά. Ὅταν ἡ Αὐστρία ἐπέτυχε τὴν ὑπογραφὴ ὅλων τῶν αἰτημάτων της ἀπὸ τὴν Τουρκία, ἀπεφάσισε τὴν ἔκδοσί του.

Μιὰ τραγικὴ συνοδεία ἀπὸ ὀκτὼ ἀνὰ δύο δεμένους ἄνδρας, μὲ 24 στρατιῶτες Αὐστριακούς, τὸν τρομερὸν Λατζάρ, ἀπὸ τὸ σύνταγμα Σπλένυ, ἐπὶ κεφαλῆς, βάδιζε τὴν 16 Ἀπριλίου 1798 ἕξ ὁλόκληρες μέρες πρὸς τὸ Σεμλῖνο. Στερνὰ ἀπὸ 7 μέρες ἀκόμα ταξίδι πάνω στὸ Δούναβι, στὶς 29 τοῦ μηνός, παραδόθηκαν σὰν ἐμπόρευμα, ἀντὶ ἀποδείξεως, στὸν καϊμακάμη τοῦ Βελιγραδίου Χατζῆ Μουσταφᾶ.

Πολλοί, ποὺ τὸν ἀγαποῦσαν, προσπάθησαν μὲ διάφορα μέσα νὰ τὸν σώσουν, νὰ τὸν ἐξαγοράσουν. Μὰ δὲν στάθηκε βολετό. Ἔπρεπε νὰ θυσιασθῆ γιὰ νὰ στεριώσῃ ἡ ἰδέα τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας καὶ νὰ πετάξῃ τὰ βλαστάρια της στερνὰ ἀπὸ 22 χρόνια. Καμμιὰ ἰδέα καὶ καμμιὰ πίστι δὲν στηρίζεται χωρὶς ἡρωϊκοὺς θανάτους καὶ χωρὶς θυσίες καὶ προσφορές.

Ὁ στραγγαλισμός, ὁ τουφεκισμὸς ἢ ὁ πνιγμός του στὸ Δούναβι ἔγινε τὴν 11 ἢ 12 Ἰουνίου τοῦ 1798. Ἕνα ξερὸ σημείωμα ἀναγγέλλει τὸ γεγονός, ποὺ ἀναστάτωσε τὴ Ρωμιοσύνη, στὴ Βιέννη: «Ὁ καϊμακάμης τοῦ Βελιγραδίου ἔλαβε τὴν περασμένη ἑβδομάδα φιρμάνι ἀπὸ τὴν Πόλι, ποὺ λέγει νὰ θανατωθῆ ὁ Ρήγας μὲ μεγάλη μυστικότητα. Τρεῖς μέρες μετὰ τὴ λῆψι τοῦ φιρμανίου, διέταξε νύχτα νὰ στραγγαλίσουν καὶ τοὺς 8 φυλακισμένους Ἕλληνας. Μετὰ τὴν πρᾶξι δὲ διέδωσε πὼς εἴχανε ὅλοι ἀποδράσει ἀπὸ τὴ φυλακή, καὶ μάλιστα ἔστειλε στρατιῶτες νὰ τοὺς κυνηγήσουν ἀνὰ τὰς λεωφόρους».

Ἔσβησε ἡ ζωὴ τοῦ πρώτου μεγάλου ἐπαναστάτη καὶ ἥρωα τῆς ἑλληνικῆς ἐξεγέρσεως, ὅπως, ἀντίθετα, ἄναψε ἡ φλόγα τῆς ἐλευθερίας κι' ἔγινε πυρκαϊά. 22 ὁλόκληρα χρόνια ἔκαιγε τὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ καὶ τὴν 25 Μαρτίου τοῦ 1821 πετάχτηκε πανέλπιδη πρὸς τὸν ἑλληνικὸ οὐρανό, ὄχι πιὰ τοῦ Ρήγα ἡ τρίχρωμη σημαία, παρὰ ἡ κυανόλευκη, βουτηγμένη ὅμως στὴν ἴδια τοῦ Ρήγα φλογερὴ λαχτάρα. Σὲ κάθε της κράσπεδο ἤτανε κρεμασμένο ἕνα κομμάτι τῆς ψυχῆς του τῆς ἡρωϊκῆς. Ἐκεῖνος ὁ σπόρος του βλάστησε κι' ἔδωσε τοὺς ἀνθοὺς τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Ἡ δύσι τῆς ζωῆς του ἔφερε τὸ ροδοχάραμα στὴ σκλάβα πατρίδα. Ὁ θάνατός του ἔδωσε τὴν ἀπολύτρωσι στὴν Ἑλλάδα, χαρίζοντάς της μιὰ φωτεινὴ ζωή, μιὰν ἐλεύθερη ζωή.

Σίτσα Καραϊσκάκη

«Ἔχω Βασίλισσά μου τὴν Ἑλλάδα!»

Τὴν 9 Αὐγούστου τοῦ 1826 ὁ ἀτρόμητος Καραϊσκάκης συναντήθηκε τυχαῖα μὲ τὸν περιβόητο Κιουταχῆ ἐπάνω στὴν γαλλικὴ φρεγάδα τοῦ Γάλλου ναυάρχου Ντεριγνύ, ποὺ εἶχε ἀγκυροβολήσει στὸν Πειραιᾶ.

Ὁ Κιουταχῆς μὲ τὸν Ὀμὲρ πασᾶ τῆς Χαλκίδος εἶχαν πάει ἐκείνη τὴν ἡμέρα νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν Γάλλο ναύαρχο.

Ἀλλὰ τὴν ἴδια σκέψι εἶχε κάμει καὶ ὁ Καραϊσκάκης, ὁ ὁποῖος ἔφθασε σὲ λίγο στὸ γαλλικὸ πλοῖο μαζὶ μὲ τὸν Χρηστίδη, μὲ μιὰ ἑλληνικὴ βάρκα ἀπὸ τὸ μπρίκι τὸ Ψαριανὸ τοῦ Γιαννίτση ποὺ ἦταν ἀραγμένο στὴν Ἐλευσῖνα καὶ ἦταν ὑπὸ τὰς διαταγάς του.

Λέγεται ὅτι ὁ Γάλλος ναύαρχος ἐπίτηδες σκηνοθέτησε τὴν συνάντησι αὐτὴ τῶν δύο ἀρχιστρατήγων, τὴν ὁποία τοῦ ζήτησε ὁ ἴδιος ὁ Κιουταχῆς.

Ἀνύποπτος καθὼς ἔμπαινε μέσα στὴν αἴθουσα τῶν δεξιώσεων ὁ Καραϊσκάκης, ταράχτηκε ἀντικρύζοντας μπροστά του τὸν Κιουταχῆ.

Αὐθόρμητα ἔβαλε τὸ χέρι του στὸ σπαθί του καὶ στρεφόμενος στὸν Χρηστίδη τοῦ εἶπε:

«Ὡρὲ Χρηστίδη, μὴ μᾶς κάμουν καμμιὰ μπαμπεσιά;»

Ὁ Χρηστίδης τότε τὸν καθησύχασε διαβεβαιώνοντάς τον ὅτι δὲν εἶχαν νὰ φοβηθοῦν τίποτε γιατὶ ἦσαν φιλοξενούμενοι τοῦ Γάλλου ναυάρχου.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Κιουταχῆς ὅταν εἶδε τὸν Καραϊσκάκη ταράχτηκε.

Ὁ Καραϊσκάκης χαιρέτησε τὸν ἐχθρό του κατὰ τὸ τουρκικὸ ἔθιμο, μὲ τὴν παλάμη στὸ στῆθος, καὶ κάθησε. Χαιρέτησε κι' ὁ Κιουταχῆς. Ὕστερα κυττῶντας τὸν Ἕλληνα ἥρωα τοὔπε πρῶτος σὲ ἀλβανικὴ διάλεκτο:

— Τί κάνεις, Καραϊσκάκη; Πάντα περίμενα νάρθῃς στὰ Μπιτόλια νὰ μὲ προσκυνήσῃς καὶ νὰ σοῦ δώσω ὅλα τὰ βιλαέτια ποὺ σοὔταξα, ἀπ' τὴν Ἀθήνα ὣς τὴν Ἄρτα.

—Ἐγὼ νὰ σὲ προσκυνήσω; φώναξε καὶ πετάχτηκε ὄρθιος ἀπ' τὴ θέσι του ὁ Καραϊσκάκης ἐνῷ τὰ μάτια του πετοῦσαν σπίθες. Ἂν εἶσαι σὺ Ρούμελη - Βαλεσῆς εἶμαι κι' ἐγὼ τὸ ἴδιο. Κι' ἂν ἤξερε ἡ διοίκησί μου ὅτι κρένουμε (μιλᾶμε) τώρα μαζὶ θὰ μὲ κρέμαγε κι' ἐμένα καὶ δεκαπέντε χιλιάδες στρατεύματα ποὺ ἔχω στὴ Λειψῖνα.

— Καὶ πῶς μπορεῖ νὰ σὲ κρεμάσῃ;

— Μήπως δὲν σὲ κρεμάει κι' ἐσένα ὁ Σουλτᾶνος ὅταν θέλῃ; Ναὶ ἢ ὄχι;

— Ναί, γιατὶ τὸν ἔχω βασιληᾶ.

— Λοιπὸν μὲ κρεμάει καὶ μένα ἡ Ἑλλάδα γιατὶ τὴν ἔχω βασίλισσα!

Ὁ Κιουταχῆς χαμογέλασε. Ὕστερα, σηκώθηκε κι' ἔφυγε πρῶτος. Τὴν ἄλλη μέρα ἔστειλε στὸν Καραϊσκάκη τρία δέματα ἀπὸ καφφέ, ζάχαρι καὶ καπνό.

Ὁ Καραϊσκάκης τοῦ ἀνταπόδωσε τὴν φιλοφροσύνη μ' ἕνα φόρτωμα κρασί.

*

Ἡ παλληκαριὰ τοῦ Μπότσαρη

Τὴν πρώτη γνωριμία του ὅμως μὲ τὸν Μπότσαρη, ποὺ δὲν τὸν εἶχε δεῖ οὔτε στὸ πρόσωπο ἕως τότε, ὁ Καραϊσκάκης τὴν ἔκαμε στὴ μάχη τῆς Μαράτας, κοντὰ στὴν Ἄρτα.

Εἶχε βρεθῆ στὸ ἴδιο ταμποῦρι μ' αὐτὸν καὶ θαύμασε τοῦ Μάρκου τὴν παλληκαριὰ κι' ἀπόρησε τόσο πολύ, ὥστε συνήθισε ἀργότερα νὰ λέῃ γι' αὐτόν:

— Σὰν τὸν Μᾶρκο ἥρωα μάνα δὲν ξαναγεννάει.

*

Τὸ φιλὶ τοῦ Καραϊσκάκη

Ὅταν στὴ μάχη τοῦ Κεφαλόβρυσου σκοτώθηκε ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης, οἱ Σουλιῶτες ἔφεραν τὸ λείψανό του στὸ μοναστῆρι τοῦ Προυσοῦ ὅπου ἔμενε ὁ Καραϊσκάκης γιατὶ ἦταν ἄρρωστος.

Ὁ Καραϊσκάκης τότε σηκώθηκε ἀπὸ τὸ κρεββάτι του καὶ πῆγε σέρνοντας καὶ ἀσπάσθηκε μὲ δάκρυα τὸν νεκρὸ τοῦ Μάρκου, λέγοντας:

—Ἄμποτε, ἥρωα Μᾶρκο, κι' ἐγὼ νὰ πάω ἀπὸ τέτοιο θάνατο...

Καὶ πῆγε, ἀληθινά, ὅπως εὐχήθηκε.

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η 25Η ΜΑΡΤΙΟΥ

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Στὰ προϊστορικὰ χρόνια — σὰ νὰ λέμε τὸν πολὺ παληὸ καιρὸ — στὴ γωνιὰ αὐτὴ τοῦ πλανήτη μας, μιὰ ἀπὸ τὶς ὡραιότερές του, ὅπου σήμερα κατοικοῦμε μεῖς οἱ Νεοέλληνες, κατοικοῦσαν οἱ Πελασγοί.

Ἦταν ἕνας λαὸς μὲ κάποιο πολιτισμό, ποὺ ἴχνη του φαίνονται ἀκόμα (πελασγικὰ τείχη), κάποτε ὅμως νικήθηκε ἀπὸ ἕναν ἄλλο λαό, δυνατώτερο, πολεμικώτερο, ποὺ κατέβηκε ὁρμητικὸς ἀπὸ πάνω, ἀπὸ τὰ βορεινά. Ὁ νέος αὐτὸς λαός, ὁ κατακτητὴς νὰ ποῦμε τῆς ὡραίας χώρας τῶν Πελασγῶν, ἔμελλε νὰ ξαπλωθῇ σὲ λίγο ὁλόγυρα παντοῦ, ἀπὸ τὴν Εὐρώπη ὥς τὴν Ἀσία (Ἑλλάς, Αἰγαῖο, Σικελία, Μεγάλη Ἑλλάς) κι' ἀπὸ τὴν Ἀσία ὡς τὴν Ἀφρικὴ (Ἀλεξάνδρεια), ν' ἀποτελέσῃ ἕν' ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα κι' ἐνδοξότερα ἔθνη — τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνισμὸ — νὰ δημιουργήσῃ, παίρνοντας τὰ πρῶτα στοιχεῖα ἀπὸ τοὺς Φοίνικες (ἀλφάβητο) καὶ τοὺς πανάρχαιους Αἰγυπτίους, τὸν ἀνώτερο, τὸν τελειότερο πολιτισμό, καὶ νὰ τὸν διαδώσῃ σ' ὅλο τὸν γνωστὸ τότε κόσμο, ποὺ τὸν κατάκτησε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

Ἦταν τὸ κορύφωμα. Μετὰ τὸν πρόωρο θάνατο τοῦ κοσμοκράτορα, ποὺ

> ...ὡς τοῦ πολέμου λεῖαν
> μίαν ἔδωσεν εἰς κάθε
> στρατηγόν του βασιλείαν,

ἄρχισε κάποια πολιτικὴ παρακμή. Ἀπὸ τἄλλο μέρος δυνάμωνε ἡ Ρώμη ποὺ πήγαινε γιὰ κοσμοκρατορία. Ἔτσι ἡ Ἑλλὰς ὑποχρεώθηκε σὲ λίγο νὰ ὑποταχθῇ καὶ μὲ τὸ ὄνομα Ἀχαΐα νὰ καταντήσῃ μία ρωμαϊκὴ ἐπαρχία. Ὑπήκοοι Ρωμαῖοι οἱ Ἕλληνες ὅλοι καί, σιγὰ-σιγά, μὲ τὸν καιρό, «Ρωμηοί».

Ἀργότερα ὅμως ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ὁ πρῶτος χριστιανὸς αὐτοκράτορας τοῦ κόσμου, εἶχε τὴ θεία ἔμπνευσι νὰ μεταφέρῃ τὴν πρωτεύουσά του ἀπὸ τὴ Ρώμη στὸ Βυζάντιο — τὴν πόλι τοῦ Βύζαντος, μιὰ ἀπὸ τὶς ἀμέτρητες πόλεις τοῦ παλαιοῦ Ἑλληνισμοῦ — καὶ νὰ χτίσῃ ἐκεῖ μιὰ νέα πόλι ποὺ ἀπὸ τὸ ὄνομά του ὠνομάσθη Κωνσταντινούπολις. «Νέα Ρώμη» τὴν εἶπαν, ὅταν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Θεοδόσιο, τὸ ἀπέραντο ρωμαϊκὸ κράτος χωρίσθηκε σὲ Δυτικὸ καὶ Ἀνατολικό, καὶ πρωτεύουσα τοῦ Ἀνατολικοῦ ἔμεινε γιὰ πάντα ἡ Κωνσταντινούπολις. Ἀλλὰ καλύτερα θὰ τὴ λέγαμε «Νέα Ἀθήνα». Γιατὶ ἐκεῖ ἔμελλε νὰ δημιουργηθῇ ἕνας ἄλλος ἑλληνικός, ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμός, ἐφάμιλλος τοῦ ἀρχαίου, καὶ ἀντίστοιχα μὲ τὸν ἀθάνατο Παρθενῶνα τῆς Ἀττικῆς Ἀκρόπολης νὰ ὑψωθῇ ἓν ἄλλο ἀθάνατο μνημεῖο, ἡ Ἁγία Σοφία.

Χίλια χρόνια, ὁλάκερο τὸ Μεσαίωνα, βάσταξε τὸ ἑλληνικὸ Βυζαντινὸ Κράτος. Ὁ Ἑλληνισμὸς κυριαρχοῦσε πάλι στὸν κόσμο ὅπως καὶ τὸν καιρὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα, στὴν καθ' αὐτὸ Ἑλλάδα, κατέβηκαν διάφοροι βάρβαροι ἢ μισοβάρβαροι λαοὶ — εἶχε ἀρχίσει νὰ ἰσχύῃ πάλι τὸ ἀρχαῖο «πᾶς μὴ Ἕλλην βάρβαρος» — Γότθοι, Σλαῦοι, Φράγκοι καὶ καθεξῆς, ποὺ μπόρεσε νὰ τοὺς διώξῃ, ἢ νὰ τοὺς ὑποτάξῃ, ἢ τοὺς ἀφομοιώσῃ, ἡ μεγάλη, ἡ ἀνίκητη δύναμι τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καὶ μόνον ὅταν ἔπεσε ἡ Κωνσταντινούπολι καὶ καταλύθηκε τὸ Βυζαντινὸ Κράτος — 1453 — ὑποδουλώθηκε κι' ἡ καθαυτὸ Ἑλλάδα κι' ἔμεινε σ' αὐτὴ τὴ σκλαβιὰ τετρακόσια σχεδὸν χρόνια.

Ἀλλὰ ἡ δύναμι τοῦ Ἑλληνισμοῦ διατηρήθηκε καὶ νίκησε ἄλλη μιὰ φορά. Ἂν δὲν μπόρεσε νὰ ὑποτάξῃ ἢ ν' ἀφομοιώσῃ τὸν κατακτητή, κατώρθωσε ὅμως νὰ τὸν ἐκτοπίσῃ ἀπὸ τὴν καθαυτὸ Ἑλλάδα. Τὸ 1821 ἔστησε τρόπαια ἐφάμιλλα τῶν Μαραθωνομάχων καὶ τῶν Σαλαμινομάχων καὶ ἀνάδειξε ἥρωες ποὺ θύμισαν στὸν ἔκπληκτο κόσμο τὸ Λεωνίδα. Κι' ἡ καθαυτὸ Ἑλλὰς ἐλευθερώθηκε, ἔγινε ἕνα μικρὸ στὴν ἀρχὴ ἀνεξάρτητο βασίλειο, κι' ἔρριξε τὰ θεμέλια ἑνὸς καινούργιου, νεοελληνικοῦ, πολιτισμοῦ, παίρνοντας τὰ πρῶτα στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Δυτικὴ Εὐρώπη, ποὺ αὐτὴ ἡ ἴδια Ἑλλὰς τῆς τὰ εἶχε δώσει μιὰ φορά. Γρήγορα τὸ μικρὸ βασίλειο μεγάλωσε. Καὶ νά, μόλις πέρασαν 100 χρόνια ἀφότου ξανάγινε ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἐλεύθερου Ἑλληνισμοῦ, ἡ ἔνδοξη Ἀθήνα ἐξελίχθηκε σὲ μιὰ ἀληθινὴ μεγαλούπολι, ποὺ ἔχει τὴν ἔκτασι τοῦ Παρισιοῦ — ἔκπληξι καὶ θαυμασμὸς τῶν ξένων ποὺ τὴν ἐπισκέπτονται, ὄχι πιὰ γιὰ τὴν Ἀκρόπολι καὶ τὸν Παρθενῶνα, ὅπως ἄλλοτε, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὴν τὴν ἴδια.

Ἀνάλογα ἐξελίχθηκε καὶ προώδευσε κι' ὅλο τὸ Κράτος, ἓν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα σήμερα μέσα στὸ Βαλκάνια, ὄχι κατὰ τὴν ἔκτασι καὶ τὸν πληθυσμὸ — ἡ καθαυτὸ Ἑλλὰς ἦτο καὶ θὰ εἶναι σχετικῶς πάντα μικρὴ — ἀλλὰ κατὰ τὴ ζωτικότητα, τὴν πνευματικότητα καὶ τὴ μεγάλη πρόοδο στὰ γράμματα, τὶς τέχνες καὶ τὶς ἐπιστῆμες. Γιατ' εἶναι ἀναντίρρητο πὼς ἡ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία τοὐλάχιστο — ποίησι, μυθιστόρημα, διήγημα, θέατρο — εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ κάθε ἄλλη βαλκανική.

Ἡ σύντομη αὐτὴ ἱστορικὴ ἐπισκόπησι τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὰ πρῶτα του χρόνια ὥς σήμερα, πρέπει νὰ μᾶς κάνῃ εὐέλπιδες καὶ αἰσιόδοξους γιὰ τὸ μέλλον. Γιατὶ μᾶς δείχνει ὁλοφάνερα τὴ δύναμί του καὶ τὴν ἀθανασία του. Καταλαβαίνετε, παιδιά μου, τί θὰ πῇ, ὕστερ' ἀπὸ τόσες ἐπιδρομές, τόσες κατακτήσεις, τόσες περιπέτειες μέσα στοὺς αἰῶνες, νὰ μὴ χαθοῦμε, νὰ μὴ σβυστοῦμε ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς, ὅπως τόσοι ἄλλοι λαοί, παρὰ νὰ ἐξακολουθοῦμε νὰ ὑπάρχουμε σὰν Ἕλληνες, νὰ ζοῦμε ἐλεύθεροι σ' αὐτὴν

(Συνέχεια στὴ σελίδα 808)

25Η ΜΑΡ-

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
ποὺ μὲ βιὰ μετράει τὴ γῆ.

-ΤΙΟΥ 1821

Ἀπ᾿ τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Μία ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας, διὰ νὰ μὴν εἰποῦμε ἡ μεγαλείτερη, μορφὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία ὁ ναύαρχος Ἀνδρέας Μιαούλης. Ἕνας γιατρὸς Ἰταλός, ποὺ ἦλθε κατὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασι εἰς τὴν Ἑλλάδα, γνώρισε ὅλους τοὺς ἥρωας καὶ ἔζησε μαζί τους, ἔγραψε γυρίζοντας εἰς τὴν Ἰταλία ἕνα βιβλίο σπουδαιότατο, ὅπου συνεκέντρωσε τὰς ἀναμνήσεις του ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ἰταλὸς αὐτὸς ὀνομάζεται Τζεκκίνι, καὶ τὸ βιβλίο του «Εἰκόνες τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος».

Ὁ Ἰταλὸς αὐτὸς γιατρὸς γνώρισε πολὺ καλὰ εἰς τὴν Ὕδρα τὸ ναύαρχο Ἀνδρέα Μιαούλη καὶ καθὼς βεβαιώνει μάλιστα τὸν ἐθεράπευσε ἀπὸ κάποια σοβαρὴ ἀρρώστεια. Ὁ Μιαούλης μετὰ τὴν θεραπεία ἐπέμεινε νὰ τὸν πληρώσῃ, ἀλλ' ὁ γιατρὸς ἠρνήθη κάθε ἀμοιβή, λέγοντας ὅτι ἦταν ἀρκετὴ τιμὴ του νὰ περιποιηθῇ τὸ μεγάλο ναύαρχο. Τότε ὁ Μιαούλης, ἐνθουσιασμένος, τοῦ χάρισε τὸ φέσι ποὺ φοροῦσε κατὰ τὰς διαφόρους ναυμαχίας του. Δυστυχῶς εἰς τὸ βιβλίο του ὁ Τζεκκίνι δὲν λέει τί ἀπέγινε τὸ κειμήλιο αὐτό. Πολὺ ὅμως φοβοῦμαι ὅτι θὰ χάθηκε.

Ἔκτοτε συνεδέθησαν καὶ οἱ δυὸ φιλικώτατα. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἔκαμε τὸν Ἰταλὸ ἐπιστήμονα νὰ μεροληπτήσῃ εἰς τὰς κρίσεις του περὶ τοῦ ἥρωος, γιατὶ ὁ Τζεκκίνι συνεδέθη καὶ μὲ ἄλλους πρωτεργάτας τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀλλ' ἐν τούτοις δὲν ἐδίστασε νὰ πῇ καὶ τὰ ἐλαττώματά των. Ἂν λοιπὸν γιὰ τὸν Μιαούλη δὲν εἶχε παρὰ ὕμνους, αὐτὸ ἐξηγεῖται μὲ τὸ ὅτι ὁ Μιαούλης ἦταν μία ἐξαιρετικὴ μορφὴ ἀπὸ ὅλας τὰς ἀπόψεις.

* * *

Ἰδοὺ λοιπὸν τί γράφει γι' αὐτόν: «Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ποὺ ἦταν δίκαιος σὰν τὸν Ἀριστείδη κι' ἁγνὸς σὰν τὸ Σωκράτη, εἶχε τὴν καλωσύνη τοῦ μικροῦ παιδιοῦ.

»Ὅταν ἦταν δέκα ἕξ χρόνων, ὁ πατέρας τοῦ Μιαούλη τοῦ ἔδωσε νὰ κυβερνήσῃ ἕνα βρίκι κατὰ τὸ διάστημα ποὺ ἦταν ἄρρωστος ὁ μεγαλείτερος ἀδελφός του, ποὺ ἕως τότε ἐκυβερνοῦσε τὸ καράβι αὐτό. Ὅταν ὅμως ἦλθε ἡ στιγμή, μετὰ τὴν θεραπείαν, νὰ παραδώσῃ τὸ καράβι εἰς τὸν ἀδελφόν του, ὁ Ἀνδρέας, μὴ θέλοντας πιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ κάτω ἀπὸ κανένα, οὔτε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἀδελφό του, ἔφυγε γιὰ τὴ Σμύρνη μὲ τὸ καράβι, τὸ ὁποῖο ἀργότερα ἔστειλε πίσω στὸν πατέρα του. Κατὰ τὸ διάστημα ποὺ ἐκυβέρνησε τὸ βρίκι αὐτὸ ἐμάζεψε ἀρκετὰ λεπτὰ ἀπὸ τὸ ἐμπόριο ποὺ ἔκαμε, καὶ μὲ τὰ λεπτὰ αὐτὰ ἀγόρασε εἰς τὴ Σμύρνη ἕνα βρίκι δικό του. Ἦταν πιὰ καπετάνιος ἑνὸς καραβιοῦ δικοῦ του, ἦταν νοικοκύρης τοῦ ἑαυτοῦ του, ὁ φύσει ἀνεξάρτητος καὶ ἀνυπότακτος εἰς ξένας διαταγὰς νεαρὸς Ὑδραῖος.

»Γιὰ νὰ ξεφύγῃ δὲ τὸ θυμὸ καὶ τὰ μαλώματα τοῦ πατέρα του πρὸς τὸν ὁποῖον ἐδείχθη ἀνυπότακτος, γιατὶ δὲν τὸν ἄκουσε νὰ ἐργασθῇ μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα τ' ἀδέλφια του, δὲν γύρισε στὴν Ὕδρα, ἀλλὰ τράβηξε μακριὰ μὲ τὸ νεοαγορασμένο καράβι του, γιὰ τὶς ἀνοιχτὲς θάλασσες. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτό, ποὺ ὑπῆρξε ἡ δοκιμασία του καὶ τὸ προγύμνασμά του γιὰ τὴ μελλοντικὴ πολεμικὴ του δρᾶσι, εὑρέθη πολλὲς φορὲς εἰς τὴν ἀνάγκη ν' ἀντιμετωπίσῃ τοὺς Κουρσάρους, τοὺς ἄγριους καὶ αἱμοχαρεῖς πειρατὰς ποὺ ἐλυμαίνοντο τὸ Αἰγαῖο κι' ἐν γένει τὴ Μεσόγειο κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

»Ὁ Μιαούλης ἔδειχνε γενναιότητα ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ ἐμπορικὴ ἐπιδεξιότητα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Φυσικὰ δὲν ἦταν πάντα τυχερὸς εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του. Μιὰ φορὰ μάλιστα ἔχασε καὶ τὸ καράβι του σὲ μιὰ σύγκρουσι ποὺ εἶχε μὲ πειρατὰς Ἀλγερινούς. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν τὸν ἀπογοήτευσε, δὲν τοῦ ἔκοψε τὰ φτερὰ τῆς τόλμης του. Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ ἔφκιασε ἄλλο καράβι, μεγαλείτερο καὶ καλλίτερο ἀπὸ τὸ πρῶτο, κι' ἀνοίχθηκε πάλι στὴν ἀγκαλιὰ τῆς ἀγαπημένης του θάλασσας. Καὶ ἡ τύχη τὸν εὐνόησε. Σὲ ἕνα ὅμως ἀπὸ τὰ ταξείδια του, ἐνῷ πήγαινε στὴν Πορτογαλία φορτωμένος μὲ διάφορα ἐμπορεύματα ἀξίας ἑκατὸν ἑξῆντα χιλιάδων πιάστρων (ποσὸ κολοσσιαῖο γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ τὸ ὁποῖο ἀποτελοῦσε ὅλη τὴν κινητὴ περιουσία του) ἔπιασε μιὰ τρομερὴ τρικυμία καὶ τὰ μανιασμένα κύματα κατάπιαν τὸ καράβι του μαζὶ μὲ ὅλο τὸ φορτίο του.

»Ὁ Μιαούλης ἔπρεπε λοιπὸν ν' ἀρχίσῃ πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή. Δὲν ἔχασε ὅμως τὸ θάρρος καὶ τὴν πεποίθησι στὸν ἑαυτό του. Σωστὸς θαλασσόλυκος, ἀποφάσισε νὰ ξαναρχίσῃ. Ναυαγὸς εἰς ἕνα ἀγρογιάλι τῆς Πορτογαλίας βρῆκε ἕνα καράβι ποὺ πήγαινε στὴ Γένοβα καὶ τράβηξε ἐκεῖ, γυρεύοντας ἐργασία. Δὲν ἄργησε νὰ βρῇ προστασία, γιατὶ ἦταν γνωστὴ ἡ ἱκανότης του καὶ στὸν ἴδιο καιρὸ ἡ τιμιότης του. Εἰς τὴ Γένοβα λοιπὸν εὑρέθη ἕνας Ἰταλὸς ὀνομαζόμενος Ριτσέτι, ὁ ὁποῖος ἅμα ἔμαθε τὴν καταστροφὴ τοῦ Μιαούλη, τὸν ὁποῖο εἶχε γνωρίσει ἀπὸ ἄλλα ταξείδια του εὐτυχισμένα εἰς τὴ Γένοβα, ἐπροθυμοποιήθη νὰ τοῦ δανείσῃ λεπτὰ γιὰ νὰ φκιάσῃ ἕνα καινούργιο καράβι. Χαρούμενος ὁ Μιαούλης ἔτρεξε στὴ Βενετία, εἰς τὰ ναυπηγεῖα τῆς ὁποίας ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἐφκιάνοντο περίφημα καράβια. Ὁ Τσαμαδός, ὁ Τομπάζης, ὁ Κριεζῆς ἐκεῖ εἶχαν φκιάσει τὰ δικά τους καράβια. Μὲ τὸ νέο του καράβι, μεγαλείτερο ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἕως τότε εἶχε ἀποκτήσει, ὁ Μιαούλης πῆρε πάλι τὶς θάλασσες ἐμπορευόμενος. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τῶν πολέμων Ναπολέοντος καὶ Γαλλίας τὸ ἐμπόριον κατὰ θάλασσαν ἦταν ἐπικίνδυνο ἀλλὰ καὶ πολὺ ἐπικερδές. Ἔτσι λοιπὸν ὁ Μιαούλης ἐκέρδισε πολλὰ λεπτὰ μὲ τὰ ὁποῖα ξεχρέωσε τὸ καράβι του, πληρώνοντας τὸν εὐεργετικὸ φίλο του Ριτσέτι».

* * *

Ὁ Τζεκκίνι τὸν ἐπεσκέφθη πολλὲς φορὲς στὸ καράβι του, ὅταν ὁ Μιαούλης ἀνεπαύετο στὸ νησί του ἔπειτα ἀπὸ ἡρωϊκὰ κατορθώματα κατὰ τὸ διάστημα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Γράφει μάλιστα ὅτι τὸ καράβι αὐτὸ τοῦ Μιαούλη εἶχε γίνει σωστὸ προσκύνημα καὶ ὅτι πολλοὶ ξένοι πήγαιναν ἐκεῖ γιὰ νὰ γνωρίσουν τὸ ναύαρχο τοῦ ὁποίου ἡ φήμη εἶχε πλέον διαδοθῆ εἰς ὅλο τὸν κόσμο.

«Ἡ ψυχραιμία καὶ ἡ παλληκαριὰ τοῦ Μιαούλη, γράφει ὁ Τζεκκίνι, ἦταν ἀφάνταστες. Δὲν φοβόταν οὔτε τοὺς ἀνθρώπους οὔτε τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως. Ἡ λέξις φόβος ἦταν ἀνύπαρκτη γιὰ τὸ γενναῖο Ὑδραῖο. Ὁ Τζεκκίνι μεταξὺ τῶν ἄλλων διηγεῖται ὅτι μιὰ μέρα ποὺ ἦταν στὴν Ὕδρα, τὸ φθινόπωρο τοῦ 1829, ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ νησιοῦ εἶχαν μαζευθῆ στὴν παραλία γιὰ νὰ ἰδοῦν μιὰ γολέτα, ποὺ μ' ὅλη τὴν τρομακτικὴ τρικυμία προσπαθοῦσε νὰ κάμῃ μιὰ τρομερὰ δύσκολη μανούβρα γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ μπῇ στὸ

λιμάνι. Ἡ θάλασσα ἄφριζε μανιασμένη, ὁ ἀγέρας μούγκριζε διαβολεμένα, τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως ἦσαν λυσσασμένα. Μὰ ἡ γολέτα δὲν ἔπαυε τὶς μανοῦβρες της. Τοῦ κάκου τὴν καβαλλίκευαν τὰ κύματα. Προχωροῦσε μὲ τόλμη καὶ τέχνη ἕως ποὺ μπῆκε τέλος στὸ στενὸ καὶ δύσκολο λιμάνι σὰν τὸ περήφανο δελφίνι.

Οἱ Ὑδραῖοι θαλασσόλυκοι, μαζεμένοι στὴν παραλία, θαύμαζαν τὴν τόλμη καὶ προσπαθοῦσαν νὰ μαντεύσουν ποιὸς ἦταν ὁ καπετάνιος τοῦ καραβιοῦ. Ἄλλοι ἔλεγαν πὼς ἦταν ὁ Τομπάζης, ἄλλοι ὁ Βουδούρης κι' ἄλλοι ὁ Μιαούλης. Ὅταν τέλος, ἔπειτα ἀπὸ ἡρωϊκὴ προσπάθεια, ἡ γολέτα σίμωσε στὰ βράχια τῆς Ὕδρας οἱ ἐκεῖ μαζεμένοι θαλασσινοὶ εἶδαν νὰ στέκη στὸ τιμόνι ὁ Μιαούλης καὶ στὴ σκότα ὁ Τομπάζης. Δύο τέτοιοι θαλασσόλυκοι φυσικὸ ἦταν νὰ μὴ φοβοῦνται τὴ μανία τῶν στοιχείων, ποὺ ἦσαν συνηθισμένοι νὰ τ' ἀντιμετωπίζουν πάντα μὲ ψυχραιμία, μὲ ἀσφαλῆ νίκη. Ὅταν ἄραξαν τὸ καράβι βγῆκαν κι' οἱ δυὸ στὴ στεριὰ γελαστοὶ καὶ ἥρεμοι, σὰν νὰ γύριζαν ἀπὸ ἐκδρομή.

«Ποτὲ δὲν εἶδα, γράφει ὁ Τζεκκίνι, ἐνθουσιωδέστερη ὑποδοχὴ ἀπὸ αὐτὴ ποὺ ἔκαμαν οἱ Ὑδραῖοι στοὺς δυὸ θαλασσόλυκους!».

* * *

Ὁ Μιαούλης μαζὶ μὲ τὸν παλληκαρισμὸ ἔτρεφε καὶ μεγάλη λατρεία στὴ θρησκεία. Στὸ καράβι του δὲν ἔμενε οὔτε στιγμὴ σβυσμένο τὸ καντῆλι μπροστὰ στὴν Παναγία καὶ πάντα στὶς δύσκολες στιγμὲς ὁ καπετάνιος παρακαλοῦσε τὴν Παναγία νὰ τὸν βοηθήση. Πρὶν ἀπὸ κάθε ναυμαχία του γονάτιζε μαζὶ μὲ τὸ πλήρωμα τοῦ καραβιοῦ του ἐμπρὸς στὴν Παναγία καὶ προσευχόνταν. Τὸ σπίτι του ἔμοιαζε μὲ ἐκκλησούλα, γιατὶ ἦταν γεμᾶτο εἰκονίσματα.

«Πολλὲς φορές, γράφει ὁ Τζεκκίνι, βρῆκα τὸ Μιαούλη γονατισμένον νὰ προσεύχεται μπροστὰ στὶς ἅγιες εἰκόνες».

Φιλάνθρωπος καὶ γενναῖος πρὸς τοὺς νικημένους, ἦταν αὐστηρότατος γιὰ τὸ πλήρωμα τοῦ καραβιοῦ του. Ἦταν ἀμείλικτος γιὰ τοὺς δειλούς. Ὁ Μιαούλης γενικῶς εἶχε χαρακτῆρα θυμώδη. Κάποτε τὸν κυρίευε τόσο ὁ θυμὸς ὥστε νὰ γίνεται μανιώδης. Ἀλλὰ τότε εἶχε τὴν ἑτοιμότητα νὰ κρύβη τὴν ψυχική του ἐξέγερσι. Χαμήλωνε ἀμέσως τὸ φέσι του ἕως τὰ μάτια καὶ βυθιζότουν σὲ μεγάλη μελαγχολία, ἕως ὅτου ἐνικοῦσε τὸ θυμό. Ἀντιθέτως, ὅταν ἦταν εὔθυμος, ἔρριχνε πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ φέσι του καὶ ἄφηνε ξέσκεπο τὸ πλατὺ καὶ ἐπιβλητικὸ μέτωπό του.

Ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης

Ἀλλὰ καὶ στὶς ἀγριώτερες στιγμὲς τοῦ θυμοῦ του ὁ Μιαούλης δὲν ἔπαυε νὰ εἶναι ἀγαθὸς καὶ δίκαιος. Τὸ ἀκόλουθο ἐπεισόδιο ἀποδείχνει θαυμάσια τὴν εὐγενικὴ καὶ ἀνώτερη ψυχή του:

Οἱ Ὑδραῖοι, θυμωμένοι γιατὶ οἱ Τοῦρκοι ἔκαψαν τὸ καράβι τοῦ Θανάση Κριεζῆ μαζὶ μὲ ἑξῆντα Ὑδραίους ποὺ ἦσαν μέσα, ἀποφάσισαν νὰ ἐκδικηθοῦν σφάζοντας διακόσιους ἑξῆντα Τούρκους ποὺ εἶχαν πέσει στὰ χέρια τῶν Ὑδραίων. Δύο ἀπὸ τοὺς Τούρκους αὐτοὺς ξέφυγαν καὶ βρῆκαν καταφύγιο στὸ σπίτι τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μιαούλη, γυναίκας τοῦ Θανάση Κριεζῆ, κι' ἕνας στὸ σπίτι τοῦ Μιαούλη.

Ἡ γενναία Ὑδραία ἀρνήθηκε νὰ παραδώση τοὺς Τούρκους στὸ ἀγριεμένο πλῆθος τῶν συμπατριωτῶν της κι' ἔτσι τοὺς ἔσωσε, μολονότι μέσα στὸ καράβι ποὺ καταστράφηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἦταν κι' ὁ σύζυγός της. Ἀλλὰ ἡ ἀσυλία ἦταν πρᾶγμα ἱερό. Στὴν ἴδια στιγμὴ εἰς τὸ σπίτι τοῦ Μιαούλη εἶχε καταφύγει ἕνας ἄλλος Τοῦρκος. Τὸ πλῆθος ἐπῆγε καὶ στὸ σπίτι τοῦ καπετάνιου, ζητῶντας νὰ τοῦ παραδώση τὸν Τοῦρκο. Ἀλλὰ ὁ ναύαρχος, ὅπως κι' ἡ ἀντάξιά του ἀδελφή, ἀρνήθηκε. Βγῆκε στὸ παραθύρι καὶ εἶπε στοὺς μανιασμένους Ὑδραίους:

«Δὲν σᾶς τὸν δίνω, ὄχι! Γιὰ μένα ὁ Τοῦρκος αὐτὸς εἶναι ἱερός, γιατὶ ζήτησε καταφύγιο στὸ σπίτι μου. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ θὰ θελήση νὰ τὸν πάρη ἀπ' ἐδῶ μέσα πρέπει νὰ ξέρη ὅτι θὰ περάση πρῶτα πάνω ἀπὸ τὸ πτῶμα μου!».

Καὶ δὲν ἄλλαξε γνώμη, παρ' ὅλας τὰς παρακλήσεις καὶ διαμαρτυρίας τοῦ ἀγριεμένου πλήθους. Ἔτσι οἱ Τοῦρκοι ποὺ κατέφυγαν στὸ σπίτι τοῦ Μιαούλη καὶ τῆς ἀδελφῆς του σώθηκαν. Καὶ ὁ ναύαρχος τὴν νύκτα κρυφὰ τοὺς μπαρκάρισε καὶ τοὺς ἔστειλε στὴν Τουρκιά.

Κώστας Καιροφύλας

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΝΙΚΟΤΣΑΡΑ

Τρία κομμάτια σύννεφα 'ς τὸν Ὄλυμπο, 'ς τὴ ράχη,
τὸ να βαστάει τὴ δροσιά, τἄλλο βαρὺ χαλάζι,
τὸ τρίτο τὸ μαυρότερο τὴ θάλασσ' ἀγναντεύει.

«Πάψε, γιαλέ μου, τὸ θυμό, πάψε τὰ κύματά σου,
νὰ βγοῦν τὰ κλεφτοκάραβα, πὄχουν τοὺς κλέφτες μέσα,
νὰ βγῆ κι' ὁ Νῖκος μιὰ βολὰ ψηλὰ 'ς τ' Ἀργυροποῦλι».
Ὅσες μανοῦλες τ' ἄκουσαν, ὅλες κινοῦν καὶ πᾶνε.
«Νῖκο μ', τὸ ποῦ εἶν' οἱ ἄντρες μας, τὸ ποῦ 'ναι τὰ παιδιά μας;».

«Οἱ ἄντρες σας δὲν εἶν' ἐδῶ, νοὐδὲ καὶ τὰ παιδιά σας,
πήσαν πέρα 'ς τὸ Χάντακα, 'ς τὸ ἔρημο τὸ Πράβι,
πὰν νὰ τροχίσουν τὰ σπαθιά, νὰ πλύνουν τὰ τουφέκια».

(ΔΗΜΩΔΕΣ)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ

Τούτη ἡ ἐξαιρετικὴ ἀρετὴ χαρακτηρίζει τὸν Δημήτριο Ὑψηλάντη:

Παραμέρισε πάντα τὸ ἀτομικὸ συμφέρον γιὰ τὸ κοινὸ καλό. Κράτησε ψηλὰ τὴν ἀποστολή του καὶ ὑπηρέτησε τὸν ἱερὸν ἀγῶνα μὲ ἁγνὴ συνείδησι. Εἶναι ὑπόδειγμα πατριωτισμοῦ.

Νεώτατος ἀκόμη, ἦλθε στὴν ἐπαναστατημένη Πελοπόννησο σὰν ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀδερφοῦ του καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀρχιστρατηγία. Μὰ τοῦ ἔλειπε ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνισι, ἀπαραίτητη γιὰ νὰ ἐπιβληθῇ σὲ ἀνθρώπους ἁπλοϊκούς, ποὺ ταυτίζουν τὴ σωματικὴ ρώμη μὲ τὴν ἀνδρεία καὶ τὴν κούφια ρητορικὴ μὲ τὴ σύνεσι. Ἦταν κοντός, καχεκτικός, πρόωρα φαλακρὸς καὶ ἔκανε τὴν ἐντύπωσι ἀνθρώπου χωρὶς θέλησι. Οἱ φιλόδοξοι προύχοντες, εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχή, προσπάθησαν νὰ τὸν παραμερίσουν. Στάθηκε ἤρεμος μπροστὰ στὴν ἀδικία. Μποροῦσε νὰ ἐξουθενώσῃ τοὺς πολιτικοὺς ἀντιπάλους του, μὰ προτίμησε νὰ ὑποχωρήσῃ γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὴ διχόνοια, ποὺ θὰ ἦταν καταστρεπτικὴ γιὰ τὴν Πατρίδα τὴν κρίσιμη αὐτὴ στιγμή.

Ὅπου πολέμησε ἔδειξε ἡρωϊσμὸ ἀξιοθαύμαστο. Στὴν πολιορκία τοῦ Ναυπλίου, στὸ Ἄργος, στὰ Δερβενάκια... Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1825 δὲν ἐδίστασε μὲ λίγους ἄνδρες ν' ἀντικρύσῃ τὴν ἄριστα ὠργανωμένη δύναμι τοῦ τρομεροῦ Ἰμπραήμ, στοὺς Μύλους τῆς Λέρνης. Ὁ ναύαρχος Δεριγνὺ προσπάθησε νὰ τὸν ἀποτρέψῃ, γιατὶ ὁ ἀγώνας ἦταν ἐντελῶς ἄνισος.

«Καθῆκον μας εἶναι ν' ἀποθάνωμεν», εἶπεν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης καὶ ἔπεσε μὲ τέτοια ὁρμὴ ἐπάνω στοὺς ἐχθρούς, ποὺ τοὺς ἀνάγκασε νὰ φύγουν. Ὅλος ὁ κόσμος τότε θαύμασε τὸν ἀνδραγάθημα. Πρὸς τιμή του μιὰ πόλις τῆς Ἀμερικῆς ὠνομάστηκε Ὑψηλάντη.

Κάποτε μερικὰ περιστατικά, φαινομενικὰ ἀσήμαντα, εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρίσουν τὸν ἄνθρωπο καλλίτερα ἀπὸ διεξοδικὲς βιογραφίες. Σὲ μιὰ μάχη λοιπὸν ἔγινε λόγος γιὰ νὰ ὑποχωρήσῃ. «Δὲν ἠμπορῶ νὰ φύγω!» εἶπεν ὁ Ὑψηλάντης. Τότε κάποιος ἁπλοϊκὸς συναγωνιστής του, ποὺ ἐνόμισε πὼς πρόκειται γιὰ σωματικὴ ἀδυναμία, τοῦ πρότεινε νὰ τὸν σηκώσῃ στοὺς ὤμους. «Ναί, εἶπε μὲ τὴν ἔνρινη φωνή του χαμογελῶντας πικρά, ἐλαφρὸν εἶναι τὸ σαρκίον τοῦτο, ἀλλὰ ἡ καρδία αὐτοῦ βαρεῖα».

Ἡ ἀκατάβλητη ἠθική του δύναμι εἶχε δαμάσει τὸ ἀσθενικὸ σῶμα· ἔτσι κατάφερε νὰ δείξῃ ἐκπληκτικὴ ἀντοχὴ στὶς ταλαιπωρίες τοῦ πολέμου. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1825 ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις, κουρασμένη πιὰ καὶ μὴ βλέποντας ἄλλη διέξοδο, ἀποφάσισε νὰ ζητήσῃ τὴν Ἀγγλικὴ προστασία· μὰ ὁ Ὑψηλάντης στάθηκε ἀνένδοτος. Κατὰ τὴ γνώμη του, τὸ διάβημα αὐτὸ μποροῦσε νὰ θέσῃ σὲ κίνδυνο τὴν ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος. Μαίνονται ἐναντίον του, τοῦ ἀφαιροῦν κάθε ἀξίωμα, σκέπτονται μάλιστα νὰ τὸν ἐξορίσουν, μὰ οἱ ἴδιοι ἀργότερα ἀναγνωρίζουν τὸ σφάλμα τους.

Ὁ καιρὸς βέβαια θὰ σβήσῃ ἀπὸ τὴ μνήμη τῶν ἀνθρώπων τὶς μοιραῖες, ἄλλως τε, ἀναπόφευκτες ἀσημαντότητες τοῦ μεγάλου ἀγώνα, μικροφιλοδοξίες ἀλληλοσυγκρουόμενες, προσωπικὰ πάθη, τοπικισμοὺς καὶ λιποψυχίες παροδικές... θὰ σεβαστῇ ὅμως δίχως ἄλλο τὴν εὐγενικὴ μορφὴ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντη, ποὺ ὑψώνεται, ἐπάνω ἀπ' ὅλα αὐτά, γαλήνια καὶ ἀξιοπρεπής, ὑπόδειγμα πολιτικοῦ συνετοῦ καὶ στρατιώτου γενναίου...

(Ἀπὸ τὸν πίνακα τοῦ Γερμανοῦ ζωγράφου Φὸν Ἒςς)

Μιὰ σκηνὴ ἀπὸ τὴ μάχη εἰς τοὺς Μύλους τῆς Λέρνης, ὅπου ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἐπὶ κεφαλῆς ὀλίγων γενναίων ἀνδρῶν ἀποκρούει λυσσώδη ἐπίθεσιν τοῦ Ἰμπραὴμ πασᾶ. Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν ὁ σεμνὸς ἥρως διεκρίθη εἰς τὴν πρώτην γραμμήν.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΑΓΩΝΑ

Η ΠΡΩΤΗ ΥΨΩΣΙΣ ΤΗΣ ΣΗΜΑΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΣΤΙΣ ΣΠΕΤΣΕΣ

●

Δελφίνια τῆς θαλάσσης, ξεφτέρια τῶν νησιῶν
σὰν ἀστραπὴ χυθῆτε, χτυπᾶτε τὸν ἐχθρόν.
Σπετσῶν, Ψαρῶν καὶ Ὕδρας, θαλασσινὰ πουλιά,
ὁ νόμος σᾶς προστάζει νὰ βάλετε φωτιά,
νὰ κάψτε τὴν ἀρμάδα τοῦ Καπετὰν Πασᾶ!

(ΡΗΓΑ: Ο ΘΟΥΡΙΟΣ)

●

(Ἄρθρον τοῦ κ. ΦΑΝΗ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ)

Εἶναι ἀμφίβολο, ἂν χωρὶς τὴ συμμετοχὴ στὴν Ἐπανάστασι τῶν τριῶν ναυτικῶν νησιῶν, θὰ σήκωναν τὴ σημαία οἱ Πελοποννήσιοι κι' οἱ Ρουμελιῶτες καπεταναῖοι. Πιὸ ἀμφίβολο φαίνεται ἂν ὁ ἀγῶνας θὰ πετύχαινε, χωρὶς τὴν οἰκονομικὴ καὶ ναυτικὴ βοήθεια τῆς Ὕδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρῶν. Οἱ Τοῦρκοι κυκλοφοροῦντες λεύτερα στὸ Αἰγαῖο καὶ μεταφέροντες στρατεύματα ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσία, θὰ κατώρθωναν εὔκολα καὶ γρήγορα νὰ καταπνίξουν τὴν Ἐπανάστασι. Ἀλλὰ στὴν ἐλευθερία αὐτὴ τῆς θάλασσας στάθηκε ἕνας ἀδιάσπαστος φραγμός: οἱ στόλοι τῶν τριῶν ἐκείνων νησιῶν, ποὺ κατέβηκαν στὸν ἀγῶνα κι' εὐθὺς ἀπέκλεισαν τὸν Ἑλλήσποντο καὶ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἔτσι χιλιάδες Τοῦρκοι στρατιῶτες παρέμειναν ἐπὶ μῆνες στὴ Σμύρνη καὶ σ' ἄλλες πόλεις, περιμένοντας νὰ ἐπιβιβασθοῦν σὲ καράβια καὶ περάσουν στὴν ἀπέναντι Ἑλλάδα. Ἀλλ' ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν παραλίων τότε σχεδὸν διασπάστηκε. Κι' ἂν διασπάστηκε μιὰ ἢ δυὸ φορὲς ἡ διάσπασι ἐκείνη μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰμβραΐμ ἔμεινε χωρὶς μεγαλύτερη σημασία. Τὰ τέσσερα πρῶτα χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως ὁ Ἑλληνικὸς στόλος κυριάρχησεν ἀπόλυτα στὸ Αἰγαῖο καὶ στὴ δρᾶσι του χρωστιέται ἡ ἅλωσι τῶν περισσοτέρων κι' ἰσχυροτέρων κάστρων τοῦ Μωρηᾶ.

Ἀλλ' ἡ πρωτοβουλία τῆς ἐπαναστάσεως τῶν νησιῶν σὲ ποιὸν ὀφείλεται; Ποιὸ νησὶ κατέβηκε πρῶτο στὸν ἀγῶνα καὶ παρέσυρε καὶ τ' ἄλλα σ' αὐτόν; Οἱ νησιῶτες δὲν εἶχαν κανένα λόγο δυσαρέσκειας ἐναντίον τῶν Τούρκων, ποὺ πάντοτε προστάτεψαν καὶ παρεχώρησαν πολλαπλὲς ἐλευθερίες στοὺς κατοίκους τους. Δὲν ἄφηναν τὰ καράβια τους κι' ἔπλεαν παντοῦ, ἀποκομίζοντας τεράστια κέρδη; Δὲν εἶχαν ἐπιτρέψει νὰ ναυπηγοῦν καράβια καὶ νὰ τὰ ὁπλίζουν; Δὲν εἶχαν παραιτηθῆ κι' ἀπ' αὐτὸ τὸν κεφαλικὸ φόρο στὰ Ψαρά, στὴν Ὕδρα καὶ στὶς Σπέτσες; Γιὰ τοῦτο οἱ προὔχοντες καὶ νοικοκυραῖοι τῶν τριῶν νησιῶν, ποὔχαν πλουτίσει, μὲ μεγάλη ἀνησυχία παρακολουθοῦσαν τὶς ἐνέργειες τῶν Φιλικῶν. Ἰδίως στὴν Ὕδρα, ποὺ κυβερνοῦσε μιὰ τάξι ἀριστοκρατικὴ καὶ συντηρητική, οἱ Φιλικοὶ δὲν εἶχαν μεγάλες ἐπιτυχίες. Μονάχα τὰ κατώτερα στοιχεῖα, τοὺς ναῦτες καὶ καπεταναίους, εἶχαν παρασύρει στὴν παράτολμη ἐπιχείρησί τους. Οἱ πλούσιοι νοικοκυραῖοι μὲ δυσπιστία καὶ περίσκεψι ἔβλεπαν τὰ πράγματα νὰ φέρωνται στὴν ἐξέγερσι, μὰ δὲν μποροῦσαν ν' ἀντιδράσουν ἢ ἔστω νὰ καταγγείλουν. Περίμεναν ὅμως, ἐλπίζοντας πὼς τελειωτικὰ θὰ ἐπικρατοῦσε ἡ ψυχραιμία κι' ἡ σύνεσι κι' ἡ ἐπανάστασι δὲν θὰ γινόταν. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς νοικοκυραίους τῆς Ὕδρας δὲν πίστευε σ' ἐπιτυχία, κι' αὐτὸς ὁ θαρραλεώτερος ναύτης της, ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης, ἦταν διστακτικός. Ἐκεῖνος, ποὺ τὴ ζωή του τὴν εἶχε περάσει μέσα σὲ κινδύνους καὶ περιπέτειες, ἐκεῖνος ἀκόμη ποὺ δὲν λογάριασε πολλὲς φορὲς τὸν Νέλσωνα καὶ διέκοψε τοὺς ἀποκλεισμούς του, κι' ἐκεῖνος παρέμεινεν ἀμφίρροπος. Κι' ὅταν ἀκόμη κηρύχτηκε ἡ Ἐπανάστασι καὶ τότε ὁ παράτολμος καὶ ριψοκίνδυνος ἐκεῖνος θαλασσόλυκος κούνησε τὸ κεφάλι του ἀποδοκιμαστικά...

Ὁ Οἰκονόμου ἐξεγείρων τοὺς Ὑδραίους.

Εὐτυχῶς στὶς Σπέτσες φυσοῦσεν ἄλλος ἄνεμος. Ἐκεῖ τὸ πολίτευμα ἦταν πιὸ φιλελεύθερο. Ἐκεῖ τὸ πνεῦμα τῆς λευτεριᾶς φούσκωνε τὰ στήθη τῶν παιδιῶν της ποὺ δὲν ἦσαν τόσον ὑπολογιστικά. Οἱ Σπέτσες πολλὲς φορὲς ἔδειξαν πὼς εἶχαν τὸ φρόνημα πιὸ ὑψωμένο, πιὸ ριψοκίνδυνο, πιὸ παράφορο. Ὄχι μονάχα πῆραν μέρος στὴν ἀνταρσία τοῦ Λάμπρου Κατσώνη στὰ 1786 καὶ τὸν βοήθησαν, μὰ καὶ σ' ἄλλες περιστάσεις ποτὲ δὲν ὑπελόγισαν σὲ συμφέροντα. Ἡ ψυχραιμία δὲν ἦταν αἴσθημα ποὺ κυριαρχοῦσε στὶς Σπέτσες. Καὶ στὸ Ρωσσοτουρκικὸ πόλεμο τοῦ 1806 καὶ τότε κινήθηκαν ἐπαναστατικῶς καὶ πῆραν μέρος σὲ πολεμικὲς ἐνέργειες ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ἂν καὶ κάθε φορὰ μὲ καταστροφὲς καὶ δηώσεις πλήρωνε τὸ νησὶ κάθε ἀνταρτικὴ κίνησι, μ' ὅλον τοῦτο τὸ πνεῦμα τῆς λευτεριᾶς δέσποζε στὶς ψυχὲς τῶν παράτολμων ναυτικῶν. Οἱ Φιλικοὶ τὸ γνώριζαν πολὺ καλά. Γιὰ τοῦτο πρῶτα πρῶτα στοὺς Σπετσιῶτες ἀπευθύνθηκαν ἐκεῖθε περιμένοντας περισσότερα παρὰ ἀπὸ τοὺς Ὑδραίους. Ἀπὸ τὰ 1818 ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία ἀρχίζει τὴν προσηλυτιστικὴ δρᾶσι της, ποὺ συγκεντρώνει στὶς Σπέτσες. Κι' ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, μόλις ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγία της, ἐκεῖ στρέφει τὰ μάτια του. Καὶ δὲν ἀπατήθηκαν στὶς προβλέψεις τους τόσον οἱ Φιλικοί, ὅσον κι' ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ἐκεῖθεν ἐλπίζοντας τὴν πρώτη κήρυξι τῆς Ἐπαναστάσεως στὴ θάλασσα. Καὶ πραγματικῶς πρῶτοι οἱ Σπετσιῶτες κινήθηκαν κι' ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1821, ὅταν τὰ πάντα ἡσύχαζαν, ἔστειλαν καράβι στὸ Τριέστι μὲ πλοίαρχο τὸν Δημητράκη Λαζάρου, γιὰ «νὰ μεταφέρῃ ἐκεῖθεν τὸν γενικὸν ἐπίτροπον Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην εἰς τὴν Ἑλλάδα». Ἀλλ' ὁ ἀρχηγὸς προτίμησε ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν Βλαχία κι' ὄχι ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο.

Καὶ τὸ πλοῖο γύρισε πίσω.

Όταν τέλος άποφασίστηκε νά κηρυχθῆ ή Ἐπανάστασις γενικῶς στίς 25 Μαρτίου, τό πρῶτο καράβι, πού σήκωσε τήν ἐπαναστατική σημαία, ἦταν Σπετσιώτικο. Τή νύχτα τῆς 25 Μαρτίου ὁ Λάζαρος Λαζάρου στό πλοῖο τοῦ Ἀθανασίου Γουδῆ ὕψωσε τή σημαία κι' εὐθύς κατόπιν ή Μπουμπουλίνα στό δικό της, τόν «Ἀγαμέμνονα», καί ἀπέπλευσε γιά τόν Ἀργολικό κόλπο, σκορπίζοντας παντοῦ ἐπαναστατικές προκηρύξεις καί προσκαλῶντας τούς κατοίκους νά ξεσηκωθοῦν. «Ἀριβάροντας τό καράβι τῆς ἀρχόντισσας Μπουμπουλίνας—λέει κάποιο σύγχρονο Πελοποννησιακό ἔγγραφο μέ ἡμερομηνία 24 Ἀπριλίου 1821—διεσκόρπισε εἰς ὅλα τά μέρη γράμματα διά νά βεβαιώση εἰς τούς ἀδελφούς μας τήν γενναιότητα καί τήν ἀγάπην τῶν Σπετσιωτῶν, ὁπού ἔχουν διά τούς ἀδελφούς, διά νά ἐλευθερωθῆ τό Γένος τῶν Γραικῶν». Κι' ἐπειδή ή ἐπίσημη κήρυξι τῆς Ἐπαναστάσεως ἀργοῦσε τόσο στήν Ὕδρα, ὅσο καί στίς Σπέτσες, ἀποφάσισε ή Μπουμπουλίνα νά γράψη στούς πατριῶτες της νά κινηθοῦν ἀμέσως. Μαζί της οἱ ἀρχηγοί τοῦ Μωρηᾶ ἔγραφαν τά ἑξῆς: «Μετά τούς ἀδελφικούς μας ἀσπασμούς, σᾶς δηλοποιοῦμεν νά λάβετε ἔσωθεν τό δηλωτικόν γράμμα τῆς ἀρχόντισσας καπετάνισσας Μπουμπουλίνας καί πληροφορηθῆτε τά πάντα, ὡς σᾶς γράφει καί δῶστε πίστιν εἰς τά γραφόμενά της. Σᾶς παρακαλοῦμεν καί ἡμεῖς οἱ δοῦλοι σας καί ἀδελφοί θερμῶς διά νά κινήσετε τά καράβια σας, τά ὅσα κρίνετε εὔλογον διά τό ἐδῶ Ἀνάπλι καί ἐλπίζομεν πρῶτα ή βοήθεια τοῦ Θεοῦ καί ή δύναμις ή ἰδική σας, ὁπού χωρίς νά πέση κανόνι νά παραδοθοῦν κατά τήν ὀλιγοκαρδιάν ὁπού ἔχουν οἱ Τοῦρκοι.» Ἀλλά κι' ἄλλες ἐκκλήσεις ἔστειλαν στούς Σπετσιῶτες οἱ Πελοποννήσιοι γιά νά σηκωθοῦν, θεωροῦντες τή ναυτική βοήθεια ὡς τή μόνη σωτηρία τῆς καταστάσεως: «Σᾶς παρακαλοῦμεν διά τήν ἀγάπην τοῦ Ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ Χριστοῦ καί διά τήν ἀγάπην τόσων ἀπηλπισμένων Χριστιανῶν, νά συνδράμη ή γενναία καί ἡρωϊκή βοήθειά σας, ὁπού ἀκούοντας ὁ λαός μιάν θαλάσσιαν δύναμιν, θέλει διπλασιασθῆ ὁ ζῆλος του καί ὁ ἐνθουσιασμός του. Λυπηθῆτε χιλιάδες ψυχές ὁπού καί ή ἐλευθερία των καί ὁ χαϊμός των κρέμεται ἀπό σᾶς. Ἀλλέως ἀπολλύμεθα» (Μιστρᾶς 2 Ἀπριλίου).

Προτοῦ ληφθοῦν τά γράμματα τῆς Μπουμπουλίνας κι' οἱ ἀπελπισμένες ἐκκλήσεις τῶν Πελοποννησίων, οἱ Σπετσιῶτες εἶχαν κι' ἐ π ί σ η μ α ὑψώσει τή σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως ἀπό τίς 2 Ἀπριλίου 1821. Τά φιλελεύθερα στοιχεῖα τοῦ νησιοῦ κυριάρχησαν ἀπόλυτα κι' οἱ μικρές ἀντιδράσεις δέν εἶχαν σημασία. Κι' ἐνῶ ἀκόμη στήν Ὕδρα τά πνεύματα ἦσαν ταραγμένα καί διστακτικά, ἄν ἔπρεπε ἤ ὄχι νά κατεβοῦν στόν ἀγῶνα, ἀπεναντίας στίς Σπέτσες ἄκρατος ἐνθουσιασμός εἶχε καταλάβει τά λαϊκά στρώματα, τούς ναῦτες καί τούς καπεταναίους. Οἱ οἰκογένειες τῶν Μέξηδων καί τῶν Μποτασαίων φιλιώθηκαν κι' ὅλο τό νησί ἑνωμένο κι' ἀπερίσπαστο ἀπό διχόνοιες κήρυξε τήν Ἐπανάστασι. Ἀφοῦ ἔγινε δοξολογία στήν ἐκκλησία τῶν Σπετσῶν, ὕστερα τά πλήθη κατέβηκαν στήν παραλία καί τά πλοῖα σήκωσαν τή σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐνθουσιώδεις Φιλικοί, ὅπως ὁ Χρυσοσπάθης καί ὁ Κορνήλιος κι' ἄλλοι, ψάλλοντας τά θούρια τοῦ Ρήγα καί τή Μασσαλιώτιδα, μετέδωκαν ρίγη ἐνθουσιασμοῦ στό λαό. Πολλοί ἔκλαιγαν κι' ἄλλοι γονατιστοί σήκωναν τά χέρια στόν οὐρανό γιά τό χαρμόσυνο γεγονός. Κάποιος σύγχρονος ὡς ἑξῆς περιγράφει τήν πρώτη ἐπαναστατική ἔκρηξι στίς Σπέτσες: «Κατά τήν χαρμόσυνον ταύτην ἡμέραν ὁ ἐκ Σπάρτης Χρυσοσπάθης, ὁ ἐκ Νάξου Κορνήλιος καί ἄλλοι τινές ἑταιρισταί, παρευρεθέντες ἐν Σπέτσαις καί ἐνθουσιασθέντες, ἀνέβηκαν ἐπί δώματος οἰκίας τινός, παρά τῆ ἀγορᾶ κειμένης, καί ἄδοντες μεγαλοφώνως τό θούριον τοῦ Ρήγα: «Δεῦτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων», τοσοῦτον κατασυγκίνησαν τόν λαόν, ὥστε ἄλλοι μέν ἔχυναν δάκρυα χαρᾶς, ἄλλοι δέ ὕμνουν τήν ὑπέρ Πατρίδος χύσιν τοῦ αἵματός των καί ἄλλοι γονυκλινεῖς ἐδέοντο εἰς τόν Θεόν ὑπέρ εὐοδώσεως τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιχειρήσεως. Ἡ δέ ἐπαναστατική σημαία ἦν κυανόχρους, ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ πρηνῆ ἡμισέληνον πρός τά κάτω βλέπουσαν, καί ἐπ' αὐτῆς ὄρθιον τόν Τίμιον Σταυρόν, δεξιόθεν δέ τοῦ Σταυροῦ ἄγκυραν ὀρθίαν, ἐφ' ἧς ὄφις περιτυλιγμένος καί γλαύξ παρακαθημένη ὁριζοντίως, ἀριστερόθεν δέ λόγχην ὀρθίαν. Τά σύμβολα ταῦτα καί αἱ περί τόν Σταυρόν λέξεις: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Ή ΘΑΝΑΤΟΣ ἦσαν ἐρυθρά».

Ἀναμφισβήτητα οἱ Σπέτσες ὕψωσαν πρῶτες τή σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως καί στόν πλοίαρχο Λαζάρου καί στήν «Ἀρχόντισσα Καπετάνισσα Μπουμπουλίνα» ὀφείλεται ή πρώτη ἐκείνη γενναία χειρονομία τῆς 26 Μαρτίου 1821. Ἀλλά κι' ἐπίσημα πρῶτες ἐκήρυξαν τήν Ἐπανάστασι στίς 2 Ἀπριλίου. Ἀλλά μήπως κι' ὕστερα δέν ἔδειξαν μιά καταπληκτική δραστηριότητα πού παρέσυρε καί τ' ἄλλα νησιά στόν ἀγῶνα; Οὐσιαστικά ἀπό τίς 26 Μαρτίου πλοῖα τῶν Σπετσιωτῶν γυρνοῦσαν παντοῦ, σκορπῶντας προκηρύξεις καί διαχύνοντας στίς θάλασσες τήν ἐνθουσιώδη κραυγή: «Ἐλευθερία ἤ θάνατος!». Στίς 13 Ἀπριλίου ἔφθασε καράβι Σπετσιώτικο, τοῦ Γκίκα Στούπα, στά Ψαρά ἀνεμίζοντας τεράστια κόκκινη σημαία καί παρακινῶντας τούς Ψαριανούς σ' ἐξέγερσι. Οἱ ἀρειμάνιοι νησιῶτες, πού περίμεναν ἀπό στιγμή σέ στιγμή τό σημεῖο, ξεσηκώθηκαν ἀμέσως κι' ἐπανεστάτησαν. Τά Ψαρά κήρυξαν τήν Ἐπανάστασι τέλη Ἀπριλίου, ὕστερα ἀπό συγκινητική δοξολογία στήν ἐκκλησία. Τά πλήθη βγαίνοντας ἀπό τό ναό φώναζαν κατανυκτικά: «Κύριε ἐλέησον» καί τήν ἐπαναστατική κραυγή: «Ἐλευθερία ἤ θάνατος!». Κατόπιν κατέβηκαν στήν παραλία καί τά καράβια ὕψωσαν τή σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ σημαία τῶν Ψαρῶν ἦταν ἀλλοιώτικη: «Ἦτο λευκή, γύρωθεν δ' αὐτῆς ὑπῆρχε ταινία ἐρυθρά· εἰς τό κέντρον ὑπῆρχε σταυρός, ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ἄγκυρα, περιτυλιγμένη ἀπό ὄφιν· ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ ὄφεως πτηνόν δάκνον μέ τό ράμφος του τήν γλῶσσαν τοῦ ὄφεως, ἐξ ἀριστερῶν δέ τοῦ σταυροῦ ὑπῆρχε λόγχη καί κάτωθεν τοῦ σταυροῦ ἡμισέληνος. Ἐξ ἀριστερῶν καί ἐκ δεξιῶν τοῦ σταυροῦ ἦτο γεγραμμένον: «Ἐλευθερία ἤ θάνατος!». Τά σύμβολα ταῦτα καί τά γράμματα ἦσαν ἐρυθρά».

Καί στήν Ὕδρα τά λαϊκά στοιχεῖα ξεσηκώθηκαν, ἔχοντα ἐπί κεφαλῆς τόν ἥρωα καί κατόπιν τραγικό θῦμα τῶν ἀρχόντων Οἰκονόμον, μά μόλις στίς 15 Ἀπριλίου κατώρθωσαν νά ὑπερνικήσουν τήν ἀντίδρασι τῶν νοικοκυραίων, πού τελειωτικά κλείστηκαν στά σπίτια τους κι' ἐκεῖθε περίμεναν τήν κατάλληλη στιγμή γιά νά ρίξουν τόν Οἰκονόμον. Τό συντηρητικό κι' ἀριστοκρατικό κόμμα ἦταν ἀρκετά δυνατό στό νησί καί δέν ἀποφάσιζε τήν κάθοδο στόν ἀγῶνα. Ἀλλ' οἱ Σπετσιῶτες, πούχαν κηρύξει τήν Ἐπανάστασι καί περιέτρεχαν παντοῦ τίς θάλασσες, παρώτρυναν μέ πρεσβεῖες κι' ἀπεσταλμένους τούς Ὑδραίους καί συγχρόνως κυκλοφέρνοντας τό νησί μέ τά πλοῖα τους, μετέδωκαν στά λαϊκά στοιχεῖα τόν ἐνθουσιασμό τους γιά τήν Ἐπανάστασι. Ἔτσι στήν Ὕδρα οἱ Σπετσιῶτες ἔδωκαν τό παράδειγμα τῆς τόλμης καί τῆς αὐτοθυσίας. Σ' αὐτούς ὀφείλεται ή πρώτη ἐνθουσιαστική παρακίνησι κι' ή τιμή πώς ἀρχικῶς — ἀπό τίς 26 Μαρτίου — σήκωσαν τή σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως, πιστοί στόν μεγάλο ὅρκο τῶν Φιλικῶν.

Φάνης Μιχαλόπουλος

ΟΛΟΡΔΟΣ ΒΥΡΩΝ ΕΝΔΕΔΥΜΕΝΟΣ ΑΛΒΑΝΙΚΗΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΝ

...Σηκωθῆτε, σηκωθῆτε, παλληκάρια! Ἐλευθερῶστε
τὴν πατρίδα τούτη ποὖχε τρανὴ δόξα μιὰ φορά.
Ἀπ' τὴν τέφρα τῶν προγόνων, λίγες σπίθες τώρα πᾶρτε
καὶ στὰ στήθη σας ἀνάψτε ἱερὴ μιὰ πυρκαϊά.

Ὅποιος πέφτει μέσ' στὴ μάχη γιὰ τιμὴ καὶ γιὰ πατρίδα
ὄνομα, ποὺ τρόμο φέρνει στοὺς Τυράννους, ἀποχτᾶ
καὶ στοὺς ἀπογόνους, τόση δόξα ἀφίνει, τόση ἐλπίδα,
ποὺ τὸ θάνατο νὰ θέλουν παρὰ νᾆναι στὴ σκλαβιά...

Λόρδος Βύρων (Ἀπὸ τὸν «Γκιαούρ»)

Ο ΛΟΡΔΟΣ ΒΥΡΩΝ

Η Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασι ἦταν γιὰ τὸν Βύρωνα ἕνα περιστατικὸ μοιραῖο. Ἡ ζωή του μπορεῖ ἔτσι νὰ χωριστῇ σὲ δυὸ περιόδους, ποὺ παρουσιάζουν μεταξύ τους τέλεια ἀντίθεσι, ἀνεξήγητη γιὰ ἕναν ἐπιπόλαιο παρατηρητή.

Ὁ προεπαναστατικὸς Βύρων εἶναι ἀτίθασος, σαρκαστής... Φτάνει συχνὰ ὡς τὸν κυνισμὸ ὅταν πρόκειται μὲ λόγια νὰ χτυπήσῃ ἢ μὲ πράξεις νὰ σκανδαλίσῃ τὴν ὑποκριτικὴ ἠθικὴ τῆς ἐποχῆς του. Ἀπὸ πεῖσμα, θαρρεῖς, κάνει ἀκρότητες, ποὺ κανένας λογικὸς ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιδοκιμάσῃ. Ἡ προσωπική του λάμψι, ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μεγαλοφυΐας του, τοῦ δημιουργεῖ ἄσπονδους ἐχθροὺς ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο φανατικοὺς φίλους καὶ θαυμαστὰς ποὺ προσπαθοῦν νὰ τὸν μιμηθοῦν σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς του...

Ἡ ἀνήσυχη νεότης τῆς ἐποχῆς του τὸν ὑψώνει σὲ ἰδανικό, ἡ ποίησί του δημιουργεῖ σχολὴ καὶ ἡ ἐπίδρασί του εἶναι καταπληκτική, ὄχι τόσο στὴν πατρίδα του, ποὺ στέκει μὲ κάποιο δισταγμὸ μπροστὰ στὴν προσωπικότητά του, ὅσο στὶς ξένες χῶρες.

Ἡ ἐπιτυχία τὸν ἀκολουθεῖ παντοῦ· σ' ὅσους κρίνουν ἐπιφανειακὰ τὰ πράγματα, δίνει τὴν ἐντύπωσι ὅτι εἶναι μακάριος σὰν ἕνας θεὸς τοῦ Ὀλύμπου. Τὸ μεγάλο δρᾶμα του περνᾷ σχεδὸν ἀπαρατήρητο γιατὶ εἶναι ἐντελῶς ἐσωτερικό.

Ὁ Βύρων μάταια ἀναζητᾷ κάτι ποὺ νὰ τὸν ἱκανοποιῇ ἀπόλυτα, ἕνα ὑψηλὸ ἰδανικό, ποὺ νὰ τοῦ ἀφιερώσῃ τὴ ζωή του ὁλόκληρη, χωρὶς ἐπιφυλάξεις. Καταξοδεύει τὴ ζωή του σὲ ἀσημαντότητες, ἐπαναστατεῖ ἐναντίον τῶν καθιερωμένων ἀπὸ πλῆξι καὶ ἀνία θαρρεῖς, γιατὶ ἡ ἐξαιρετικὴ δραστηριότης ποὺ κρύβεται μέσα του ζητᾷ κάποια ἀνάλογη διέξοδο.

Οἱ ἥρωες τῶν ἔργων του περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο δίνουν τὴν εἰκόνα τῆς τραγικῆς αὐτῆς ἀναζητήσεως.

Στὸν Μάνφρεδ π. χ. λέγει:

«Θὰ γινόταν ἕνα τέλειο πλάσμα· ἔχει κάθε ἐνέργεια ποὺ θἄκανε ἀπὸ τὰ λαμπρά του στοιχεῖα ἕνα σκεῦος ἀγαθό...Ὅπως εἶναι τώρα, εἶναι ἕνα τρομερὸ χάος — φῶς καὶ σκοτάδι...».

Ὅλες οἱ ἀντιθέσεις τοῦ χαρακτῆρος του, ποὺ κάνουν τοὺς κριτικοὺς νὰ στέκουν μὲ ἀπορία, μπορεῖ νὰ ἐξηγηθοῦν μὲ τὴν ἄποψι αὐτή.

Τὸ σάλπισμα ποὺ ἀναγγέλνει στὸν κόσμο τὴν ἔκρηξι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασης, τὸν σταματάει στὸν ἀχαλίνωτο δρόμο του. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι μιὰ ἰδέα... Ταυτίζει τὸ ὡραῖο καὶ τὸ σοφὸ σὲ μιὰ καταπληκτικὴ ἰσορροπία. Εἶναι ὁ φάρος ποὺ φωτίζει καὶ θὰ φωτίζῃ τὴν ἀνθρωπότητα στὸ μοιραῖο δρόμο της. Μήπως εἶναι αὐτὸ ποὺ ζητοῦσε;

Τὴν 4 Ἰανουαρίου τοῦ 1824 ἀποβιβάζεται στὸ Μεσολόγγι. Κάνει τὴν ἐπίσημη δήλωσι:

«Θὰ δείξω στὸν κόσμο ὅτι μπορῶ νὰ κάνω κάτι καλλίτερο ἀπὸ τραγούδια!»

Χαρακτηριστικοὶ εἶναι οἱ στίχοι ποὺ ἔγραψε καὶ παράδωσε στοὺς φίλους του τὴν ἡμέρα ποὺ ἔκλεισε τὰ τριάντα ἕξη του χρόνια:

«Τῆς τιμῆς ἐδῶ 'ναι ὁ τόπος, ἄξιος δείξου μαχητής.
Ζήτα κι' εὗρε ἀνδρείου μνῆμα κι' ἂν ζητήσῃς θὰ (τὸ βρῇς».

Μὲ ἀπόλυτη τιμιότητα καὶ μὲ ὅλη τὴν ἔντασι τῆς γενναίας ψυχῆς του ἀφιερώνεται στὸν ἀγῶνα. Δὲν κρατεῖ τίποτα γιὰ τὸν ἑαυτό του.

Ξοδεύει γιὰ νὰ ἐξοπλισθοῦν καὶ νὰ συντηρηθοῦν πλοῖα, γιὰ νὰ κατασκευασθοῦν ἀμυντικὰ ἔργα. Ἐποπτεύει στὸ σχηματισμὸ μονάδων πυροβολικοῦ, ἀναλαβαίνει τὴ συντήρησι ἑνὸς σώματος ἀπὸ πεντακοσίους Σουλιῶτες μὲ τὸ σκοπὸ νὰ καταλάβῃ τὴ Ναύπακτο. Διορίζεται μάλιστα γενικὸς ἀρχηγὸς γιὰ τὴ σχεδιαζόμενη αὐτὴ ἐπιχείρησι. Βρίσκεται σὲ διαρκῆ κίνησι. Κι' ὡς τόσο δοκιμάζει πολλὲς ἀπογοητεύσεις. Οἱ ξένοι ἀξιωματικοὶ δὲν πειθαρχοῦν. . ἡ ζωὴ εἶναι δύσκολη, γεμάτη στερήσεις.

Τὴν 9 Ἀπριλίου προσβάλλεται ἀπὸ δυνατὸ πυρετό. Οἱ γιατροὶ καὶ οἱ φίλοι τὸν συμβουλεύουν νὰ φύγῃ. Ἀρνιέται μὲ τοῦτα τὰ λόγια:

«Ἐδῶ εἶναι μιὰ ὑπόθεσι ποὺ ἀξίζει ἑκατομμύρια σὰν ἐμένα!»

Πέθανε στὸ Μεσολόγγι λίγους μῆνες πιὸ ὕστερα. Δὲν πρόφτασε νὰ ἰδῇ πραγματοποιημένον τὸν πόθο ποὺ τόσο ἐκφραστικὰ ἔψαλλε στὰ τραγούδια του:

Τὰ βουνὰ τὸ μεγάλο Μαραθῶνα θωρᾶνε
κι' ἡ ἀθάνατη βλέπει τὰ πελάγη κοιλάδα.
Ἐδῶ πέρα μονάχος συλλογιόμουν πῶς νἆναι
θὰ μποροῦσε καὶ πάλε μιὰ ἐλεύτερη Ἑλλάδα!

Τὰ τελευταῖα του λόγια εἶναι:

«Ἔδωκα στὴν Ἑλλάδα τὸν καιρό μου, τὴν περιουσία μου, τὴν ὑγεία μου... Τώρα τῆς δίνω καὶ τὴ ζωή μου... Τί μποροῦσα νὰ κάνω περισσότερο;»

Ἀνυπολόγιστη ὑπῆρξε ἡ συμβολή του στὸν ἀγῶνα. Ὁ Βύρων δὲν ἦταν ἁπλῶς ἕνα ἄτομο· ἦταν ἕνας δαφνοστεφανωμένος ποιητής, ἕνας γόης τῆς εὐρωπαϊκῆς νεολαίας, ποὺ μὲ μιὰ ἀπότομη στροφὴ δείχνει τὸ δρόμο τῆς τιμῆς καὶ τοῦ χρέους στὰ ἑκατομμύρια τῶν θαυμαστῶν του. Χωρὶς τὴ θυσία τοῦ Βύρωνος, ἴσως δὲν θὰ ὑπῆρχε Ναυαρῖνο.

Νὰ τί γράφει σχετικὰ μὲ τὸ θάνατο καὶ τὴν ἐντύπωσι ποὺ τοῦ ἔκανε ὁ Τρικούπης στὴν ἱστορία του:

«Τὸ μέγα ὄνομα τοῦ ἀνδρός, ἡ εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος ἐν μέσῳ ἄκρας ἀπορίας μεγαλοδωρία του, τὰ κακά, ἅτινα ὑπέφερε δι' ἀγάπην τῆς Ἑλλάδος, αἱ λαμπραὶ ἐλπίδες, ἃς ἐφαίνετο ἐγγὺς νὰ πραγματοποιήσῃ, ἀρκοῦν νὰ δείξωσι τί ἔχασαν οἱ Ἕλληνες καὶ τί ᾐσθάνθησαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ του».

Ἑλλὰς καὶ Βύρων θὰ μείνουν δυὸ ἔννοιες ἀχώριστες γιὰ πάντα στὴν αἰωνιότητα.

Ἐκεῖνος τῆς προσέφερε τὴ ζωή του... Ἐκείνη τὴ μεγάλη ἀγάπη, τὸ ἰδανικὸ ποὺ ζήτησε μὲ ἀγωνία, κι' ἀκόμα ἕνα ὡραῖο θάνατο ἀντάξιο τῆς μεγαλοφυΐας του.

μ. ἀν.

ΗΡΩΪΔΕΣ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως

Παράπλευρα στὰ ἀθάνατα ὀνόματα τοῦ Διάκου, τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Παπαφλέσσα, τοῦ Κανάρη κι' ἄλλων ἀκόμα μεγάλων ἡρώων τῆς Ἐθνικῆς μας ἀναγεννήσεως, χαράσσονται μὲ χρυσᾶ γράμματα, στὸ διάδημα τῆς ἐλευθερωμένης Πατρίδος μας, τὰ ὀνόματα μεγάλων ἡρωΐδων, ποὺ ὁρμοῦν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος νὰ χύσουν τὸ αἷμά τους, νὰ προσφέρουν τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων τους γιὰ τὸν Ἀγῶνα τὸν Ἱερό.

Ἀρχίζοντας ἀπὸ ψηλὰ τὴν Ἤπειρο, βλέπομεν γυναῖκες τοῦ λαοῦ καὶ ὀνομαστὲς ἀρχόντισσες, ὅπως τὴ Λένη τοῦ Μπότσαρη, τὴ Μόσχω Τζαβέλλαινα, τὴ Δέσπω τοῦ Μπότση, τὴ Χάϊδω νὰ κάνουν θαύματα ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐτοθυσίας. Στὴ Μακεδονία τὴ Ζαφειράκαινα καὶ τὴν Καρατάσαινα. Στὴν Πελοπόννησο τὴν Κωνσταντίνα Ζαχαριᾶ καὶ τὴ Σάββαινα τὴ Μανιάτισσα. Στὴν Κρήτη τὴ Δασκαλόγιαννη. Στὰ νησιὰ τὴ Βεσβύζη, τὴν Κοντύλαινα, τὴν Μπουμπουλίνα, τὴ Μαντὼ Μαυρογένους. Κι' ἄλλες ἀκόμη, στρατιὲς ὁλόκληρες, ἀπὸ γνωστὲς καὶ ἄγνωστες ἡρωΐδες ποὺ ἀποτελοῦν ἕνα γαϊτάνι ἀτέλειωτο ἀπὸ πολύτιμα πετράδια καὶ τίμια φυλαχτὰ τῆς περήφανης γιὰ τὰ μεγάλα τέκνα της Ἑλλάδος.

Εἶναι πολλὰ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ποὺ πλέκονται ἀνάμεσα στοὺς ἡρωϊσμοὺς τῶν σκλαβωμένων γυναικῶν τῆς Πατρίδος μας. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρουμε μέσα σὲ πολὺ γενικὲς γραμμὲς λίγ' ἀπὸ τὰ κατορθώματά τους γιὰ νὰ κατανοήσωμε ἄλλη μιὰ φορὰ ὡς ποῦ ἔφθανε τὸ μεγαλεῖο τῆς αὐτοθυσίας τους, ἡ μεγάλη φιλοπατρία τους.

Πρῶτες ξεσηκώθηκαν σὲ πόλεμο οἱ Σουλιώτισσες, πολὺ πρὶν ἀκόμη ἀπὸ τὸ Εἰκοσιένα, ὅταν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς εἶχε ὑποτάξει τὴν Ἤπειρο. Ἡ πρώτη ἡρωΐδα γυναῖκα ποὺ ἀναφαίνεται τότε, εἶναι ἡ καπετάνισσα Μόσχω Τζαβέλλα. Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς κρατεῖ αἰχμάλωτο τὸ μοναχογυιό της, τὸ Φῶτο, καὶ τῆς παραγγέλνει πὼς ἂν θέλῃ τὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ της, νὰ φύγουν μὲ τὸν ἄντρα της, τὸν ἥρωα Λάμπρο, καὶ ν' ἀφήσουν τὸ Σοῦλι ἐλεύθερο. Κι' ἐκείνη τοῦ ἀπαντάει: «Ἂν εἶναι νὰ χαθῇ τὸ Σοῦλι, ἂς χαθῇ καὶ τὸ παιδί μου κι' ἐγὼ ἡ ἴδια». Μαζεύει τετρακόσιες γυναῖκες, τοὺς γεμίζει μὲ φυσίγγια τὶς ποδιές, τοὺς δίνει καὶ τουφέκια καὶ τοὺς λέει: «Ἀδελφές μου, τί πρέπει νὰ κάνωμε; Νὰ πέσωμε σκλάβες στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν ἢ νὰ πεθάνωμε;» Ὅλες μαζὺ ἀπάντησαν μὲ μιὰ φωνή: «Καλλίτερα ὁ θάνατος παρὰ ἡ σκλαβιά». Ὥρμησαν ὅλες σὰ λέαινες στὴ μάχη κι' ἄρχισαν τὸ τραγοῦδι:

—Ἂς ἔρτῃ ἡ Ἀρβανιτιά, τίποτα δὲν μᾶς κάνει.
Ἂς ἔρτουν πόλεμο νὰ ἰδοῦν καὶ Σουλιωτῶν τουφέκια,
νὰ μάθουν Λάμπρου τὸ σπαθί, Μπότσαρη τὸ τουφέκι,
τ' ἄρματα τῶν Σουλιώτισσων, τῆς ξακουσμένης Χάϊδως.
Ποὺ πολεμάει ἡ Τζαβέλαινα σὰν ἄξιο παλληκάρι».

Μαζὺ μὲ τὴ Μόσχω συμπολεμάει καὶ ἡ πανώρια καὶ ἡρωϊκὴ Χάϊδω, ἡ πολυαγαπημένη τοῦ γυιοῦ της τοῦ Φώτου, ποὺ ἀνδραγάθησε στὸ Κούγκι καὶ στὴν Ἁγία Παρασκευὴ καὶ ποὺ ἦταν ὀνομαστὴ γιὰ τὴν παλληκαριά της. Ὁ μεγάλος ἔρως της γιὰ τὸ Φῶτο καὶ ἡ θερμὴ πρὸς τὴν Πατρίδα ἀγάπη της γεμίζουν δύναμι τὴν ἡρωϊκὴ ψυχή της. Ἐλάβαινε μέρος στὰ πολεμικὰ συμβούλια καὶ γέμιζε μὲ τὰ λόγια της θάρρος καὶ ἐνθουσιασμὸ ὅλες τὶς καρδιές. Μία ἀπὸ τὶς καταπληκτικώτερες ἡρωΐδες τῆς Ἠπείρου εἶναι ἡ Δέσπω Μπότσαρη, ποὺ μέσα στὸν πύργο τοῦ Δημουλᾶ, ὅπου κλείστηκε μὲ τὶς νυφάδες της καὶ μὲ τὶς θυγατέρες της, πολιορκημένη ἀπὸ τοὺς Τουρκαλβανούς, ὅταν αὐτοὶ κυριεύουν τὸν πύργο κι' εἶναι ἕτοιμοι νὰ τὴν συλλάβουν, βάζει φωτιὰ σ' ἕνα κιβώτιο μὲ φυσίγγια καὶ μπαρούτι κι' ἀνατινάζεται στὸν ἀέρα μὲ ὅλη τὴν οἰκογένειά της γιὰ νὰ μὴν πέσῃ στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν.

«Ἡ Δέσπω κάνει πόλεμο μὲ νύφες καὶ μ' ἀγγόνια.
Ἡ ἀρβανιτιὰ τὴν πλάκωσε στοῦ Δημουλᾶ τὸν πύργο,
δαυλὶ στὸ χέρι ἅρπαξε, κόρες καὶ νύφες κράζει:
—Σκλάβες Τουρκῶν μὴ ζήσωμε, παιδιὰ μαζί μ' ἐλᾶτε.
Καὶ τὰ φουσέκια ἄναψε κι' ὅλες φωτιὰ γενῆκαν!»

Ἡ Ἑλένη Μπότσαρη, ἀφοῦ πολέμησε στὸ πλευρὸ τοῦ ἀδελφοῦ της κι' ἐσκότωσε πολλοὺς ἐχθρούς, ἔμεινε ὁλομόναχη γιατὶ ὅλ' οἱ δικοί της πέθαναν στὶς μάχες. Γιὰ νὰ μὴν τὴν συλλάβουν οἱ ἐχθροί, ἔπεσε στὸν Ἀχελῶο καὶ κολυμπῶντας ἔφτασε σ' ἕνα βράχο. Τὴν εἶδε ἀπ' ἀντικρυ ἕνας Τουρκαλβανός. Θαμπωμένος ἀπὸ τὴν ὀμορφάδα της, φώναξε: «Δὲ λυπᾶσαι, κόρη μου, τὰ νειᾶτα σου, νὰ πεθάνῃς σ' αὐτὸ τὸ βράχο; Θέλεις νἄρθω νὰ σὲ γλυτώσω;» «Ἔλα», τοῦ ἀποκρίθηκε ἡ Ἑλένη. Τότε αὐτὸς μπῆκε ὡς στὴ μέση στὸ νερὸ καὶ τῆς ἅπλωσε τὸ τουφέκι του γιὰ νὰ πιαστῇ. Ἐκείνη τότε πηδάει ἀπάνω του καὶ τὸν πνίγει. Μέσ' στὴν ἀπεγνωσμένη ὅμως πάλη πνίγεται κι' αὐτὴ ἡ ὡραία καὶ ἡρωϊκὴ ἀρχοντοπούλα τῆς Ἠπείρου.

Ἀλλὰ ποιὸς ἄλλος ἡρωϊσμὸς γυναικῶν μπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ τὸν τραγικὸ χορὸ τοῦ θανάτου, ποὺ ἔσυραν οἱ μεγάλες ἀδελφές μας Ἑλληνίδες, τὸ χορὸ τοῦ Ζαλόγγου στὴν Ἤπειρο; Σὲ κανένα μέρος τοῦ κόσμου, σὲ καμμιὰ ἱστορία, σὲ κανέναν ἄλλον αἰῶνα δὲν ἀναφέρεται παρόμοια αὐτοθυσία γιὰ τὴ μεγάλη ἰδέα ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος. Σὰν ἕνα πολύτιμο κομπολόϊ ἀπὸ ἀτίμητα μαργαριτάρια, ποὺ μία - μία οἱ χάντρες του σπάζουν καὶ πέφτουν στὸ χάος, ἕνα ἀτίμητο γαϊτάνι ἀπὸ ἑξῆντα πανέμορφες γυναῖκες, ἄλλες παρθένες, ἄλλες νιόπαντρες, ἄλλες μὲ νεογέννητα μωρὰ στὴν ἀγκαλιά, βλέποντας πὼς δὲν ὑπάρχει σωτηρία γι' αὐτές, ἀλλὰ ὅτι ἡ ἀτίμωσι καὶ ἡ καταστροφὴ τὶς περιμένει, ὁρμοῦν στὸ ψηλότερο μέρος τοῦ Ζαλόγγου, σὲ μιὰ κορφὴ ποὺ λέγεται Στεφάνι, ὅπου κάτω σὰν κόλασι τὸ βάραθρο ἀνοίγεται. Ἐκεῖ παίρνουν μιὰ φοβερὴ ἀπόφασι. Ὅσες εἶχαν παιδιὰ τὰ γκρεμίζουνε στὸ χάος. Κι' ὕστερα πλέκοντας τὰ χέρι σ' ἕνα μεγάλο κύκλο, ἀρχίζουν τὸ χορὸ μὲ τὸ τραγοῦδι τοῦ θανάτου!

«Ἔχε γειὰ καϋμένε κόσμε, ἔχε γειὰ γλυκειὰ ζωὴ
καὶ σὺ δύστυχη Πατρίδα ἔχε γειὰ παντοτεινή.
Ἔχετε γειὰ βρυσοῦλες, λόγγοι, βουνά, ραχοῦλες!
Στὸ βουνὸ δὲ ζῇ τὸ ψάρι κι' ὁ ἀνθὸς στὴν ἀμμουδιὰ
κι' οἱ Σουλιώτισσες δὲ ζοῦνε μέσ' στὴ μαύρη τὴ σκλαβιά.»

Προχωροῦν στὴν ἄκρη τοῦ γκρεμνοῦ. Σὲ κάθε στροφὴ ὁ κύκλος ὅλο καὶ μικραίνει. Σὲ κάθε στροφὴ ἐκείνη ποὺ σέρνει τὸ χορό, ἀποσπᾶται καὶ γκρεμίζεται στὸ χάος.

«Τὲς ἐμάζωξε στὸ μέρος τοῦ Ζαλόγγου τ' ἀκρινὸ
Τῆς ἐλευθεριᾶς ὁ ἔρως καὶ τοὺς ἔμπνευσε χορό.
Τέτοιο πήδημα δὲν εἶδαν οὔτε γάμοι, οὔτε χαρές.
Κι' ἄλλες μέσα τους ἐπῆδαν ἀθωότερες ζωές.
Τὰ φορέματα σφυρίζαν καὶ τὰ ξέπλεχα μαλλιά,
Κάθε γῦρο ποὺ γυρίζαν κι' ἀπὸ πάνω ἔλειπε μιά»

Λέει ὁ μεγάλος μας Σολωμός. Μπρὸς σ' αὐτὸ τὸ τραγικὸ θέαμα κι' αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ στάθηκαν σὰν κεραυνόπληκτοι, ἐνῶ ὅσοι Ἕλληνες εἶχαν σωθῆ, ἐσπάραζαν ἀπὸ κάτω, βλέποντας τὴ μεγάλη αὐτοθυσία τῶν ἄξιων γυναικῶν τους. Αὐτὸ τὸ συνταρακτικὸ καὶ μεγαλειῶδες γεγονὸς ἀντήχησε σ' ὅλο τὸν πολιτισμένο κόσμο ὡς μοναδικὸ φαινόμενο ὑπερανθρώπου ἡρωϊσμοῦ, αὐτοθυσίας καὶ φιλοπατρίας. Μεγάλοι ἱστορικοὶ ἔγραψαν μὲ συγκίνησι γιὰ τὸ χορὸ τοῦ Ζαλόγγου, ποιηταὶ τοῦ ἀφιέρωσαν ἐμπνευσμένα ποιήματα, ζωγράφοι τὸν ἀπαθανάτισαν σὲ ὡραῖα ἔργα τους. Ἀλλὰ ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ τοῦ ἔστησε τὸ εὐλαβικώτερο, τὸ μεγαλοπρεπέστερο μνημεῖο τοῦ θαυμασμοῦ της, τῆς λατρείας της καὶ τῆς αἰωνίας εὐγνωμοσύνης της. Ὅμοιο μνημεῖο ἔχει στημένο καὶ στὴ λεοντόκαρδη

Μπουμπουλίνα, πού άρμάτωσε τά Σπετσιώτικα καράβια κι' ώργωσε σά δράκαινα τίς θάλασσες καί τά έλληνικά πέλαγα, πού άγωνίστηκε μέ ύψωμένο τό σπαθί στίς φλόγες τοῦ πολέμου, στή Μονεμβασιά, στό Ἄργος, στό Ναύπλιο, στήν Τριπολιτσά, ὅπου γύριζε σάν άτρόμητη Ἀμαζόνα, καβάλλα στό ἄσπρο της ἄτι, δίνοντας διαταγές στούς Ἕλληνες πῶς νά κυριέψουνε τό θρυλικό κάστρο.

Ὅμοιο μνημεῖο ἀξίζει καί στήν ἀρχοντική κόρη τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας, τήν πανέμορφη Μαντώ Μαυρογένους, τήν ἡρωΐδα τῆς Μυκόνου, πού σάν θεριεμένη φλόγα ἀναπήδησε ἀπ' τίς Κυκλάδες καί μέ τήν ἀνδρεία της ἔσωσε τό νησί ἀπό τήν ἐπιδρομή τῶν Ἀλγερίνων, χτυπῶντας ἀλύπητα, σάν ἄλλος ἀρχάγγελος μέ τή ρομφαία, τούς μαύρους πού πέσαν ἀπάνω στή Μύκονο νά τήν κατασπαράξουν. Ἡ Μαντώ ἀκόμη ἀρμάτωσε πλοῖα καί ἀνδραγάθησε στίς μάχες τῆς Φθιώτιδος καί Φωκίδος, στήν Εὔβοια καί στό Πήλιο, δαπανῶντας καί ὅλη τή μεγάλη περιουσία της καί πεθαίνοντας πάμπτωχη γιά τόν ἱερό ὑπέρ τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα. Γιά τήν ἀθάνατη αὐτή ἡρωΐδα ὁ Γάλλος ποιητής Μπαρά εἶπε πῶς «ἄν ἡ Μαντώ ζοῦσε στήν ἀρχαιότητα, θά τήν ἀνεκήρυτταν Θεά καί θά τῆς ἔχτιζαν ναούς γιά νά διαιωνίσουν τά ἡρωϊκά της παραδείγματα».

Αὐτές ὅλες τίς μεγάλες ἡρωΐδες πού ἀνέφερα στό σύντομο τοῦτο σημείωμα κι' ἄλλες ἀκόμη γνωστές καί ἄγνωστες, πού προσέφεραν ὁλοκαύτωμα τή ζωή τους γιά τή μεγάλη ἰδέα τῆς Πατρίδος, ἡ ἱστορία τίς στεφάνωσε μέ τό ἀμάραντο στεφάνι τῆς δόξας κι' ἔγραψε τά ὀνόματά τους μέ τήν ἀνεξάλειπτη γραφή τῆς τιμῆς στό Πάνθεον τῆς ἐλευθερωμένης Πατρίδος. Μπρός σ' αὐτά τά ἱερά σύμβολα, τώρα πού ἑορτάζουμε τή μεγάλη ἐπέτειο τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἡ ψυχή καί ὁ νοῦς στρέφεται εὐλαβικά, προσφέροντάς τους τά εὐοσμότερα λουλούδια τῆς βαθύτερης εὐγνωμοσύνης, τῆς ἱερώτερης ἀγάπης, τοῦ εὐγενέστερου θαυμασμοῦ.

Ἀθηνᾶ Ταρσούλη

Ἡ Μαντώ Μαυρογένους

Ἡ σωφροσύνη τοῦ Κολοκοτρώνη

Ὅταν κάποτε ἡ κυβέρνησις παραπονέθηκε στόν Κολοκοτρώνη γιατί δέν ἔδινε μιά ἀποφασιστική μάχη μέ τόν Ἰμπραήμ, αὐτός ἀπήντησε:

— Ἄν χάσω σ' ἕνα πόλεμο τέσσερες - πέντε χιλιάδες Ἕλληνες, ποῦ θά βρῶ ἄλλη δύναμι νά πολεμήσω τόν ἐχθρό; Ὁ Ἰμπραΐμης ὅμως καί δέκα χιλιάδες ἄν χάση, βρίσκει ἄλλες.

★

Ἡ ὑπογραφή τοῦ Θεοῦ

«Ὁ Θεός, παιδιά μου, ἔδωσε τήν ὑπογραφή του γιά τήν ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος. Καί ἕνας Θεός δέν παίρνει ποτέ πίσω τήν ὑπογραφή του», ἔλεγε ὁ Κολοκοτρώνης στά παλληκάρια του γιά νά τά ἐμψυχώνη.

★

Τά ἐσώρουχα τοῦ Κολοκοτρώνη

Ἀπό ἕνα γράμμα τοῦ Κολοκοτρώνη στόν φίλο του Κ. Ἀλεξανδρόπουλο, 14 Δεκεμβρίου 1821:

«Νά προσπαθήσης νά εὕρης μερικό πανί καί νά μοῦ κάνουν ἕνα ἐσώβρακον, τό ὁποῖον νά γίνη ὀλίγον μακρύ. Μάλιστα τά καλαμόποδα νά γίνουν ἕως κάτω καί μέ κάθε τρόπο νά μοῦ τό ἐξαποστείλης, διότι δέν ἔχω διόλου καί τό προσμένω ἄφευκτα...».

Ἕνα ἐσώρουχο εἶχαν οἱ γενναῖοι πολεμιστές καί γιά νά τό ἀλλάξουν ἔπρεπε ν' ἀφήσουν τό στρατόπεδο καί νά πᾶνε στά σπίτια τους ἐπ' εὐκαιρίᾳ καμμιᾶς μεγάλης γιορτῆς.

Καί μέσα στήν ἔννοια τοῦ πολέμου δέν λησμονοῦσαν καί τήν καθαριότητα.

★

«Αὐτοί πού βλέπετε εἶναι ἅγιοι πιά!»

Στίς ἀρχές τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως, μιά μέρα, ἕνα σῶμα ἐπαναστατῶν μπῆκε νικηφόρο στό χωριό Βαλτέτσι.

Βρῆκαν ὅμως τόν τόπο ἔρημο ἀπό ζωντανούς κατοίκους καί πτώματα Ἑλλήνων πολεμιστῶν σπαρμένα στή γῆ.

Ἀσυνήθιστοι καθώς ἦσαν ἀπό τά δεινά τοῦ πολέμου, κιτρίνισαν ἀπό τόν φόβο τους μπρός στό μακάβριο θέαμα τῶν πτωμάτων καί δέν τόλμησαν νά προχωρήσουν. Τότε ὁ Κολοκοτρώνης, προχωρῶντας πρῶτος ἀνάμεσα στούς νεκρούς πολεμιστάς, στράφηκε καί εἶπε στά παλληκάρια του:

«Αὐτοί πού βλέπετε εἶναι ὅλοι ἅγιοι πιά. Θά πᾶνε στόν Παράδεισο ὡς μάρτυρες».

Τότε οἱ ἄνδρες του ἀνεθάρρησαν, πλησίασαν καί ἔθαψαν τά πτώματά των.

★

Μιά πρόσκλησι γιά μονομαχία τοῦ Ἰμπραήμ

Ὁ Ἰμπραήμ πασᾶς ἔγραψε κάποτε στόν Κολοκοτρώνη καί τόν ρωτοῦσε γιατί δέν στέκεται νά δώση μάχη. Ὁ Κολοκοτρώνης τότε τοῦ ἀπήντησε:

«Πᾶρε ὅσους θέλεις ἐσύ καί νά πάρω κι' ἐγώ ἄλλους τόσους ἤ ἄν ἀγαπᾷς ἔλα μοναχός σου κι' ἐγώ μοναχός μου κι' ὅποιος πέση».

Ἀλλά ὁ Ἰμπραήμ δέν τοῦ ἀπήντησε.

Δέν τόν συνέφερε διόλου ἡ πρότασις αὐτή...

★

Τ' Ἀνάπλι

«Παιδιά μου, ἔλεγε ὁ Κολοκοτρώνης στά παλληκάρια του, τό βλέπετε αὐτό τό κάστρο, τό ψηλό; (ἐννοοῦσε τό Παλαμήδι). Θά ρίξω τό ραβδί μου μέσα καί σεῖς θά πᾶτε νά μοῦ τό φέρετε».

Καί, πραγματικά, πέταξε τό ραβδί του κατά τήν διεύθυνσι τοῦ Παλαμηδιοῦ καί τά παλληκάρια του ἀκράτητα ὥρμησαν καί τό κατέλαβαν.

(Ε. ΝΤΕΛΑΝΣΑΝ: Σκηνὴ ἀπὸ τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου)

Ἀληθινά, ἡ ἱστορία τῆς πολιορκίας καὶ τῆς ἐξόδου τοῦ Μεσολογγιοῦ εἶναι μιὰ ἱστορία ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ τίτλος τιμῆς καὶ ψυχικῆς εὐγένειας σ' ὁλάκερη τὴν ἀνθρωπότητα κι' ὄχι μονάχα σ' ἕνα Ἔθνος. Καὶ ἔχουμε κάθε δικαίωμα νὰ τὸ καμαρώσουμε, πὼς μέσα στὴν παλιὰ καὶ στὴ νέα μας Ἱστορία δὲν εἶναι οὔτε ἡ πρώτη οὔτε ἡ δεύτερη φορὰ ποὺ ἡ φυλή μας σηκώνεται πάνω ἀπὸ τοὺς λαοὺς καὶ πάνω ἀπὸ τὶς πατρίδες ὅλου τοῦ κόσμου σὰ σύμβολο πανανθρώπινης εὐγένειας καὶ ἀρετῆς. Ἡ φωτιὰ τοῦ Καψάλη καίγει καὶ φέγγει αἰώνια γιὰ κάθε λαὸ μὰ καὶ γιὰ κάθε ἄτομο, ποὺ νιώθει μέσα του τὴν ἱερότητα τῆς ἀνδρικῆς ἀξιοπρέπειας καὶ τὰ ὑψηλὰ καθήκοντα ποὺ αὐτὴ μᾶς ἐπιβάλλει μπροστὰ στὶς δυνάμεις τῆς βίας καὶ τοῦ σκότους.

Γιατὶ τὸ Μεσολόγγι δὲν ἔπεσε ποτέ. Ὅλη ἡ ἐποποιΐα τῶν ἐλευθέρων πολιορκημένων του ἔφθασε στὴν ἀποθέωσι τῶν ἡρώων της μὲ τὴν τελευταία πρᾶξι τοῦ ἱεροῦ δράματος. Τὸ Μεσολόγγι τινάχτηκε στὰ μεσούρανα μέσα στὴν πιὸ λαμπρὴ ἔκρηξι τοῦ κοσμογονικοῦ ἡφαιστείου τοῦ 21. Σ' ὅλο τὸν κόσμο, στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερική, κράτησαν οἱ λαοὶ τὸν ἀνασασμό τους μὲ δέος καὶ συγκίνησι. Ἔγινε μιὰ καταπληκτικὴ σιωπὴ τότε, καὶ οἱ μακρινὲς θάλασσες μοίρασαν σ' ὅλες τὶς ἀκρογιαλιὲς τῆς γῆς τὶς γνώριμες φωνὲς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔπους ἀπὸ τὴ γῆ τῶν θρύλων καὶ τῶν ἀπίστευτων μύθων.

Μεμιᾶς κατόπι ἔγινε ἕνας παγκόσμιος συναγερμὸς γιὰ τὴ χώρα τῆς Λευτεριᾶς, ποὺ ἀγωνιζότανε μὲ τὸ δράκο τῆς Δουλείας. Στοὺς ξένους λαοὺς ποὺ ἄκουσαν κατάπληκτοι τὴν Ἔκρηξι τοῦ Μεσολογγιοῦ ξαναμιλοῦσε ἡ Ἑλλάδα μὲ τὴ φωνὴ τῶν Τριακοσίων κι' ἀκόμη καλύτερα, μὲ τὴ φωνὴ τοῦ Μαραθώνα κι' ἀκόμη καλύτερα. Ἀκόμη καλύτερα, γιατὶ αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν ἦταν οἱ ξαφνικὲς καὶ περαστικὲς τρικυμίες ποὺ χυμοῦσαν νὰ πνίξουν μέσα στὸ λίκνο του τὸ Ἑλληνικὸ Στοιχεῖο. Ἐδῶ ἤτανε μιὰ τρικυμία συνεχής, ἀδάμαστη, ἐξαντλητική, ποὺ κρατοῦσε μιὰ φούχτα ἀνθρώπους σκλάβους καὶ ἀνοργάνωτους, ἐνάντια σ' ἕναν ἐχθρὸ φοβερὸ σὲ δύναμι καὶ σὲ σύνταξι πολεμική. Στὴν πραγματικότητα ἦταν ἕνας ἀγῶνας ἀπελπισμένος καὶ ἀβοήθητος τῆς ἀνθρώπινης περηφάνειας, τῆς λευτεριᾶς καὶ τῆς τιμῆς, ἐνάντια στὴ φοβερὴ ὀργάνωσι, ἐνάντια στὴ φτώχεια καὶ τὴν ἀρρώστεια. Εἶναι πολὺ εὔκολο νὰ γίνῃ κανένας ἥρωας σὲ μιὰ στιγμὴ ἐξάρσεως ὅταν οἱ ψυχικὲς καὶ οἱ σωματικὲς δυνάμεις φτάνουν στὴν ὑπέρτατη ἔντασί τους. Ὅμως εἶναι φοβερὰ δύσκολο νὰ εἶναι κανεὶς ἥρωας ὅλες τὶς ὧρες, ὅλες τὶς μέρες, ὅλες τὶς νύχτες, ἐπὶ μῆνες, ἐπὶ χρόνια ἀτελείωτα. Δυὸ χιλιάδες μπόμπες πέφτανε κάθε μερονύχτι μέσα στὴ μικρὴ πολιτεία τῶν ἀνίκητων καὶ ἁγίων ἐκείνων ἀγωνιστῶν.

Μιὰ φούχτα ἄνθρωποι ἦσαν, μιὰ φούχτα πολεμιστές, φορτωμένοι μὲ ἕνα πλῆθος γυναικόπαιδα καὶ γέρους καὶ σακάτηδες κι' ἀρρώστους. Καὶ αὐτὸς «τῶν μαρτύρων ὁ χορὸς» ἔβαλε κάτω τὶς κραταιές, τὶς πλούσιες καὶ πάνοπλες στρατιὲς τῆς Ρούμελης καὶ τῆς Αἰγύπτου. Τὶς νίκησαν καὶ τὶς ξανανίκησαν καὶ ταπείνωσαν τὴν ἔπαρσί τους καὶ ἐξευτέλισαν τὴν ὀργή τους. Καὶ σὰν σώθηκαν ὅλα τὰ βόλια τους, καὶ σὰν φάγαν ὅλα τὰ σκυλιὰ καὶ τὶς γάτες καὶ τὰ ποντίκια καὶ τὰ σκουλήκια τοῦ Μεσολογγιοῦ, καὶ σὰν φάγανε ὅλα τὰ φύκια τῆς λιμνοθάλασσας, ἔβαλαν τὶς γυναῖκες, ὅσες δὲ μποροῦσαν νὰ κρατήσουν σπαθί, καὶ τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς ἄρρωστους γέρους στὴ μέση, ἔσυραν τὰ γιαταγάνια καὶ χύμηξαν μὲ χουγιαχτὰ μέσα στὶς πυκνὲς τάξεις τῶν πολιορκητῶν, ποὺ τοὺς περίμεναν ἕτοιμοι γιὰ τὴ σφαγή, μέσα στὴ νύχτα, μαντατεμένοι ἀπὸ τὴν προδοσιὰ ἑνὸς ἀλλόφυλου λιποτάχτη.

Πρέπει νὰ ζῇ ἀδιάκοπα τὸ Μεσολόγγι μέσα μας, Ἑλληνόπουλα. Νὰ ζῇ καὶ ν' ἀστράφτῃ καὶ νὰ φογγοβολᾶ ἀνέσπερο.

Εἶναι ἕνα γνήσιο Ἑλληνικὸ μετέωρο, ποὺ πέρασε καὶ στάθηκε μέσα στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ στάθηκε ἀστερισμὸς μεγαλόπρεπος καὶ ὁδηγητικὸς ἀπὸ χρυσᾶ καὶ κόκκινα ἄστρα.

Ἔφεξε καὶ γιόμισε τὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ πίστι πρὸς τὴ Λευτεριὰ καὶ πρὸς τὴν Ἀξιοπρέπεια τῶν ἀντρίκιων λαῶν καὶ ἀτόμων, ἀπὸ πίστι πρὸς τὸ ἀδάμαστο στοιχεῖο ποὺ ὑπάρχει μέσα σὲ κάθε ἠθικὰ συγκροτημένον ὀργανισμό.

Θὰ ἔπρεπε σὲ ὅλες τὶς στιγμὲς τῆς ζωῆς μας νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι γιὰ τὸ Μεσολόγγι μας, καὶ ὅταν οἱ δυνάμεις τῆς ζωῆς καὶ τῆς ψυχῆς μᾶς ὁδηγοῦν σὲ μιὰν «Ἔξοδον», αὐτὴ νὰ ἔχῃ ὡς τέρμα μόνο μιὰν ἀντρόπιαστη λύτρωσι.

Στράτης Μυριβήλης

ΨΥΧΟΓΥΙΟΙ ΚΑΙ ΜΟΥΤΣΟΙ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν

Ο Καραϊσκάκης, ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, εἶχεν ἀρχίσει τὸ πολεμικόν του στάδιον ἀπὸ ψυχογυιός. Ψυχογυιὸς πολλὰ χρόνια στὸν Κατσαντώνη. Καὶ οἱ περισσότεροι θαλασσινοὶ ἥρωες τοῦ 1821 εἶχαν ἀρχίσει καὶ αὐτοὶ ἀπὸ μοῦτσοι.

Οἱ ψυχογυιοὶ στὴν στεριά, οἱ μοῦτσοι στὴν θάλασσα. Μεγάλη ἡ δρᾶσις των κατὰ τὴν Ἐπανάστασι τοῦ 1821 καὶ πρίν. Δὲν κατεδέχθησαν οἱ ἱστορικοὶ νὰ προσέξουν πολὺ αὐτὰ τὰ ἡρωϊκὰ παιδιά, ποὺ ἔσπευδαν στὴ φωνὴ τοῦ Ἔθνους, εἰς ἡλικίαν ποὺ ἄλλα παιδιὰ δὲν τολμοῦν νὰ χειρισθοῦν οὔτε σουγιᾶ.

Σήμερα εἶναι ἡ ἐθνική μας ἑορτή. Ἡ ἐπέτειος τῆς ἀπελευθερώσεως. Γράφονται μελέται, ἄρθρα, περιγραφαί, ἱστορικαὶ ἀνασκοπήσεις γιὰ ὅλους. Γιὰ τοὺς μικροὺς δὲν ἀσχολεῖται κανείς. Τοὺς ἔχομεν ὅλα τὰ χρόνια ξεχάσει. Ἂς ἀφιερωθῇ ἡ σελὶς αὐτὴ γιὰ τοὺς ψυχογυιοὺς καὶ γιὰ τοὺς μούτσους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῆς πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάστασι ἐποχῆς.

Ὁ Βαλαωρίτης εἶχε γράψει ἕνα ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ποιήματά του μὲ ἥρωα ἕνα γέρον ἁρματωλὸ καὶ τὸν ψυχογυιό του.

Ὁ γέρο ἁρματωλὸς εἶναι ὁ Ἀστραπόγιαννος. Ὁ ψυχογυιός του εἶναι ὁ Λαμπέτης. Ὁ Ἀστραπόγιαννος ἔχει τραυματισθῆ θανασίμως καὶ παρακαλεῖ τὸν ψυχογυιό του νὰ τοῦ πάρῃ τὸ κεφάλι. Ὁ Λαμπέτης διστάζει. Πῶς νὰ σκοτώσῃ τὸν πνευματικό του πατέρα, ἔστω καὶ ἑτοιμοθάνατο; Ὁ γέρω ἁρματωλὸς ἐπιμένει:

«Λαμπέτη σφόγγισε
τρίψε μὲ χῶμα
τὸ γιαταγάνι σου
κι' εἶναι θολό.
Πῶς κλαῖς, τί δέρνεσαι;
Τρίψε το ἀκόμα
Μὴν τρέμεις, ζύγωσε
δός μου νὰ ἰδῶ».

Ὁ Λαμπέτης, ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς δισταγμούς, κόβει τὸ κεφάλι τοῦ γέρου μελλοθάνατου ἁρματωλοῦ.

«Ὁλόρθο πέταξε
τ' ἄξιο λεπίδι
τ' ἀγέρι ἐξέσχισε
παίρνει φτερό.
Ἄστραψε, ἐσφύριξε
γοργὸ σὰν φεῖδι,
τὸ δένδρο ἐλύγισε
στὴ γῆ νεκρό».

Ὁ Λαμπέτης μὲ τὸ κεφάλι τοῦ γέρου ἁρματωλοῦ στὸν ντορβᾶ καὶ διωκόμενος τρέχει ἀνάμεσα ἀπὸ λόγγους καὶ βουνά. Εἶναι χιονισμένο τὸ μέρος. Περνᾷ ἡ ἡμέρα καὶ ἔρχεται ἡ νύχτα. Ἡ δίωξις εἶναι λυσσαλέα. Ὁ ψυχογυιὸς διψᾷ. Πίνει χιόνι καὶ θέλει νὰ δροσίσῃ καὶ τὸ κεφάλι. Φθάνει στὸ παληό τους λημέρι. Τότε βγάζει τὸ κεφάλι, τὸ χτενίζει, δροσίζει τὰ χείλη καὶ βγάζει καὶ τοῦ βάζει στὰ χείλη ἕνα κομμάτι ψωμί. Τοῦ λέγει:

«Ξύπν' Ἀστραπόγιαννε
καὶ κύτταξέ με
Φάγε μὲ μένανε
λίγο ψωμί.
Φόρεσε τ' ἅρματα
Χαιρέτισέ με
ξύπνα, ζωντάνεψε
κι' ἦρθε ἡ αὐγή.

Ἐδῶ πρωτόρθαμε,
μ' ἀκοῦς πατέρα;
Ἐδῶ μ' ἀνάστησες
μικρὸ ὀρφανό.

Ἐδῶ μὲ πότισες
δροσιὰ καὶ ἀέρα
πρῶτος σὺ μ' ἔμαθες
νὰ πολεμῶ».

Εἶναι συγκινητικωτάτη ἡ ἱστορία τοῦ ψυχογυιοῦ Λαμπέτη καὶ τοῦ κεφαλιοῦ τοῦ γέρου ἁρματωλοῦ. Τὸ ποίημα αὐτὸ τοῦ Βαλαωρίτη εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ γνωστά.

Ἀλλὰ συγκινητικωτάτη εἶναι καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Καραϊσκάκη ὡς ψυχογυιοῦ. Αὐτὴν τὴν ἱστορία δὲν τὴν ἔχουν γράψει ἀκόμη τὰ βιβλία. Τὴν ἀκούσαμε ὅμως στὸ χωριὸ Μαυρομμάτι τῆς Καρδίτσας, ὅπου ἐγεννήθη σὲ μιὰ σπηλιὰ καὶ ὅπου ἐμεγάλωσεν ὁ Καραϊσκάκης.

Σὲ ἡλικία δεκατεσσάρων χρόνων ἔφυγεν ἀπὸ τὸ χωριό του καὶ ἐπῆγε στὰ βουνὰ τῶν Ἀγράφων. Συνήντησε τὸ σῶμα τοῦ Κατσαντώνη καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸν πάρῃ ψυχογυιό. Ὁ Κατσαντώνης τὸν ἐδέχθη. Τοῦ ἔδωσαν νὰ σηκώνῃ τὸ ἀσκὶ μὲ τὸ νερό. Αὐτὴ ἦτο ἡ κυριωτέρα δουλειὰ τῶν ψυχογυιῶν στὰ διαρκῶς ἐν κινήσει σώματα τῶν κλεφτῶν. Οἱ ἄλλοι ἐπολεμοῦσαν, διεκρίνοντο. Ὁ Καραϊσκάκης διαρκῶς ἐσήκωνε τὸ ἀσκί. Μιὰ ἡμέρα τὸ παρατᾷ.

«Ἂς τὸ σηκώσῃ ἄλλος», εἶπε.

Τὰ παλληκάρια τὸ ἀνέφεραν στὸν Κατσαντώνη.

— Γιατί ἄφησες τὸ ἀσκί;

— Καπετάνιε, βαρέθηκα. Θέλω ὅπλο νὰ πολεμήσω κι' ἐγώ.

— Μὴν τὸ παρατᾷς, τοῦ εἶπε ὁ Κατσαντώνης. Θὰ ἔρθῃ ἡ μέρα καὶ μόνο του θὰ σὲ παρατήσῃ.

Ἔπειτα ἀπὸ λίγον καιρὸ σὲ μιὰ μάχη μὲ καταδιωκτικὰ ἀποσπάσματα τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τὰ παλληκάρια τοῦ Κατσαντώνη εἶχαν ἀρχίσει νὰ τρέπωνται εἰς φυγήν. Ὁ Καραϊσκάκης μένει μόνος καὶ κατορθώνει νὰ σκοτώσῃ δύο Τούρκους, πέρνων τὸ ὅπλο κάποιου Τούρκου φονευθέντος. Τὰ παλληκάρια τοῦ Κατσαντώνη παίρνουν θάρρος καὶ ἐπιστρέφουν. Καὶ παίρνουν στὸ κυνῆγι τοὺς διώκτας των. Ὁ Κατσαντώνης τότε συγκινημένος βγάζει τὸ σπαθί του καὶ τὸ περνᾷ στὸν Καραϊσκάκη. Τὸν ὀνομάζει πρωτοπαλλήκαρο καὶ τοῦ λέγει:

— Δὲν στὸ εἶπα πῶς τὸ ἀσκὶ θὰ σὲ παρατήσῃ μόνο του;

Ἀπὸ τότε ἤρχισεν ὁ Καραϊσκάκης νὰ παίρνῃ ὄνομα.

Καὶ στὰ χωριὰ τῆς Τριπόλεως καὶ μέσα στὴν Τρίπολι διηγοῦνται ὅτι κατὰ τὸν ἴδιον περίπου τρόπο εἶχεν ἀρχίσει ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ποὺ ἦτο ἐν τούτοις ἀπὸ τὴν μεγαλειτέραν ἁρματωλικὴν οἰκογένεια τῆς Πελοποννήσου. Δεκατεσσάρων ἐτῶν ἔφυγεν ἀπὸ τὸ χωριό του τὸ Λυμποβῆσι καὶ

(Συνέχεια στὴ σελίδα 808)

Ἕνας ψυχογυιὸς ὑπερασπίζεται τὸν λαβωμένο του καπετάνιο

ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΜΑΣ

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ

ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ κ. ΑΛ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙ ΤΗ 25η ΜΑΡΤΙΟΥ

Πρὸς
Ἅπαντας τοὺς Σχηματισμοὺς
Φαλαγγῖται καὶ Σκαπανεῖς, Φαλαγγίτισσες
καὶ Σκαπάνισσες,

Ἅγια μέρα ξημερώνει... Αὔριο πανηγυρίζουμε αὐτὸ τὸ γεγονὸς ποὺ ἀφοῦ ἐφώτισε ὁλόκληρη τὴν Οἰκουμένη ὠνομάσθηκε θαῦμα, ἐνῷ δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο παρὰ ἐκδήλωσις τῆς ρώμης τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, ποὺ δοκιμάστηκε σ' ὅλο τὸ ἀτέλειωτο χρονικὸ διάστημα ποὺ χρειάσθηκε γιὰ νὰ προετοιμασθῇ τὸ 1821. Πραγματικά! Πεσμένα, σπασμένα πιά, ἤτανε τοῦ Δικέφαλου τὰ φτερά.

Ἀνύπαρχτη καὶ ἡ πορφύρα καὶ τὸ σκῆπτρο τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ μονάχα ἡ κορῶνα ἀπόμεινε στοῦ Δέσποτα τὸ σεπτὸ κεφάλι σὰν τελευταῖο σύμβολο τοῦ Γένους.

Καὶ ὁ Ἀκρίτας καὶ οἱ Στρατηγοὶ θανάσιμα χτυπημένοι. Μαρμαρωμένος ὁ τελευταῖος Κωνσταντῖνος, σιωπηλὲς καὶ οἱ καμπάνες τοῦ Μεγάλου Μοναστηριοῦ ποὺ δὲν καλούσανε πιὰ τὸ Λαὸ νὰ ψάλῃ: «Τῇ ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια...».

Καὶ τὸ Ἔθνος θρηνοῦσε τὸ χαμὸ τοῦ Κράτους του μὲ θρῆνο σπαρακτικό. Ἦταν ὅμως μέσα στὸν θρῆνο αὐτὸν καὶ ἡ κρυφὴ ἡ ἐλπίδα καὶ ὁ ἐξαγνισμός.

Καὶ περνούσανε τὰ χρόνια, περνούσανε οἱ γενεές, περνούσανε καὶ οἱ αἰῶνες.

Ἕνα μονάχα δὲν περνοῦσε, ὅπως στὸν ἅπαντα αἰῶνα δὲν θὰ περάσῃ ΠΟΤΕ: Ἡ Ἑλλὰς — ἡ Ἑλληνικὴ Ἰδέα!

Αὐτὴ ἐνέπνεε, ζωογονοῦσε, δυνάμωνε. Καὶ ἡ δοκιμασία παράλληλα καὶ ὁ πόνος χαλύβδωνε τὸ Γένος.

Μέσα στὸ κρυφὸ Σχολειὸ καὶ μέσα στὸ Ἐρημοκκλῆσι, σὲ σπηλιὲς καὶ σὲ κρησφύγετα θηρίων, ἐκεῖ ἑτοιμαζόντανε οἱ ψυχές.

Ἐπάνω στὰ ἀπάτητα βουνά, ποὺ ἔλαμπαν ἐλεύθερα ἀκόμα κάτω ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ ἥλιο, στοὺς βράχους καὶ στὰ φαράγγια μὲ τοὺς ἀετοὺς μαζὶ καὶ ἐπάνω στὰ ἀφρισμένα κύματα, στὴ Δύσι καὶ στὴν Ἀνατολή, ἐκεῖ ἑτοιμαζόντανε τὰ κορμιά. Κι' ἐπάνω ἀπ' ὅλα, εὐλογία καὶ καθοδήγησι, ὁ Σταυρός.

Ἔτσι μὲ χρόνια, μὲ καιροὺς «ἐνῷ ἤτανε ὅλα σκοτεινὰ γιατὶ τἄσκιαζ' ἡ φοβέρα καὶ τὰ πλάκων' ἡ σκλαβιὰ» ξάφνου ἀντιλάλησε μιὰ βροντὴ σὰν νὰ ξεναγεννιότανε ἡ πλάσι καὶ ἀκούσθηκε ἕνα σάλπισμα ποὺ καλοῦσε τοὺς Ἕλληνας στὸν μεγάλο Ἀγῶνα γιὰ Πίστι καὶ Πατρίδα, γιὰ Τιμὴ καὶ Λευτεριά. Ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὶς φλόγες καὶ τὰ ἐρείπια ξεπρόβαλε ὁ Φοῖνιξ ὁ θρυλικός. Τὸ Ἔθνος Ἀνέστη!

Ἀπὸ τὶς Ἡγεμονίες μέχρι τὴν Κρήτη ἀντήχησε τὸ καρυοφύλι καὶ ἄστραψε τὸ γιαταγάνι.

Στὸ ἀνοιξιάτικο, τὸ Ἑλληνικὸ ἀεράκι, κυμάτισε ὑπερήφανη, ὑπέροχη ἡ Γαλανόλευκη Σημαία. Δὲν ὑπάρχει γηρασμένος πλάτανος ποὺ νὰ μὴ ψιθυρίζῃ μιὰ θυσία, δὲν ὑπάρχει βράχος ποὺ νὰ μὴ διηγῆται ἕναν ἡρωϊσμό, δὲν ὑπάρχει πέτρα ποὺ νὰ μὴ ξέρῃ νὰ μαρτυρήσῃ ἕνα κατόρθωμα.

Καὶ ἔτσι ἀρχίζει μιὰ ἀσύγκριτη ἐποποιΐα ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ ὑψίστη ἠθικὴ κατάκτησι, ὄχι μόνον τοῦ Ἔθνους μας ἀλλὰ ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ποὺ μέσα στὴν ἑπτάχρονη ἐξέλιξί της ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ μιὰ ἀτελεύτητη σειρὰ Πράξεων καὶ Προσώπων ποὺ τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ εἶναι ἕνα Μνημεῖο γιὰ ὅ,τι ὑψηλὸ ὑπάρχει στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν Ἐθνῶν καὶ ποὺ τὸ καθένα μοναχό του θάφθανε γιὰ νὰ δοξάσῃ γιὰ πάντα κάθε Λαό. Ἀρχίζει ὁ Ἱερὸς Ἀγών.

Αὐτὸν τὸν ἀγῶνα πανηγυρίζουμε σήμερα!

Αὐτοὺς τοὺς Ἥρωας προσκυνοῦμε!

Αὐτὴ τὴν Ἀνάστασι μὲ ἀγαλλίασι χαιρετίζουμε!

Καὶ αὐτοὺς ποὺ κατώρθωσαν νὰ ἑορτάζουμε σήμερα ὅλοι ἑνωμένοι, τὸν Βασιλέα καὶ τὸν Ἀρχηγὸ Κυβερνήτη, αὐτοὺς δοξολογοῦμεν!

Τὸ 1821 ὑπῆρξεν ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἀγῶνος ποὺ συνεχίζεται ἐδῶ καὶ 3000 χρόνια καὶ ποὺ ἀποβλέπει στὴν περιφρούρησι τῶν ἀξιῶν ποὺ συνιστοῦν τὴν Ἰδεολογία μας καὶ τὸν πολιτισμό μας ἀπὸ κάθε βαρβαρότητα! Στὴν Τροία καὶ στὶς Θερμοπύλες, στὴν Ἰσσὸ καὶ στὸν Σπερχειό, στὸ Μεσολόγγι καὶ στὴν Ἀλαμάνα, στὸ Ἀρκάδι καὶ στὴν Κρέσνα ἀγωνιζόμαστε τὸν ἴδιο πανάρχαιο ἀγῶνα.

Καὶ ἀπὸ τὴν 4η Αὐγούστου τοῦ 1936 τὸν ἴδιο πάλι συνεχίζουμε ἀγῶνα.

Ὁ ἀγὼν αὐτὸς ἀποτελεῖ τὸν ἱστορικὸ προορισμό, τὸ χρέος καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς Φυλῆς.

Νέοι καὶ Νέες τῆς Ἑλλάδος!

Ἀπὸ τότε ποὺ ἄρχισε ὁ Ἱερὸς Ἀγὼν περάσανε ἑκατὸν δέκα ὀκτὼ χρόνια. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ ἀφιερώθηκε στὴν ὁλοκλήρωσι τοῦ ἔργου τοῦ 1821 σὲ μιὰν ὡρισμένη του ἔκφανσι: τὴν ἐδαφική. Τώρα ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἔληξε ὁριστικὰ ὕστερα ἀπὸ τὴν πλήρη περίπου ἐπιτυχία της. Ἀλλὰ ἀνεξάρτητα ἀπὸ αὐτὸ σ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ καὶ μέσα ἀκόμα στὰ χρόνια τοῦ ἀγῶνος σημειώθηκαν ἁμαρτίες καὶ σφάλματα μὲ συνέπειες καταστρεπτικές. Ἔφταιξε λοιπὸν ὁ Λαός μας; Ὄχι! Χίλιες φορὲς ὄχι! Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξεν ὁ Ὁδηγητής, ὁ Ἕνας, ποὺ νὰ ἐκφράζῃ τὸ σύνολο καὶ νὰ συλλαμβάνῃ τὴν ἀποστολή του, ὁ Ἕνας, ποὺ νἆναι ὁ κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν καὶ ἀναγνώρισιν ὁ Μοναδικὸς Ἡγέτης. Καὶ ἔτσι χρειάσθηκαν πάλι συμφορὲς καὶ καταστροφὲς γιὰ νὰ ἐξαγνισθοῦμε ὥσπου νὰ βρεθῇ ὁ Ἕνας: ὁ Ἰωάννης Μεταξᾶς!

Καὶ ἔτσι συνεχίζεται μ' ἀξιωσύνη τώρα ὁ μεγάλος ἀγῶνας τῆς Φυλῆς γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ Τρίτου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, καὶ τὴν κατάκτησι τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας τῆς ἀνθρωπότητος, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν κραταιοτέραν ἔκφρασιν τοῦ Ἐθνικοῦ μας Μεγαλείου καὶ τὴ δικαίωσι τῆς ἐθνικῆς μας ὑπάρξεως.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΜΑΣ

Συναγωνισταὶ καὶ Συναγωνίστριες,

Γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἱστορία μας γιορτάζουμε, χάρις στὸν Βασιλέα καὶ στὸν Ἀρχηγό, ἀδιάσπαστα ἀλλὰ καὶ γιὰ πάντα ἑνωμένοι τὴν Μεγάλη Μέρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ!

Νέοι καὶ Νέες τῆς Ἑλλάδος!

Ὁ Ἀρχηγὸς ἐδημιούργησε τὴν Ε. Ο. Ν., στὴν ὁποία μὲ πλήρη καὶ ἀπόλυτη ἑκουσιότητα προσήλθατε, γιὰ νὰ σφυρηλατήσουμε τὶς νέες Ἑλληνικὲς γενεὲς ὥστε νὰ μπορέσουν μ' ἀξιωσύνη νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργο τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ νἄχουν πάντοτε τὴν ψυχικὴ καὶ πνευματικὴν ἱκανότητα ν' ἀνακατακτοῦν σὲ κάθε στιγμὴ τὸ 1821!

Φαλαγγῖτες καὶ Φαλαγγίτισσες, Σκαπανεῖς καὶ Σκαπάνισσες,

Ζῆ μέσα σας ἡ 25η Μαρτίου! Ζῆ ἡ 4η Αὐγούστου! Ζῆ μὲ ἄλλα λόγια μέσα σας ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἰδέα! Εἶναι ἡ μεγαλύτερη δύναμις τοῦ κόσμου αὐτὴ ἡ ἀκατάβλητη καὶ ἀσάλευτη πίστις σας. Ἀλλὰ ἔχει συγχρόνως τὶς μεγαλύτερες ἀπαιτήσεις. Θέλει ἀπόλυτη προθυμία σὲ κόπους καὶ θυσίες. Θέλει αὐτοσεβασμὸ καὶ πειθαρχία, συνέπεια, ὑπερηφάνεια καὶ ἀνδρεία. Θέλει Τιμή, Πάθος καὶ Φανατισμό, Φανατισμὸ μέχρι τρέλλας.

Σεῖς ποὺ εἶσθε οἱ φορεῖς τῆς 4ης Αὐγούστου, δηλαδὴ οἱ φορεῖς τῆς Ἑλληνικῆς Ἰδέας, πρέπει νὰ εἶσθε ζωντανὰ ὑποδείγματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρετῆς. Γιατὶ σεῖς εἶσθε οἱ φρουροὶ τῆς κληρονομίας μας, οἱ φορεῖς τῶν Ἀρχῶν μας, οἱ συνεχισταὶ τοῦ ἀγῶνος μας.

Δική σας ἡ τρισένδοξή μας Ἱστορία. Δική σας ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος, δικό σας καὶ τὸ μέλλον της. Ἐξορμήσατε νὰ τὸ κατακτήσετε μαζὶ μὲ τὴν ὑλικὴ εὐημέρια καὶ τὸ ἠθικὸ μεγαλεῖο τοῦ Ἔθνους. Στὴν ἐξόρμησι αὐτὴ σᾶς ὁδηγεῖ ὁ Ἰωάννης Μεταξᾶς, κι' αὐτὸς σᾶς ἐμπνέει μὲ τὴν παντοδύναμη πνοή του, αὐτοθυσία στὴν ἐξόρμησι αὐτὴ μέχρι θυσίας καὶ τῆς ζωῆς σας ἀκόμη. Γιατὶ ζωὴ ἀσύνδετη μὲ τὴν Ἑλλάδα, ζωὴ ποὺ δὲν εἶναι ἀφιερωμένη ὁλοκληρωτικὰ σ' αὐτὴν διὰ τῆς 4ης Αὐγούστου, ζωὴ χωρὶς ἀγῶνα, δὲν ἔχει οὔτε ἀξία οὔτε γλυκύτητα, οὔτε ὡραιότητα. Δικαίωσις τῆς ζωῆς σας καὶ σκοπός της ἕνας καὶ μόνος: Ἡ ὑπηρεσία στὴν Ἑλλάδα, ἡ ὑπηρεσία καὶ ἡ πραγμάτωσις τῶν Ἰδανικῶν μας. Μὲ λαμπρότητα ἀσύγκριτη συμβολίζει τὶς ἔννοιες αὐτὲς ἡ 25η Μαρτίου καὶ μὲ πληρότητα ἀπόλυτη τὶς περιέχει ἡ 4η Αὐγούστου.

Συναγωνισταὶ καὶ Συναγωνίστριες,

Ἀπὸ τὴ μιὰ ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη τῆς Ἑλλάδος ἐκδηλώσετε τὴν ἀγαλλίασι καὶ τὴν ὑπερηφάνεια ποὺ αἰσθάνεσθε, διαδηλώσετε τὴν πίστι, τὴν θέλησι καὶ τὴν ἀποφασιστικότητα ποὺ ἔχετε.

Νέοι καὶ Νέες τῆς Ἑλλάδος!

Ἄνια Μέρα ξημερώνει......

ΖΗΤΩ ΤΟ ΕΘΝΟΣ!
ΖΗΤΩ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ!
ΖΗΤΩ Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ!
ΖΗΤΩ Ο ΑΡΧΗΓΟΣ!
ΖΗΤΩ Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ!
ΖΗΤΩ Η 4η ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ!
ΖΗΤΩ Η Ε. Ο. Ν.

Ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος
ΑΛΕΞ. Ν. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐν Ἀθήναις 24 Μαρτίου 1939/Ἔτος Δ'.

Ἀναγνωσθήτω ἐν συγκεντρώσει τῶν Σχηματισμῶν καὶ τοιχοκολληθήτω ἐπὶ 8ήμερον εἰς ἅπαντα τὰ ἀνὰ τὸ Κράτος Καταστήματα τῆς Ε. Ο. Ν.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΠΑΡΕΛΑΣΙΣ

Ὥρα 4.30' μ. μ. Κατόπιν διαταγῆς τοῦ Ἀρχηγοῦ καὶ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Ε.Ο.Ν., θὰ λάβη χώραν παρέλασις τῶν Περιφερειακῶν Διοικήσεων Πρωτευούσης εἰς τὴν Λεωφόρον Ἀλεξάνδρας ἐνώπιον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως.

Ὥρα 7 μ. μ. Συγκέντρωσις τῶν παρελασάντων Τμημάτων εἰς πλατεῖαν Συντάγματος καὶ ὁμιλία τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου κ. Ἀλ. Κανελλοπούλου καὶ τῶν Περιφερειακῶν Διοικητῶν.

Η ΑΥΡΙΑΝΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ Π. Δ. Θ. Π.

Αὔριον 26ην Μαρτίου καὶ ὥραν 11 π. μ. εἰς τὸ θέατρον Κοτοπούλη (Ρέξ) θὰ παιχθῆ πρωτοβουλίᾳ τῆς Διοικήσεως Θηλέων Ἀθηνῶν τὸ πατριωτικὸν δρᾶμα «Τὰ Σουλιωτόπουλα δὲν πέθαναν» τοῦ ἀρχισυντάκτου τῆς «Νεολαίας» κ. Ν. Τσεκούρα μὲ μουσικὴν τοῦ κ. Π. Γλυκοφρίδη. Τὸ ἔργον ἐδίδαξεν ἡ κ. Νέλλη Μαρσέλλου—Γλυκοφρίδη, τὰς δὲ σκηνογραφίας ἐξετέλεσεν ὁ κ. Ν. Ζωγράφος. Τὴν παράστασιν θὰ τιμήσουν διὰ τῆς παρουσίας των ὁ Ἀρχηγὸς καὶ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

Τὴν 27ην Μαρτίου θὰ δοθῆ ἐπίσης εἰς τὸ θέατρον Κοτοπούλη καὶ ὥραν 6 μ.μ. ὑπὸ τῆς Ὑποδιοικήσεως Ἀρρένων Ἀθηνῶν το πατριωτικὸν ἔργον τοῦ κ. Μ. Ἀνώσιου «Ἦλθε μιὰ μέρα», εἰδικῶς γραφὲν διὰ τὴν Ε.Ο.Ν.

ΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΩΝ ΕΞΩΦΥΛΛΩΝ ΜΑΣ

Τοῦ πρώτου ἐξωφύλλου: Ὁ Ἀθανάσιος Διάκος ξεκινῶντας μὲ τὰ παλληκάρια του γιὰ νὰ μετάσχῃ τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος.

Τοῦ δευτέρου: Ὁ Κανάρης μετὰ τὴν πυρπόλησι τῆς Τουρκικῆς Ναυαρχίδος εἰς τὴν Χίο.

Καὶ αἱ δύο εἰκόνες μας εἶναι ἔργα τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ζωγράφου φὸν Ἕςς, τῶν ὁποίων τὰ πρωτότυπα εὑρίσκονται εἰς τὰς στοὰς τοῦ Ἀνακτορικοῦ Κήπου τοῦ Μονάχου.

Λόγῳ τῆς ἐπικαίρου ὕλης ποὺ δημοσιεύομεν ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς Ἐθνικῆς μας ἑορτῆς, αἱ συνέχειαι τῶν ἀναγνωσμάτων μας εἰς τὸ ἑπόμενον φύλλον.

Ἡ Νεολαία

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝ. ΝΕΟΛΑΙΑΣ
(Νόμος 334)

Νομικοῦ Προσώπου Δημοσίου Δικαίου, διοικουμένου ὑπὸ Ἀνωτάτου Διοικητικοῦ Συμβουλίου προεδρευομένου ὑπὸ τῆς Α. Ε. τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Κυβερνήσεως κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΕΤΑΞΑ, ὅστις καὶ ἐκπροσωπεῖ ταύτην, ἀναπληρούμενος ὑπὸ τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου κ. ΑΛΕΞ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΤΟΣ 1. — ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ
ΑΘΗΝΑΙ

ΓΡΑΦΕΙΑ:
Δ/ΣΕΩΣ, ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ & ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ
Ὁδὸς Λεωχάρους 19 (Β' ὄροφος)
Ἀριθ. Τηλεφ. 32-094

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ: Περιοδικὸν «ΝΕΟΛΑΙΑ»
Ὁδὸς Λεωχάρους 19

Ἀριθ. Τεύχ. 24 — 25 Μαρτίου 1939
ΤΙΜΗ Δραχ. ΤΕΣΣΑΡΕΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

		Μελῶν	καὶ μὴ μαθητῶν μελῶν
ΕΤΗΣΙΑ (Ἐσωτερικοῦ)	Δρ.	160	200
ΕΞΑΜΗΝΟΣ	»	80	100
ΤΡΙΜΗΝΟΣ	»	40	50
ΕΤΗΣΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ:	Λίρ. Ἀγγλίας		1
	Ἀμερικῆς Δολ.		6
	Αἰγύπτου Λίρ.		1

Διὰ Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου καὶ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου (Δήμους, Κοινότητας):
ΕΤΗΣΙΑ Δρχ. 300

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΝΕΟΛΑΙΑ»
Γεν. Γραμματείαν Ε.Ο.Ν., Πλατ. Συντάγματος

Διὰ πᾶσαν πληρωμὴν πρέπει νὰ λαμβάνητε ἀπόδειξιν φέρουσαν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Γεν. Γραμματέως τῆς Ε.Ο.Ν. κ. Σ. ΡΟΥΒΑΛΗ Συνταγματάρχου ἐ. ἀ. καὶ τὴν σφραγῖδα τῆς Ε.Ο.Ν.

ΨΥΧΟΓΥΙΟΙ ΚΑΙ ΜΟΥΤΣΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 805)

ἐπῆγε καὶ κατετάχθη ὡς ψυχογυιὸς στὸ σῶμα τοῦ περιφημοτάτου ἁρματωλοῦ τῆς Πελοποννήσου, τοῦ Ζαχαριᾶ.

Καὶ ὁ Διάκος πάρατησε μικρὸ παιδὶ τὰ ράσα καὶ ἔγινε κλέφτης καὶ ἁρματωλός, καὶ πολλοὶ Σουλιῶτες ἀπὸ δώδεκα χρονῶν εἶχαν ἀρχίσει τὴν δρᾶσι των. Κατετάσσοντο ὡς ψυχογυιοὶ στὰ κλέφτικα σώματα. Δὲν ὑπῆρχε σχεδὸν κλέφτικο σῶμα χωρὶς τὸν ψυχογυιό του. Πολλοὶ δὲ ψυχογυιοὶ ἐξειλίχθησαν εἰς μεγίστους ἐθνικοὺς ἥρωας. Πρέπει, λοιπόν, νὰ μελετηθῇ ἡ ἱστορία τῶν ἁρματωλικῶν καὶ κλεφτικῶν ἀγώνων ἀπὸ τοὺς ψυχογυιούς.

Καὶ εἰς τὸ ναυτικὸ τὸ ἴδιο ἐγίνετο μὲ τοὺς μούτσους. Ἀπὸ δέκα χρονῶν παιδιὰ ἐπήγαιναν στὰ καράβια. Ἀνέβαιναν στοὺς κόντρα παπαφίγκους ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ ἀνεβοῦν οἱ μεγάλοι. Ἡ δρᾶσις των ἦτο εὐρυτάτη. Ὅταν ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις, οἱ μοῦτσοι μετέσχον εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ προσέφεραν μεγίστας ὑπηρεσίας. Ὅλα τὰ καράβια εἶχαν τοὺς μούτσους των. Πολλοὶ μοῦτσοι ἔπεσαν στὸν κατὰ θάλασσαν ἀγῶνα, ὅπως ἔπεσαν στὸν ἀγῶνα τῆς στεριᾶς οἱ ψυχογυιοί. Ὁ θεσμὸς τῶν μούτσων διατηρεῖται μέχρι σήμερα εἰς τὸ πολεμικό μας ναυτικόν, ποὺ ἔχουμε τοὺς ναυτόπαιδας καὶ τὰς σχολὰς ναυτοπαίδων. Καὶ ἄλλα πολεμικὰ ναυτικὰ ἔχουν τὸν θεσμὸν τῶν ναυτοπαίδων, γιατὶ μεγάλη τέχνη εἶναι ἡ θάλασσα, καὶ ἀπὸ μικρὸς πρέπει κανεὶς νὰ εἰδικευθῇ. Τὰ ναυτόπαιδα ὅμως ἔπαιξαν μέγιστον ρόλον στὸ 1821, καὶ ἐξετίθεντο εἰς μεγάλους κινδύνους. Ἐνῷ ἡ ναυμαχία ἦτο εἰς τὸ ἀναμμά της αὐτὰ ἔπρεπε νὰ ἀνέβουν στὰ κατάρτια καὶ νὰ μαζεύσουν τὰ πανιά. Ὡς μικρὰ δὲ καὶ μὴ εὐκόλως διακρινόμενα ἐστέλλοντο πολλάκις καὶ τὰ ναυτόπαιδα καὶ οἱ ψυχογυιοὶ πρὸς κατασκόπευσιν. Πολλὰ δὲ εἰς τὸ ἔργον των αὐτὸ τὸ ἐπικινδυνωδέστατο εἶχαν χαθῆ.

Εἶναι γνωστὸ αὐτὸ τὸ ποίημα ποὺ δείχνει πῶς ἐζοῦσαν τὰ ναυτόπουλα:

«Μὲ καράβια στὰ ταξείδια
τὸ ναυτόπουλο γυρνᾷ
μὲ τῆς θάλασσας τὰ φείδια
τὸν καιρό του τὸν περνᾷ.

Ὁ βορηᾶς δὲν τὸ πειράζει,
οὔτε ἡ ἄπιστη νοτιά,
οὔτε χιόνι, οὔτε χαλάζι,
οὔτε κύματα πλατειά.

Ἄγνωστοι ἥρωες τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ἀγῶνος, ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἀπὸ τότε ποὺ ὑπάρχει Ἑλληνικὴ φυλή, πρέπει νὰ μελετηθοῦν.

Ὑπῆρξαν οἱ πρόδρομοι τῆς σημερινῆς Ἐθνικῆς Νεολαίας. Δὲν ἦσαν συντεταγμένοι. Ἀλλὰ ἐπειθάρχουν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος. Καὶ πολλοὶ ἔνδοξοι στρατηγοὶ καὶ ναύαρχοι εἶχαν ἀρχίσει ἀπὸ ψυχογυιοὶ καὶ μοῦτσοι. Ἀλλὰ πότε ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας τῆς Ἑλλάδος ἔλειψαν οἱ μικροὶ ἐθελονταί;

Κ. Φαλτάϊτς

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 791)

τὴν κοιτίδα μας, καὶ νὰ μιλοῦμε τὴν ἴδια γλῶσσα ποὺ μιλοῦσαν καὶ οἱ μεγάλοι πρόγονοί μας; Γιατὶ τί ἄλλο εἶναι ἡ γλῶσσα ποὺ μιλοῦμε σήμερα — ἡ γλῶσσα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ — παρὰ ἡ ἀρχαία τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Πλάτωνα, ἡ γλῶσσα τῶν Θεῶν, ὅπως ἐξελίχθηκε μὲ τὸν καιρὸ καὶ κατὰ τοὺς γλωσσικοὺς νόμους; Ξένες λέξεις μπῆκαν βέβαια πολλές, ὅπως μπαίνουν σ' ὅλες τὶς γλῶσσες τοῦ κόσμου. Τὶς ἀφωμοίωσε ὅμως, τὶς κάναμε κι' αὐτὲς ρωμέϊκες — πόρτα, βάρκα, κορώνα, μενεξές, — ἐνῷ οἱ περισσότερες εἶναι ἴδιες οἱ ἀρχαῖες — Θεός, ψυχή, πνεῦμα, αἷμα, καρδία, νοῦς, — ἢ μεσαιωνικὲς ἀπὸ τὴν ἀρχαία κι' αὐτὲς καμωμένες, ψωμί, νερὸ (νεαρὸν ὕδωρ), σηκώτι (συκωτὸν ἧπαρ) κρασὶ (κρᾶσις οἴνου καὶ ὕδατος στὸν κρατῆρα) καὶ καθεξῆς.

Ἡ 25 Μαρτίου 1821, ποὺ τὴ γιορτάζουμε κάθε χρόνο γιὰ νὰ θυμούμαστε, νὰ περηφανευώμαστε καὶ νὰ ἐλπίζουμε, ξύπνησε κι' ὄχι νεκρανάστησε τὸν Ἑλληνισμό. Γιατὶ κοιμόταν μόνο, νεκρὸς δὲν ἦταν ποτέ. Καὶ τὸν ξύπνησε γιὰ τελευταία φορά. Τὸ ἐλεύθερο Κράτος ποὺ δημιουργήθηκε, θὰ εἶναι αἰώνιο. Καὶ διαρκῶς θὰ προοδεύῃ σὲ πνευματική, κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ζωή, σὲ πολιτισμό. Μετὰ τὴν 4ην Αὐγούστου μάλιστα, ἡ ἀνάμνησις τῆς 25 Μαρτίου πρέπει νὰ μᾶς ἐμπνέῃ ἀκόμα ὡραιότερες ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον.

ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μὲ τὴν ἀναληφθεῖσαν καὶ συνεχιζομένην ἔκδοσιν τῶν Ἀπάντων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀπὸ τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἑταιρείαν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων «Πάπυρος», ἡ ὁποία ἐκυκλοφόρησεν ἤδη 50 τόμους τῶν μεγαλυτέρων κλασσικῶν συγγραφέων, ἀπέβη ἀπαραίτητος καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ ἀναγκαίου συμπληρώματός των, τῆς Ἱστορίας τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας. Χωρὶς νὰ μελετήσῃ κανεὶς αὐτήν, χωρὶς νὰ ἐνημερωθῇ τις εἰς τὸ σύνολον τῆς κλασσικῆς λογοτεχνίας τῆς ἀρχαιότητος, δὲν δύναται νὰ παρακολουθήσῃ τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Δι' αὐτὸ ἔπραξεν ἄριστα ὁ «Πάπυρος» ἐκδώσας καὶ τὴν Μεγάλην Ἱστορίαν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας τῶν παγκοσμίου φήμης Γάλλων ἑλληνιστῶν Ἀλφρ. καὶ Μαυρ. Κρουαζὲ εἰς 6 τόμους, οἱ ὁποῖοι δίδουν πλήρη καὶ σαφῆ εἰκόνα τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τῶν κλασσικῶν μας συγγραφέων. Μὲ τὸ πολύτιμον τοῦτο ἔργον ὁ «Πάπυρος» συμβάλλει τὰ μέγιστα εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένων κλασσικῶν συγγραφέων.

Τύποις: «ΠΥΡΣΟΥ» Α. Ε.

